

नमो तस्मै भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स ।

धम्मोद्दय

[छगूमात्र नेपालभाषाया मासिक पत्र]

वै
शा
ख
अं
क

बु०
सं०
२
४
९
२

वर्ष १
संख्या ८, ६

बछला
तछला

ने० सं० १०६८

दच्छिया चन्दा ३)
थुगु अंकया ॥१॥

विषय-सूचि

विषय	पौल्या	विषय	पौल्या
थो (पद्य)—श्री फत्तेबहादुर सिंह	१४३	नीतिया हिति (पद्य)—श्री रत्नमान	१७५
सम्पादकया कलमं	१४४	यशोधरा (म्ये)	१७६
प्रस्तावना—भिक्षु सुबोधानन्द	१४७	जगद्प्रसिद्ध श्री महाबुद्ध मण्डलया वर्णन —श्री नरेन्द्र नरसिंह शाक्य	१८२
भगवान् बुद्धया उपदेश—मदन्त आनन्द कौसल्यायन	१४६	वाखँ—श्री भाईचन्द प्रधान, विशारद, कालिम्पोंग	१८४
पालि भाषा—प्रो० भिक्षु जगदीश काश्यप, त्रिपिटकाचार्य, एम० ए०	१५२	नकें च्वंम्हसिनं याःगु अपशोस (पद्य) —श्री चक्रधर शर्मा	१८७
भगवान् बुद्धया मध्यम-मार्ग (पद्य) —श्री हर्षरत्न शाक्य....	१५६	परित्राण धर्मया न्हेगू अंग—भिक्षु अनिरुद्ध	१८७
चण्डाशोकं धर्माशोक—प्रो० डा० बी० एम० बरूवा, एम० ए०, डिलिद (लण्डन)	१५६	संसारया अनेक धर्मावलम्बीपिनि संख्या	१८८
पञ्च म'कारया रहस्य—भिक्षु शाक्यनन्द	१६२	बुद्धधर्म जितः शान्ति विल	१८६
संसारे नर योगवीर जुव (पद्य) —स्वर्गीय श्री योगवीर सिंह	१६३	महामाया देवी शुद्धोदन जुजुयात व्यूगु उपदेश	१६०
पालं—श्रीमति मोतिलक्ष्मी	१६४	प्रार्थना (पद्य)—श्री सत्यमोहन जोशी	१६०
हु, बौद्ध धर्मया कारणं भारत पराधीन जुल ला ? —मदन्त बोधानन्द महास्थविर, लखनऊ	१६७	झिना प्रकारया उपासक-गुण—भिक्षु चुन्द, लंका	१६१
यशोधराया मुले राहुल (पद्य)—हृदय	१७१	पवित्र प्रेम—श्री अशोकरत्न	१६२
लंकाद्वीपे वैशाख उत्सव—भिक्षु महानाम “कोविद”	१७१	नेपाल भाषा—श्री आदिबज्र बज्राचार्य	१६५
मज्जूपिं व्यक्तिपिं—	१७३	धन्यवाद	१६५
गथे च्वयवं झीगु भाय् बांलाई ?—श्री देवरत्न बज्राचार्य	१७४	बुद्ध प्रार्थना (पद्य)—भिक्षु सुबोधानन्द	१६५
		धर्मोदय सभाया नियम व उद्देश्य	१६६
		भवपार—श्री मोतिलाल, ललितपुर	१६८
		समाचार	१६६
		ल्या (संख्या) नीगु श्री आदिबज्र बज्राचार्य	२००
		दातापिनि नामावली	

भूल सुधार

गतांक 'धर्मोदय' पृष्ठ १४१ स सम्पादकया शुभ-भूचानाय् “आ ई ऊ ए ऐ ओ औ अं अः” दीर्घ द्वीमात्रा ऽ धाःथाय् ‘ऋ’ छगः मगागु जुल व भुजङ्ग प्रयात छन्दे “ISS ISS ISS ISS” जक ज्वी माःगुली दके ल्यूने दीर्घमात्र छगः अपो जूगु जुल ।

हाल-साले हे लंकाद्वीपं नेपा विज्यापिं धर्म-दूतया नायो पूज्य नारद महास्थविरया पत्रानुसार जिमि प्रधान मन्त्री, भिक्षु अमृतानन्द नं वैशाख-पुन्होखुनु आनन्दकुटीम ज्वीगु श्री लंकाचैत्यया विवत उत्सवस सहभागी ज्वीत नेपा विज्यापिं हु <http://www.dhamma.digital>

“धर्मोदय”

कारुणिक सम्यक्सम्बुद्ध ।

आर्मी द्य

वृत्तापासा

“भासये जोतये धम्मं”

१०००

सम्पादक

भिन्नु अनिरुद्ध,
भिन्नु महानाम “कोविद”

वर्ष १

कालिम्पोंग

वैशाख, जेष्ठ विक्रम संवत् २००५
मई, जून ईस्वी संवत् १९४८

अंक ८,९

थौं

(चोम्ह—श्री फत्तेबहादुर सिंह)

(१)

आमै-चा तम आच्छादित लें
पथभ्रान्त पथिकतयत्त लें क्यन्य थें
जीवन-चिकनं देवा च्याका—
प्याहाँ वःगू तिमिला तोथें
पासा ! थौं हे उगु दिन खः थें ।

(२)

वैभव-अलाः तों तों काःपिं
सदाचारया पःखाः पूर्पिं
जडप्राणितय् नितिं ज्ञान—
लाःगु निभाया उज्वल जःथें
पासा ! थौं हे उगु दिन खः थें ।

(३)

कर्तव्य-पताः फर फर ब्वेका
उत्साह विया, तर जग ख्वेका
अवनी तोता ब्वयाव वंगू—
यान विमानस सुरगण वं थें
पासा ! थौं हे उगु दिन खः थें ।

सम्पदकया कलमं

वैशाख पुन्ही

थौं हानं छको झीत श्व वैशाख स्वाँया पुन्ही. व २५ स दँ न्हापायागु कारुणिक शान्ति-सन्देश कँवया च्वन । देँ छको कँ वइगु श्व शान्ति-सन्देश झीसं न्हायपं बिया न्यनीला थें ? अथवा ताइला थें ?

थौं थें जागु हे वैशाख पुन्हीया दिने ठीक २५७१ दँ न्हापा, व चिकिचाधंगु कपि-लवस्तुया लुम्बिनी उदयाने—गुगु थौं कन्हे

झी नेपाल राज्यया पश्चिम मदेस पाखे दु—छम्ह काय् मचा जन्म जुल अतिकं आनुभाव दुम्ह । श्व जुलसां छम्ह शाक्यपुत्र जुल । व बेलस अन आकाशं स्वाँ वा गात । उकिं थौंया दिनयात स्वाँयापुन्ही धाःगु ।

लिपा व शाक्य पुत्र थःत प्राप्त जुय धुंगु

राज्य सस्पत्ति त्याग यानाः त्यागी जुया वन । खुदँ ति लिपा व त्यागी, छम्ह ब्रह्मूनं ब्यूगु च्याम्हु त्रिण लायाः छथाय् वंगल सिमा के ध्यान याना च्वन । अन, अनेक शतसहस्र सैन्यत वयाः वसपोल यात 'दँ दँ' धका धाल । वसपोलं व खँ यात वास्ता-किस्ता मया । सुमेरु थें च्वं च्वन । धयां नं मज्यू-सेली वसपोलयात थना छय धका गुलिसिनं

लोहँतं कयकल गुलिसिनं अप्पां; गुलिसिनं वाणं कयकल गुलिसिनं गोलौं । अनेक यात नं वसपो-लयात थना छय मफू । आखिरे इमि महानायोम्ह हे वल, धाल—“दँ दँ ! श्व छंगु आसन मखु” । सिमाके ध्यानयाना च्वंम्ह वसपोलं छको करुणा दृष्टि पुलुकक स्वयाः “श्व आसन जिगु हे खः” धका धया बिज्यात । ध्यानमु-द्राय् च्वंगु लाहा छपा भूमिस्पर्श मुद्राय् तल ।

अहो आश्चर्य्य ! अहो अद्भुत ! उघरिमे अन च्वंपिं उलिमसिं सैन्यत अनवं थनवं मदयक बिस्युं वन । श्व छु, चित्तबलया चमत्कार ला ? श्व हे दिनयात बौद्धलोकं विजय दिन धाई । थुली जुयवं आकाश छगुलिं श्वक्क 'बुध्दया जय, बुध्दया जय' धैगु सः ताय-

सकसितं कल्याण ज्जीमा !

श्री बुद्ध संवत् २४६१ दँ फुनाः
२४६२ दँ कयंगु श्व शुभ वैशाख स्वाँया पुन्हीस 'धर्मोदय' या सकल पाठक पाठिकापित शुभ मंगल कामना यासे हयागु जुल ।

सकसितं शुभ वैशाख पुन्ही जुयमा !!

बु० सं० २४६२

दत । ठीक २५३६ दँ न्हापा थौं थें जागु हे वैशाख पुन्हीया दिने व घटना सिध्द जूगु जुल । अन वसपोलं बुध्दत्व प्राप्तयाना बिज्यात । आकाशं स्वाँ वा गात । उकिं थौंया दिनयात स्वाँया पुन्ही धाःगु ।

बुद्धज्वी धुसेली वसपोलं ४५ दँ तक लोकहित याना बिज्यात । छन्हु कुशीनगरे

‘भगवान् बिज्याइन’ धैगु हल्ला जुल । हल्ला न्यनाः मनुतसें ‘भगवान् गन बिज्याइन’ धका न्यन । अन, स्यूपिसं धाल ‘भगवान् परिनिर्वाण जुया बिज्याइन’ ।

श्व खबर न्यने मात्रं मनुतया चित्ते आकुल व्याकुल जुल । हुल्लु-मुल्लु ज्वीक मनुत भगवान्या अन्तिम दर्शन याः वन । गुलिं देवगणपिं हल्ला जुल—‘अहो भगवान् याकनं हे परिनिर्वाण जुया बिज्याइन’ । श्व खबर न्यनाः दोलंदो भिक्षुपिं भगवान्या अन्तिम दर्शन याः वन । अन छम्ह भिक्षु भगवान्या दर्शन याः मवोगु खनाः भिक्षुपिनि थथे खँ जुल ।—‘थुजागु बखते हे अमुक भिक्षु भगवान्या दर्शन याः मवो’ ।

श्व खँ भगवानं सीकाः व भिक्षुयात सः-तके छुयाः सभाय् दश्वी वसपोलं वैके मवोगु कारण न्यना बिज्यात । भिक्षुं थःगु विचारया खँ प्रकाश यात । भगवानं वैत धन्यवाद बिया थथे आज्ञा दयका बिज्यात—

“यो धम्मं पस्सति सो मं पस्सति” अर्थात् भिक्षुपिं ! गुम्हसिनं जिं कना तैगु धर्मयात बांलाक खंका काई, वं हे जितः खंगु ज्वी, वं हे जितः दर्शन याःगु ज्वी ।”

भगवान् परिनिर्वाण ज्वीन धका देवादि मनुष्यपिसं पूजा याना तःगु अनेक सुगन्ध पुष्पादिया रासि खनाः भगवानं थथे आज्ञा दयका बिज्यात—

“भिक्षुपिं ! गुम्हसिनं जिं कना तैगु धर्मयात बांलाक आचरण, अनुगमन, अभ्यास याई, वं हे जितः उत्तमातिउत्तमगु पूजां पूजा याःगु, माने याःगु, गौरव याःगु जुई । केवल स्वाँ, सिन्ह, फल-फूल छाया पूजा याय्वं जितः पूजा याःगु, माने यागु, सत्कार याःगु ज्वी

मखु । अतएव भिक्षुपिं ! धर्माचरण-पूजा द्वारा तथागतयात पूजा याय्गु सयकी !”

ठीक २४६१ दँ न्हापा थौं थें जागु हे वैशाख स्वाँया पुन्हीया दिने वसपोल जगत्-प्रदीप सम्यक् सम्बुद्ध परिनिर्वाण जुया बिज्यात । उगु बखते अन स्वाँ वा गात । उकिं थौंया दिन-यात स्वाँया पुन्ही धाःगु । थनिंनिसें बुद्ध-संवत् २४६१ दँ कचाया २४६२ दँ शुरू जुल ।

झीसं नं थौं भगवान्यात, वसपोलया उपदेशानुसार शील पालन याना, सदाचारी, ब्रह्मचारी जुया, धर्माचरण यानाः परम पूजां पूजा याय्नु ! विषये बासं याना मेगु दिने छुं याय् मफुसां थौं छको जूसां विषय सम्बन्धी तोता त्यागी जुयाः थः थःगु इच्छानुसार, गृह-स्थीपित क्यनातःगु पञ्चशील, अष्टशील काय्नु ! थनिंनिसें झीपिं सकलें छगू मेल जुयनु ! विहारे वना त्रिरत्न सेवा यानाः धर्मोपदेश नं न्यनेनु !

प्रत्येक बौद्ध गृहस्थीपिसं थौंया दिने थः थःगु छथे नं बुद्ध ज्ञयन्ति माने याय्माः । सकल जनतापित भगवान्या शान्ति-सन्देश कना वैशाख स्वाँया पुन्हीया महत्त्व क्यने माः । थासे थासे अनुकूलगु इले धर्मोपदेश याके । श्री ३ नेपाल सरकारयाके वैशाख पुन्हीया निंति छुट्टी फवने, अस्तु । सकल नेपालीपिन्त शुभ वैशाख पुन्ही जुयमा ! सकल नेपालीपित शान्ति जुयमा ! श्व हे धर्मोदयया मंगल कामना जुल शुभम् ।

धर्मोदय सभा

धर्मोदय सभा छगू धार्मिक संस्था खः । थुकिया स्थापना जूगु प्यदँ दत । संस्था बा सभा धयागुया माने, गुलि गुलि झी नेपालि दाजु किजापिसं ध्वीका च्वं थें, सुं छम्ह व्यक्ति बा व्य-

क्तिया मखु, श्व खः समूह अथवा समूहया । धर्मोदय सभाया मूल उद्देश्यया परिभाषा प्राणिपित धर्म ज्ञान बीगु धका धाय्फु । श्व उद्देश्य पूर्ण याय्त आधुनिक समयानुसार दके न्हाप्पां शिक्षालय, मुद्रणालय, पुस्तकालय, ग्रंथ प्रचार, पत्र प्रचार इत्यादि आवश्यक जुया च्वन ।

श्व हे आवश्यकता पूर्ण याय्या निति धर्मोदय सभां सर्वप्रथम २॥) लाख धन एकत्रित याय्गु निश्चय याःगु दु । छाया धाःसा—विना धनं उपयुक्त आवश्यकता छुनं पूर्ण याय् फइगु मखु । उकिं सकल महानुभावपिसं निर्लोभता-पूर्वक धर्मोदय सभायात यथा शक्य आर्थिक सहायता हर बखत बिया दिय माल । सभायात व्यूगु सहायता धन, आवश्यकतानुसार तथा सभाया उद्देश्य अनुकूल यथायोग्य विषये अर्थात् विभागे खर्च याय्गु अधिकार सभायता दु । श्व हे सिद्धान्तया आधारे व थःगु शक्ति अनु-सार थौं धर्मोदय सभां छात्रवृत्ति, पत्र प्रकाश, पुस्तक प्रकाश व धर्म प्रचार इत्यादि ज्या याना च्वंगु दु । यदि सुं दातां 'श्व जिगु सहायता अमुक विभाग अर्थात् विषय यात' धका निर्वा-चन याना बिलसा व सहायता धन उगु हे विषये खर्च याना बिई ।

अत्यन्त हर्षया विषय खः कि हाल-साले हे श्री भाजुरत्न मणिहर्ष साहुपिसं धर्मोदय सभाया उत्तरोत्तर वृद्धि कामना यासे सभायात झिखुदो (१६०००) या आर्थिक सहायता बिया दीगु दु । श्व छगू, वयकपिनि महत् धर्मप्रेमया परिचय खः । धर्मोदय सभा वयकपिनि

भाजीवन कृतज्ञ जुई व सभां उगु धन सभाया उद्देश्य अनुकूल समयगुप्रयोग याई धैगु विश्वास दु ।

जिमिके श्वनं विश्वास दु कि, थुगु हे प्रकारं प्रत्येक महानुभाव धर्मप्रेमी दातापिसं थौं श्व पवित्र वैशाख पुन्हीया दिने, भगवान् बुद्धया गुणानुस्मरण यासे जगतोद्धारया लागी पलाः लिमचिकुसे, धर्मोदय सभायात सहायता बियादीगु निश्चय याना दिई व ननानं हे धर्मोदय सभां थःगु उद्देश्य पूर्ण याना जगतोद्धार याय् फई । आशा व भरोसा ब्याकं छिकिपिनि हे खः ।

प्रस्तावना

वर्तमान समये झीगु मातृभाषाय् स्वर व व्यञ्जन लोप ज्वीगु थासे विसर्ग (:) तयगु चलन जुया च्वन । विसर्गया उच्चारण धाःसा 'ह' थें ज्वीगु व झीत माःगु 'अ' उच्चारण थें च्वंगु जूया निति विसर्गया थासे अर्ध अकार (ऽ) तयगु चलन याय्गु उत्तम ज्वीला धैगु जिमिगु विचार ।

श्व हे सम्बन्धे धर्मोदय ७ गू अंके नं छगू निगू खँ प्रकाशन जूगु दु, थुकी नं दु तथा मेमेपिं भाषाप्रेमीपिसं नं झीत धयाहःगु दुगुलिं थुगु विषययात प्रस्तावया रूपे पास याना तयगु उत्तम ज्वी धैगु मनसायं छिकिपिनि न्हयोने श्व प्रस्ताव पेश यानागु जुल ।

यदि श्व विषये छिकिपिनि लिखित स्वी-कृति पत्र धर्मोदय सम्पादकया थाय् वल धाःसा निकट भविष्ये हे श्व प्रस्तावयात कार्यरूपे परि-णत याय् फईगु जुल शुभम् ।

प्रस्तावना

(चोम्ह—भिष्णु सुबोधानन्द)

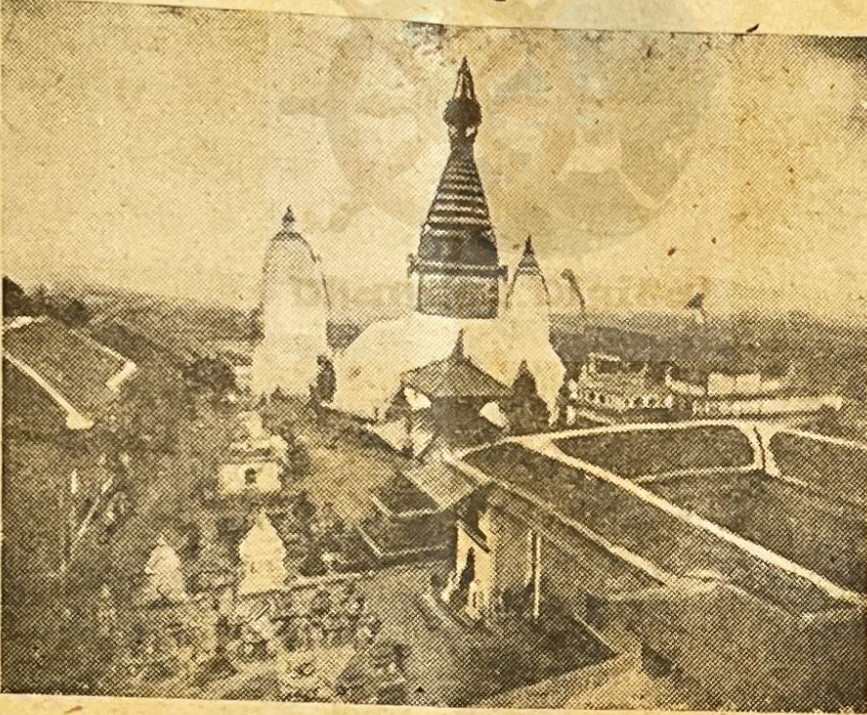
धर्मप्रेमी भाजु मयजुपि !

आः श्व न्होने थ्यं क वयाः च्वंगु पुन्ही
वैशाख स्वाँया पुन्ही धकं सकसिनं स्यू । तर
सियां जक छुयाय् ? छाय् धालसा, श्व पुन्हीया
दिन थुली महत्त्व धका स्यूपि सजनपि झीगु
विचे अल्प हे जुई । श्व छगू झी सकल बौद्ध-
पित दुःख व लज्याया विषय खः । यदि सुंछमह
सजनं 'भगवान् बुद्ध जन्म जुया बिज्यागु गुवले
व गुखुनु, वसपोलं बोधिज्ञान प्राप्तयाना बिज्यागु
गन व गुखुनु हाकनं वसपोल महापरिनिर्वाण

च्वयगु निश्चय यानागु जुल ।—

(१) समन्तभद्र वसपोल बुद्ध बोधिसत्त्व
जन्म जुया बिज्यागु दिन श्व हे वैशाख स्वाँया
पुन्हीया दिन जुया च्वन । निदोलत्याति दँ न्हापा
वसपोल लुम्बिनी उझाने जन्म जूगु जुल ।

(२) बोधिज्ञान प्राप्तयाना बिज्यागु दिन नं
श्वहे वैशाख पुन्हीया दिन जुया च्वन । ३५ दँया
वैशे वसपोलं बुद्धगयास बोधिवृक्ष (=वंगलसिमा)
या मूले च्वनाः बोधिज्ञान प्राप्त याना बिज्यागु
जुल ।

श्री स्वयम्भू चैत्य

जुया बिज्यागु गन व गुखुनु' धका न्यन धाःसा
सन्तोषजनक लिसः वियफूपि बौद्धपि झीगु समाजे
अतिकं हे म्हः तिनि । थुलिसिवे अपो पतन
मेगु झीत छु मानी ? अतएव बौद्धपिसं बौद्धया
विशेष साधारण खँ सीका सयका तयगु बौद्ध-
पिनि परम कर्तव्य खः । अकिं थन जिज्ञासु-
पिनि ज्ञानार्थं वैशाख पुन्हीया वारे निगू शब्द

(३) महापरिनिर्वाण जुया बिज्यागु दिन
नं श्व हे वैशाख स्वाँया पुन्हीया दिन जुया
च्वन । ४५ दँ तक लोकहित याना बिज्यासे
अखण्ड सद्धर्मोपदेश याना बिज्यानाः ८० दँया
वैशे वसपोल कुशीनगरे महापरिनिर्वाण जुया
बिज्यागु जुल ।

श्वते महान योगं पूर्ण जुयाः च्वनगु श्व

वैशाख स्वाँया पुन्हीया दिन जुल । श्व दिनस प्रत्येक बौद्ध सजनपिस बुद्धजयन्ति माने याय-माल ।

हुं वर्ष न्हापांसिसें धर्मप्रोमी भाजु मयजुपि मुनाः कान्तिपुर नगरे श्री स्वयम्भूया थाय्, आनन्द कुटी, किण्डोल विहारे व ललितपुर नगरे काबहालस, यंमंल विहारे तथा बल्म्बु गामे बुद्धजयन्ति मानेयाना वया च्वंगु दु । नेपाल राज्यया पूर्व नं० ४ भोजपुर शाक्यमुनि विहारे नं झिदं न्हापांसिसें बुद्धजयन्ति मानेयाना वया च्वन । वत्वथें ५।६ दँ निसें पश्चिम पाल्पा-तान्सेन व बुटौली नं बुद्धजयन्ति मानेयाना वया च्वन ।

आः लेखकया विनय थुलि कि, लखं-लख बौद्धपि दुगु झी नेपाल कान्तिपुर, ललितपुर व भक्तपुर नगरे च्वंपि प्रत्येक बौद्धपि जानाः थों महापुरुष भगवान् बुद्ध जन्म ईत्यादि जुया बिज्यागु अत्यन्त तद्धंगु मंगल दिन खः धकं घोषणा यानाः प्रत्येक गामे, त्वाले, विहारे, मन्दिरे छाय्पाः भगवान्‌या नाम कासे सत्वप्राणिपित मैत्रीयासे बुद्ध-जयन्ति माने याय् माल । श्व झीगु प्राचीन गौरवयात लोमंका छुयमज्यू ! लेखकया विचारे जा च्वे कनाथें प्रत्येक गामे व त्वाले जक मखु प्रत्येक बौद्धपिनि गृहे नं उत्सव माने याय् फयकेमाः । थुलि झीसं मती तयमाः कि उत्सव माने याय् गुया मतलब न्होने लात्थें सनेगु मखु । उगु प्रकारं उत्सव माने याय् सयकेमाः कि गुगु प्रकारं लोकजनपित आदर्शया छगू परिचय व थःत नं कुशल संचय जुयू ।

अतएव वैशाख पुन्ही छन्हु निन्हु न्होबंसिसें हे झीसं मती तयमाः कि 'पुन्ही खुनु जि शील पालन याय्, परोपकार याय्, भगवान्‌या अनुगमन याये' अस्तु ।

पुन्ही खुनु सुथ न्हाप्पनं दनाः काय शुचि-निचि यानाः शुद्धगु तुयूगु वस्त्रं पुनाः मन शान्त याना विहारादि भिक्षुपि बिज्याना च्वंथाय् वनाः, थःमं फूथें पञ्च-अष्ट-दशशीलादि कयाः मन शुद्ध याये । बुद्ध, धर्म व संघया महात्म्य न्यने तथा पूजा याये । श्वयां अतिरेक दुःखी याचक-तयत आहार पानादि वख द्वारा संग्रह याये । रोगी असहायपिनि सेवा सुसार याये । सकल सत्त्वपिनि उपरे मैत्रीभाव तथा न्हिछयाये । म्वामदुगु खँ-खँ लहाना मजुसे धर्म विषयिक व परोपकार विषये खँ लहाये । स्वैत नं अहित ज्वीगु कल्पना मयाये । थःथःगु छ्ये पूजाकोठी आदि स्थाने नं छायपाः बहनी मत-मित च्याकाः गृह छगूलिं आलोकित याये । गृह आलोकित याःथें थःगु हृदय नं याकनं आलोकित याय् फयमा धक्का आशिका याये । थुकथं वैशाख उत्सव माने याय् फत धाःसा झी प्राचीन गौरवया नाप-नापं वर्तमान लोकयात मींगु आदर्श नं जूवनी, थःत नं पुण्य प्राप्त जुई । अतएव दच्छिया छको वइगु श्व महानगु वैशाख स्वाँया पुन्हीया दिने सकल प्राणीया मने धर्मचित्त उदय जुयाः पूर्ण चन्द्रालोकं खय थें सकलसितं धर्मालोकं खयाः सत्त्वप्राणीपि सकलें उद्धार जुय-माल शुभम् ।

भगवान् बुद्धया उपदेश

(चोम्ह—भदन्त आनन्द कौसल्यायन । अनु० भिक्षु अनिरुद्ध)

“हे भिक्षु गणपि, संसारे मि च्याना च्वन । रागया अग्नि च्याना च्वन, द्वेषया अग्नि च्याना च्वन, मोहया अग्नि च्याना च्वन” धका भगवान् बुद्धं थः शिष्यपित उपदेश बिया बिज्यागु थनि निदोल व न्यास देँ दयधुंकल । अथे जुसा छु संसारे च्यानाच्वंगु मि थथे हे च्याना च्वनी

भिक्षुपि, सुं छम्ह मनूयात विषदुगु तीरं कया च्वन । अन वया पासा, थःधितिपिसं वैत तीर लिफयाबीम्ह वैद्यया थाय् च्वना यंकई । किन्तु वं थथे धाई कि थ्व तीर जि अबले तक्क लिफाय् के बीमखु, गबले तक्क जितः तीरं कयका हःम्ह मनु छु ज्ञातयाम्ह खः, गुज्यागु

बुद्धया धर्मोपदेश

छा ? मखु मखु, भगवान् बुद्धया अमृत-वाणी छन्दुया दिने थ्व अवश्यनं शान्त जुयावनी ।

दुनियातसें भगवान् बुद्धयाकेँ आपलं ज्याख्यले मदुगु खँ सीकेगु इच्छा यात । यथा— “संसार सुनां दयकल ? गबले दयकल ?” इत्यादि । वसपोलं थज्यागु प्रश्नयात छखे चीका बिज्यात । वसपोलं धया बिज्याइगु थथे—“हे

रंगयाम्ह खः, गपाय् धिकम्ह खः धका सीके फेमखु । किन्तु भिक्षुपि ! व मनूयात थ्व खँया पता लगे हे ज्वीमखु, व मनु अथे हे सिना वनी ।”

भगवान् बुद्धं झीत केवल छगू जक वस्तु स्यना बिज्यात—दुःखं मुक्त ज्वीगु विधि । केवल छगू जक लँ क्यना बिज्यात—दुःखं मुक्त ज्वीगु

छ ।

“जन्म ज्वीगु दुःख, बुढ़ा ज्वीगु दुःख, रोगं कयका च्चनेगु दुःख, सिनावनेगु दुःख । थःगु इच्छा पुरे मज्जीगु दुःख । संक्षेपं धाल धाःसा श्व संसार ब्याकं दुःख खः ।”

श्व छ्मा धार्येगु खं खः कि संसारे दक्को ब्याकं अनित्य खः, परिवर्तनशील खः, विनाशवान् खः । गुगु अनित्य मखु उगु परिवर्तनशील मखु, गुगु विनाशवान् मखु उगु दःहे महु । छाय् धाःसा ब्याकं अनित्य, उकिया निर्मित्त ब्याकं असन्तोष पूर्ण ।

गुगु दुःखयात झीसं भोगयाना च्चना, व दुःख सुं परमात्मा बा ईश्वरं दयकुगुला ? मखु । छु, व दुःख सुं परमात्मा बा ईश्वरया भक्ति यायवं दूर जुया वनीला ? मखु ।

बुद्धं लोकजनपित प्रार्थना व नमस्कार या धका धै बिमज्या—खः, वसपोलं ध्यान यायगु व चिन्तन यायगुली तःसतं जोर बिया बिच्यात ।

छु, श्व दुःख, गुकियात झीसं चानं-न्हिनं भोग याना च्चना, छुं विना कारणं अर्थे हे दया वःगु ला ? मखु; बुद्धं प्रतित्य समु-त्पादया व्याख्यान याना बिज्यागु दु । थुगु दत्तसा थुगु दई, थुगु मन्तसा थुगु दैमखु । गथे दुरू दयवं धौ दई, दुरू मदयवं धौ दई मखु । अथे जूसा श्व दुःख गथे उत्पन्न जुई ? झीगु अज्ञानं उत्पन्न जुई, झीगु तृष्णां उत्पन्न जुई, झीगु लापर्वाहं उत्पन्न जुई ।

छु, श्व दुःख थःथमं हे फुना वनी ला ? मखु । अय जूसा श्व दूर ज्वी मखुला ? जुई । बौद्धधर्म निराशावादी धर्म मखु । निराशावादीतयसं ‘दुःख दु उकिं मुक्ति महु’ धका धाई । तर बौद्ध-धर्म धाई, दुःख दु वर्थे उकिं

मुक्ति नं दु । अय जूसा थुकिया दूर गय जुई ? अज्ञानयात दूर यात धायवं थुकिया दूर जुई, तृष्णाया क्षय यायवं हे तिनि थुकिया दूर जुई ।

झीसं चिन्ता याई व झोपिं दुःखी जुई कि हाय् जिमि इच्छा पूर्ण मजुल । इच्छा पूर्ण ज्वी फे हे मखु । उकिया निर्मित्त झीत श्व अत्यन्त आवश्यक कि इच्छायात थःगु वशे तय सयके ।

यदि नयपित्याम्हस्यां पित्यागु तंकेत इच्छा यातसा श्व तृष्णा मखु, नांगाम्हस्यां यदि काप-यागु इच्छा यातसा श्व तृष्णा मखु । यदि सुनानं मेपित छु प्रभाव पडे ज्वीगु खः, उकी वास्ता मयासे केवल नफायागु लालचं अनाजयागु बोरा का बोरा मुंका, कापया ठान्का ठान् द्वैचिना तलसा—श्व तृष्णा खः । श्व तृष्णा हे झीगु दुःखया हेतु खः ।

श्व तृष्णाया दूर गय्याना जुई ? थुकिया लागी झीसं थःगु जिन्दगीयात थज्यागु दंगं चले यायमाः कि झीगु चिन्तन, झीगु वचन व झीगु कर्म तृष्णाया प्रभाव घटे थजु; न्हिया-न्हिथं बाकि दुगु तृष्णा कम् थजुयमा ।

श्व गथे जुई ? सम्यक्-दृष्टियात प्राप्त यायवं, सम्यक्-संकल्पयात मने स्थान बियवं, सम्यक्-वचनं खं लहायवं, सम्यक्-कर्मान्त यायवं, सम्यक्-आजीविका हँनेवं, सम्यक्-व्यायाम (=उद्योग) यायवं, सम्यक्-स्मृतियात प्राप्त यायवं, सम्यक्-समाधि लाभ यायवं, श्व हे आर्य अष्टांगिक-मार्ग खः—दुःख अन्त याइगु लँपु । श्व हे मुक्तिया लँपु खः । मनुष्य-जातिपिसं ज्ञान व सदाचारया गुगु उच्चातिउच्चगु आदर्शया कल्प-ना यात, व श्व हे खः श्व हे खः ।

बुद्धया उपदेशानुसार मानव सेवाया जीवन आदर्शया जीवन खः, प्राणिमात्रपिनि सेवा

याय्गु जीवन हे आदर्श जीवन खः । वसपोलया धर्म निकम्मा जुयाः सुमुकं च्वं च्वनेगुया विरुद्ध, विद्रोहया झण्डा खः ।

छु झोसं, गुगु प्रकारया समाजे झीपिं च्वं च्वना उगु प्रकारया समाजे च्वनाः तृष्णा कम् याय् फैला ? फै, तर अति कठिनतां जक । झीगु सारा समाज, सामाजिक उच्च-नीचया खानि खः । हानं आर्थिक उच्च-नीचया छगू ढाँचा नं खः । बुद्धं स्यना बिज्यात कि सकल मनुष्य समान खः, ब्राह्मण धैगु छगू पद जक खः, छुं जाति मखु, छगू दर्जा सम्म खः, जन्म-सिद्ध अधिकार मखु । जन्मनिसें न सुं ब्राह्मण ज्वी, न सुं शूद्र हे । कर्म हे मनुत ब्राह्मण जुद्धे, कर्म हे शूद्र नं । तृष्णाया क्षय याय्या निमित्त अज्यागु हे समाजमाः कि गुकी जात-पातया भेद भाव दै मखु ।

हानं दरिद्रता नं पापया मूल खः हे खः । भगवान् बुद्धं आज्ञादयका बिज्यात कि व्यक्तिगत सम्पत्ति उत्पन्न जूगु दरिद्रतां हे खुँ-ज्यायात जन्म बिल । झीगु तृष्णा कम् ज्वी फु तर झीपिं उजागु समाजे च्वनेमाः कि गुकी सुयाके हे व्यक्तिगत सम्पत्ति थमदु । झीगु तृष्णा कम् ज्वीफु, संघया शरण वन धाःसा ।

श्व भगवान् बुद्धया शिक्षा खः गुकिं छुं बुद्धि विरोधी खँ व छुं परमात्मा वा आत्मायात मानेयाय गुली कर मया, गुकिं संसारे च्वंगु छुं वस्तुयात नं नित्य माने याय्गु, सत्य माने याय्गु छगू अन्ध विश्वास खः धका कन, गुकिं प्रार्थना व यन्न याय्गुली सार मदु धका क्यन; मनुष्य-

तसें थःगु मुक्तिया लागी थःमं थःके हे जक भरोसा काय्माः, गुकिं शस्त्र-बलया वः मका, हानं गुगु अत्यन्त वेगं संसार भरे फैले जुल, गुकियात थौं तक्क नं संसारया छगू तद्धं गु हिस्सा मानेयाना तल ।

भगवान् बुद्धं थःगु धर्मया उपदेश उगु समये बिया बिज्यागु खः, गुगु समये मनुष्यपिसं धर्मयात विज्ञानयासिनं तद्धं भालपा च्वंगु खः । तर वसपोलया धर्म थौं तक्क नं वहे नवीनता दनि, गबले कि मनुष्यपिसं विज्ञानयात धर्मयासिनं तद्धं भालपा च्वन ।

थौं वैशाख-पूर्णिमा खः, उगु दिन खः गुगु दिने सिद्धार्थ कुमारं लुम्बिनी बने जन्म ग्रहण यात । लुम्बिनी बने नेपाल राज्यया मदेस पाखे दु । थौं वैशाख-पूर्णिमा खः, उगु दिन खः गुगु दिने भगवान् बुद्धं बुद्धगयास बुद्धत्व प्राप्त याना बिज्यात । बुद्धगया बिहार प्रान्ते दु । थौं वैशाख-पूर्णिमा खः, उगु दिन खः गुगु दिने भगवान् बुद्धं कुशीनगरे, जिला गोरखपुरे महा-परिनिर्वाण प्राप्त याना बिज्यात, गुगु दिने विश्व-मत सदाया लागी सिना वन ।

थौंया दिन भगवान् बुद्धया जन्म, बुद्धत्व प्राप्ति व महापरिनिर्वाणया दिन जूया निमित्त अत्यन्त पवित्र जुल, अतएव वा ! थौंया दिने झी सकलें मुना धाये—

बुद्धं सरणं गच्छामि ।

धम्मं सरणं गच्छामि ।

संघं सरणं गच्छामि ।

“धर्मदूत”

ज्वलापासा

पालि भाषा

(चोम्ह—प्रो० भिक्षु जगदीश काश्यप, त्रिपिटकाचार्य, एम० ए०)

धनि निदोलत्या दँ न्हापा उत्तर भारते गुगु भाषां खँ ल्हाइगु खः, उकिया निकटतम स्वरूप झीत थौं पालि साहित्यया त्रिपिटक-ग्रन्थे प्राप्त दु। उगु समये जन साधारणया खँ ल्हाइगु भाषायात हे भगवान् बुद्धं थःगु उपदेशया माध्यम याना बिज्यात। बुद्धया थःगु उपदेश संस्कृत-भाषाय् बुद्ध जुयाः केवल छम्ह पण्डित-षण्डितय् जक सम्पत्ति याय्गु इच्छा वसपोलयाके मदुगु खः; गुगु दशा ब्राह्मण ग्रन्थया जुल। गुगु प्रकारं सूर्यया किरणं तद्धंगु राज्ञ-प्रासादंनिसँ चिकी धंगु बलचाय् थ्यंकं समानरूपं आलोकित याई, उगु हे प्रकारं बुद्धया उपदेश जनसाधारणया भाषाय् जूगुलि सकल वर्ग तथा सकल अवस्थाया व्यक्तिपित समानरूपं सुलभ जुल। भगवान्या उपदेशया शैली अत्यन्त सरल व सुबोध जुल। बां बांलागु बाखँ, उपमा तथा तुक्का व दृष्टान्त-खँया प्रमाणं वसपोलया भाषण उलि हे आकर्षक व तत्व दर्शक जुल कि गुलि वसपोलया भाषण गम्भीर। उगु समये ब्राह्मण कुलं प्रव्रजित जूपि भिक्षुपिसं भगवान्याके थथे प्रार्थना यात—“भन्ते ! थुगु समये अने अनेगु नां, गोत्र, जाति व कुलयापि पुरुषपि प्रव्रजित जुयाचवन। अमिसं थः थःगु भाषाय् बुद्ध-वचन कनाः दूषित यायू। उत्तम जुई भन्ते, बुद्ध-वचन छन्दे (=वैदिक भाषाय्) च्चे दुसा।” किन्तु बुद्धं थुकियात स्वीकार याना विमज्यासे थथे आज्ञा दयका बिज्यातः—

“भिक्षुपि ! थ्व अयोग्य, अनुचित।

भिक्षुपि ! न थ्व अप्रसन्नपित प्रसन्न यायूत खः,

न थ्व प्रसन्नपित झन् प्रसन्न यायूत खः.....।
भिक्षुपि ! बुद्ध-वचनयात छन्दे च्वय् मज्जू सुनां च्चई वैत ‘दुष्कृत’ अपराध लाई। भिक्षुपि !
थः थःगु भाषाय् बुद्ध-वचन ब्वनेगु अनुमति बिये।” (चुल्लवग्ग ५, २।१)

बुद्धया परिनिर्वाणं लिपा आनन्द काश्यप प्रभृति बुद्धया प्रमुख शिष्यपिसं मगध जुजु अजातशत्रुया संरक्षणे उगु सभा यात। थुकी वसपोलपिसं बुद्ध-वचनयात वसपोलया हे भाषाय् संग्रह यात। थ्व हे संग्रह महाराज अशोकया पालायूतक परिवर्धित जुजुं थौं थ्व रूप धारण यात कि गुगुयात झीसं त्रिपिटक नामं म्हसीका च्वना। थुकी विशेषरूपं मगधया भाषाया रूप दुगु जुल, गुर्कियाना त्रिपिटकया भाषाया नां ‘मागधी’ जुल। थ्व हे उगु समयया राष्ट्रभाषा जुया च्वंगु जुल, गथे थौं छुं भती हिन्दी जुल।

“मागधी” यात बलुहुँ-बुलुहुँ “पालि भाषा” धका सम्बोधन याना हल। ‘थ्व गथे जुल खनी?’ धैगुया कारण थ्वीकेत तापाक्क वनेमाःगु मदु। ‘पालि’ शब्दया अर्थ खः ‘बुद्ध-वचन’। थ्व हे कारणं याना त्रिपिटक ग्रन्थया न्हयोने ‘पालि’ शब्द तयगु प्रथा चले जुल। यथा— दीघनिकाय पालि, मज्झिम निकाय पालि, महावग्ग पालि आदि। आः बुलुहुँ-बुलुहुँ मनूतसँ अन्ते ‘पालि’ नां दुगु ग्रन्थया भाषायात नं पालि-भाषा धया हल।

+ + + +

साधारणतः मनूतसें थथे विचार याई कि 'वेद' संस्कृत भाषाय् च्वया तल । किन्तु यथार्थतः वेदया भाषा, उगु युगया नं आपलं न्हापा चले जुयाः च्वंगु खँ ल्हाइगु भाषा खः । थुकियात संस्कार यांनाः संस्कृतया रूप वियमाःगु आव-इयकताया अनुभव वैयाकरणतय्सं यात । व्याकरणया खिपतं मुक्त जुया च्वंगु वैदिक भाषां आर्यपिनि जीवितगु व्यवहारया भाषा खः ।

'भवति' यात गुम्हसिनं 'भवाति' गुम्हसिनं 'भवत्' गुम्हसिनं 'भवात्' धका गुम्हसित गथे यल अथे धया च्वंगु जुल । अर्थ थ्वीका बीगु हे जक इमि मतलब जुल । 'स्थान' व 'काल'या भिन्नताया कारणं वैदिक भाषाय् छगू हे अर्थया नितिं भिन्न भिन्न प्रत्यय व्यवहृत जुया च्वंगु जुल । गुलि गुलिया संख्या ला आपलं प्राप्त जू । उदाहरणार्थ निमित्तार्थक प्रत्यय थुलि दुः—“तुमर्थे से-सेन-असे-असेन्-कसे-कसेन-अध्यै-अध्यैन-कध्यै-कध्यैन-निशध्यै-निशध्यैन-तवै-तवेड-तवेवः” ।

(अष्टाध्यायी ३।४।६)

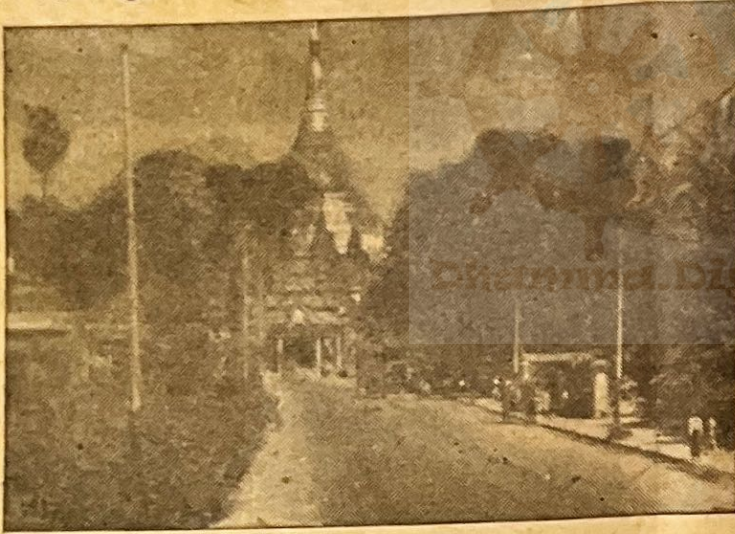
भाषाय् थपाय्सकं भिन्नता दुगुलिं निःसन्देह इमि व्यवहारे व खँ ल्हायगुली गाकक कठिनता उपस्थित जुलज्वी । अकिं, वैयाकरणतय्त् भाषाया संस्कार (सुधार) याय् माल व अनेक अप्रचलित अथवा अल्प प्रचलित व्यवहारयात निषेधयानाः भाषायात सरल व नियम-बद्ध याय् माल । वैयाकरणतय् थुगु श्रेय कार्ययात पाणिनिनं छगू प्रकारं पूर्ण यात । वैदिक भाषाया प्रयोगयात नियमबद्ध भाषाया प्रयत्न नं पाणिनिनं यात; किन्तु उकिया विभिन्नता अधिक जूया नितिं वैत 'व्यत्ययो बहुलम् ३।१।८५' या सूत्र दयके माल । पाणिनिया-

व्याकरणानुकूल संस्कृत भाषाया खूब प्रचार व आदर जुल । ज्ञान-विज्ञानया अनन्त ग्रंथ थव हे भाषाय् च्वत । किन्तु नियमे अतिकं बद्ध जुयाः च्वंगुया कारणं थव भाषा मनूतय् व्यवहारे खँ ल्हाइगु भाषा जुयमफुत । बुलहुँ-बुलहुँ व प्रत्यय व प्रयोगया लोप जुल गुकियात पाणि-निनं लौकिक भाषाय् वयके मबीगु स्वीकार यात ।

किन्तु संस्कृत भाषाया निर्माण जुल धका जनसाधारणया भाषाया प्रवाह रोके मजू । कालानुसार भिन्न-भिन्न प्रान्ते भिन्न-भिन्न रूप धारण यानाः व हे भाषा प्राकृत भाषाया रूपे खँ ल्हाना हल । थव प्राकृतिया आदि रूप—गुगु वैदिक भाषालिसे आपलं निकट जुयाः च्वंगु खः—थौं त्रिपिटकया भाषाय् प्राप्त दु गुकियात 'पालि' नामं म्हसीकई । वैदिक भाषाया अनेकानेक प्रयोगया व्यवहार पालि भाषाय् नं जुया च्वंगु खः गुकियात पाणिनिनं लौकिक संस्कृते निषिद्ध यात । छिष्टतां मुक्त जुया सरल-ताया पाखे वनेगु मनुष्यया स्वभाव खः—थव हे कारणंयांना वैदिक भाषाया छिष्ट संयुक्ता-क्षरतय् उच्चारणे कोमलता दया वल, गुकिं 'पालि' उच्चारणया रूप धारण यात । पालि भाषाया प्रत्यय व मेगु विशेषतात वैदिक भाषा-लिसे गुलि निकट दु उलि निकट संस्कृतलिसे मडु । अकिं झीसं संक्षिप्तं धाय्फु कि वैदिक काले गुगु देशया खँ ल्हाइगु भाषाय् खः व, थःगु स्वाभाविकरूपं प्रवाहित जुजुं बुद्धया समये 'पालि'या रूपे खँ ल्हाना हल ।

बुद्धया पाखे प्रोत्साहन प्राप्त जूगुया कारणं थव तत्कालीन राष्ट्र भाषा (पालि) या खूब प्रचार

जुल । जनतापिनि विचे थुकिया सम्मान बडे जुल व थुकी साहित्य नं दया वल । बुद्धया परिनिर्वाणं लिपा 'धर्म' व 'विनय'या संगायन श्व हे भाषाय् जुल । थुकिया स्वतन्त्र व्याकरण नं बने जुल । बौद्धपिनि निर्मित श्व धार्मिक भाषा जुयाः अत्यन्त श्रद्धास्पद स्थाने प्राप्त जुल । लिपा त्रिपिटकया बारे गुलि भाष्य च्वत व व्याकं श्व हे भाषाय् च्वत । दर्शन, इतिहास, व्याकरण, काव्य आदि व्याकक विषये 'पालि'या छगू वृहत् साहित्य तयार जुल । थौं तक नं बर्मा, लंका आदि बौद्ध देशे बौद्ध-भिक्षुपिसं 'पालि' साहित्यया उत्तरोत्तर समृद्ध यानावं च्वन । इमि धार्मिक कार्ये 'पालि' या व्यवहार जुई । भिन्न-भिन्न देशया भिक्षुपिं गनं

बर्माया स्वेदगोंगु चैत्य

नापलाई बले—परस्पर भाषा मसःगुया कारणं—परस्पर विचार विनिमय 'पालि भाषा' हे याई । थुगु प्रकारं, बुद्धकालीन झी देशया राष्ट्रभाषा थौं नं बौद्ध-जगतया लागी धर्म-भाषा जुया गौरवान्वित जुयाः च्वन । बर्मा देशया राजा मेण्डुनं महाभारत स्वयानं स्वदुगं तद्गु त्रिपिटकया ग्रन्थत शिला-लेखया रूपे आखः कीका माण्डले (बर्माया प्राचीन राजधानी) या सत्तिक छथाय् पर्वतया के माथौं वंगु थासे सुरक्षित

याना तःगु दु । लंकाया महाराज काश्यपे अभिधर्मया विशाल साहित्ययात सुवर्ण-पत्रे च्वकाः छगः चैत्य दुने तया तःगु खः—गुकी मध्ये 'धम्मसंगणि' धेगु ग्रन्थे रत्न थुनातःगु दु ।

महाराज अशोक, बुद्धया परिनिर्वाणं प्रायः स्वसदं लिपा दुम्ह खः । अकिं वसपोलया शिला-लेखया भाषाय् उली हे अन्तर दु कि गुलि न्हयागुं भाषा ३०० दँया लिपा पाय् फु । अतएव विना पालिभाषाया ज्ञानं अशोकया शिला-लेख श्वीकेगुली अनर्थ ज्वीगु सम्भावना दु ।

भारतीय भाषा—विज्ञानया अध्ययन व पुरातत्त्वया गवेषणया लागी 'पालि' या ज्ञान गुलि आवश्यक दु व स्वया गुलिखे अपो आवश्यकता देशया सांस्कृतिक इतिहासया अध्ययन याय् गुली दु । तत्कालीन देशया राजनैतिक, सामाजिक, धार्मिक व दार्शनिकया विषये पालि-साहित्ये विशद विवरण दु । बौद्ध-दर्शने 'चित्तशुद्धि' या प्रमुखता स्वीकार याइगु जुया निर्ति 'पालि' या अभिधम्म (=अभिधर्म) दर्शने 'चित्त' या गुलि वैज्ञानिक अध्ययन व विश्लेषण झीत उपलब्ध दु उलि मेगु छुकिसं मदु । पाश्चात्य मनोविज्ञाने (Unconscious) सिद्धान्तया आविष्कारं यानाः छगू न्हूगु क्रान्ति मचे जुल; किन्तु थुकिया ज्ञान 'अभिधम्मे'—भवांग—पूर्ण विकसित अवस्थाय् दु । भारतीय दर्शन कार्ये गुगु मनोविज्ञान (Psychology) व 'आचार 'शास्त्र' (Ethics) या स्वतंत्र अध्ययन मयासे न्यूनता दयका तल उकिया पूर्ति 'पालि' दर्शन शास्त्रं याई ।

× × × ×

थुलि महत्व दयकं नं 'पालि' भारतवर्ष
 छुप्र प्रायः गय् जुल ?—श्व छगू विचारणीय विषय
 खः। व्याकरणकारतयसं गन संस्कृत व प्राकृत
 भाषाया नां काई अन 'पालि'या उल्लेख हे
 बाःगु महु । थौं जा विश्वविद्यालये बांलाक
 च्चनातःपिसं नं अक्सर याना थथे न्यो—
 'पालि' चीनया भाय् लाकि तिब्बतया ?

बौद्ध-देशे धर्म-भाषा जुयाः 'पालि'या
 गुलि प्रचार व सम्मान जुयाः च्चन उकिया
 संकेत जि च्चे च्चये धुन । प्रायः सच्छि दँ ति
 न्हापानिसें यूरोप व अमेरिकायापि गुणग्राहक
 विद्वान्तयसं 'पालि'या अध्ययने विशेष बः बिया
 च्चन । इमि प्रत्येक विश्वविद्यालये प्राच्य विद्याया
 अध्ययन दु । 'पालि भाषा' या स्वतंत्र विभाग
 नं दु । इमिसं थुगु दिशा पाखे वडो हे मह-
 त्वपूर्ण ज्या यात । लण्डने ला छगू स्वतंत्र संस्था
 (=गुठी)—पालि टेक्सट् सोसाइटी—दु गुगु
 संस्था द्वारा 'पालि' साहित्यया अपार सेवा याय्
 धुंकल । 'पालि' ग्रन्थयात रोमन (अंग्रेजी)
 आखले छापे यायां आपालं धन मुंके धुंकल ।
 थुमि पत्रिकाय् प्रकाश जूगु लेखत स्वय बले
 आश्चर्य जुयू । लाखों दौं खर्च यानाः इमिसं
 गुगु 'पालि'यो शब्दकोष तयार यात व अद्वि-
 तीय । छु 'पालि' या थुलि सेवा याय्गु श्रेय
 भारतयात गबलें दईला ? अमेरिकाया हार्वट्
 विश्वविद्यालये नं दवं दँ निसें 'पालि' भाषाया
 स्वतंत्र विभाग चले जुया च्चन । श्व हे विभागे
 श्री श्रद्धेय स्वर्गीय आचार्य धर्मानन्द कोसम्बी
 न्हयदँ तक ज्या याना च्चंगु खः । छुँ दँ
 न्हापा टर्कीया अंगोरा विश्वविद्यालयया 'पालि'
 विभागया छम्ह प्रोफेसर, सारनाथे वःगु खः ।
 वयकयाकेँ ज्ञात जुल कि वयकपिसं नं 'पालि'

या अध्ययन व प्रकाशनया बारे बाँलाक ज्या
 याना च्चन ।

वर्त्तमान समये भारतवर्षे 'पालि'या
 महत्वयात सीका उकिया उद्धारया श्रेय सर्वप्रथम
 बंगालया सुविख्यात श्री आशुतोष मुखर्जीयात
 दु । १९०६ ईस्वीस वयकं न्हापां कल्कत्ता
 विश्वविद्यालये 'पालि' विभाग चाय्का बिल ।
 अननिसें विश्वविद्यालये मैट्रिकुलेशननिसें एम्०
 ए० तक नियम पूर्वक 'पालि' या पाठ क्रम
 चले जुया च्चन ।

१९२२ ईस्वीस बम्बईया प्रसिद्ध विद्वान्
 डा० आर० डी० भण्डारकरं बम्बई विश्वविद्या-
 लये नं 'पालि' या विभाग चाय्कल । श्री
 धर्मानन्द कोसम्बी तथा वयकया शिष्य-
 वगंपिसं महाराष्ट्रे 'पालि' अध्ययनया प्रचार
 बाँलाक यात । थौं, कल्कत्ता विश्वविद्यालये थें
 बम्बई विश्वविद्यालयया कालेज, स्कूले नं संस्कृत
 नाप फुक कक्षाय् 'पालि'या नं स्थान दु ।
 'पालि' ग्रन्थयात नागरी आखले छापे यायेगु
 गुगु ज्या बम्बई विश्वविद्यालयं आरम्भ यात
 थुकि आपालं लाभ जुयाच्चन ।

गत झिदँ झिनिदँनिसं महाबोधि सभा,
 सारनाथं नं 'पालि' ग्रन्थया हिन्दी अनुवाद
 छापे याना च्चन । महाबोधि 'सभां प्रकाश याःगु
 'पालि-महा व्याकरणं' हिन्दी पाठकतय् लुखा
 चाय्का बिई । श्व पालि-भाषाया अत्यन्त पूर्ण
 व प्रामाणिक व्याकरण खः ।

दानवीर जुगल किशोर विरलाया सहायतां
 व प्रेरणां काशी हिन्दू विश्वविद्यालये नं गत
 खुदँनिसें 'पालिभाषा' या अध्ययन चले जुया
 च्चन । आशा दु कि बुलुहुँ-बुलुहुँ विश्वविद्यालये
 नं 'पालि' या स्वतंत्र विभाग दई । "धर्मदूत"

भगवान् बुद्धया मध्यम-मार्ग

(चोम्ह—श्री हर्षरत्न शाक्य)

(१)

जूसा जक सिया दुःख, मन एकाग्र ज्वी मखु ।
सुख क्षीत अपा दःसा, चर्या छुं याय् फे मखु ॥

(२)

थुगु ज्ञान फुकं थःगु, विचार नुगले तथा ।
ल्वीका विज्यागु ज्वीमा श्व, मार्ग मध्यमगु हे ल्यया

(३)

मान दैगु समाजैत, छिंक धर्मादि यायगु ।
विनयादि फुकं देका, ब्यूगु ज्वीमा यया-पुगु ॥

(४)

पृथ्वीले दक नरपित, झिब्बे प्येव्व मुना थुगु ।
धर्म काःगु जुई धात्थे, खना अत्यन्त योग्यगु ॥

(५)

जाति भेद फुकं तोता, ज्ञान माक थमं ज्वना ।
प्राणी फुकक दुगू दुःखं, तरे यांगु मनं तुना ॥

(६)

राज्य यांगु फुकं तोता, सुख शान्ति तथा धन ।
श्र्यंका विज्यागु खै बुद्ध, दथुया मार्गसं थन ॥

(७)

सुगतं थुगु धर्म हे, अवश्य प्राणिपिं हित—
ज्वीगु धका मनं सीका, सिंहनाद याना छुत ॥

(८)

भिक्षुपिं सकस्यातं हे, सःता छम्ह छम्ह छथां वना ।
धर्म श्व न्यंक हुँ धाधां, बुद्धं आज्ञा विल दना ॥

(९)

उलिमछिं मनूपिसं, वया कागु श्व नं स्वया ।
थुगु हे धर्मखः भिगु, धका कांमा शिरे फया ॥

(१०)

अन्ध विश्वास न्हापा दु, दृष्टान्त वाद थौं थन ।
निगुयातं मिले ज्वीक, धर्म बुद्धं कना च्वन ॥

चण्डाशोकं धर्माशोक

[चोम्ह—प्रो० डा० बी० एम० बरुवा, एम० ए०, डिलिट् (लण्डन्)]

धात्थे धालधाःसा धर्म परिवर्तनया माने
हे हृदय परिवर्तन खः । बौद्ध-इतिहासया अनु-
सार अशोकया धर्म परिवर्तन उथायत्तक मजुनिगु
खः. गुथायत्तक चण्डाशोक धर्माशोक मजुनि ।
श्व विचार परिवर्तनया प्रभाव खः कि मनुष्यं
थःगु पुलांगु कार्य-पद्धतियात तोता मेगु पद्धति
कायगु संकल्प याई । छगू सम्प्रदायं मेगु
सम्प्रदाये, छगू प्रकारया विचार पद्धतिं मेगु
विचार पद्धतिस मनुषं थःगु श्रद्धा प्रकट याई

व उगु अनुसार थःगु आचरण दयकेगु संकल्प
याई । बौद्धसंघया दृष्टिस अशोकया धर्म परिवर्तन
पाटलीपुत्रया संघपिनि विजय खः । इमिके दीक्षा
कयाः अशोक त्रिशरणगत उपासक जुल ।

अहं बुद्धं च धम्मं च संघं च सरण
गतो उपासकत्तं देसेमि सक्यपुत्तस्स सासने ।

कुशलम्ह श्रामणे

पालि व संस्कृत निगुलिं कथाया अनुमो
अशोकया प्रथम सम्पर्क संघनापं मदुगु खः ।

अपितु संघया छम्ह सदस्यनापं दुगु खः । वनाप
अशोकया अकस्मात् सम्मुख जुल । वया प्रभावं
अशोकया विचार परिवर्तन जुल । पालि कथा-
नुसार वसपोल निग्रोध धयाम्ह छम्ह कुशलम्ह
श्रामणेरे जुल । संस्कृत (दिव्यावदान) कथाया
अनुसार वसपोल समुद्र नामक छम्ह स्थविर
जुल । दिव्यावदान (पृ० ३८०)या भाषाय् अशोकं
सर्वप्रथम संघया शरण थये काल,—“भन्ते !
जि छलपोलया, बुद्धया, धर्मया तथा संघया
शरण वने ।” दीपवंस (परि० ६, पृ० ५५)या
अनुसार जुजुं ह्यानीम्ह निग्रोधयात सम्बोधित
यानाः धाल,—“भन्ते ! थौं जि थः मचा-खचा
व बन्धु-बान्धवलसे छपिनि, बुद्धया, धर्मया व
संघया शरण वने । उपासकत्व ग्रहण याय्गु खँ
छलपोलया न्ह्योने प्रकाश याय् ।”

निम्न लिखित खँय् थ्व निर्गुलिं कथा
एपलब्ध दुः—

(१) बौद्ध-धर्मया लागी अशोकया सेवाया
बारे भविष्यवाणी, (२) संघया छम्ह सदस्यद्वारा
अशोकया दीक्षा, (३) स्थानीय विहारे अशोकया
आगमन, (४) प्राचीन चैत्यं बुद्धया पवित्र
अस्थि-धातुया संग्रह, (५) जम्बुद्वीपया चयप्यदोल
देशे चयप्यदोल विहार निर्माण, (६) चण्डाशोकं
धर्माशोक जुइगु, (७) धार्मिक खँय् संघनायो
वयाः परामर्श याइगु ।

पालि कथानुसार अशोकया धर्म-परिवर्तन
श्रामणेरे निग्रोध व दिव्यावदानया कथानुसार
स्थविर समुद्र जुल ।

महावंस (परि० ५०, पृ० ११२)या अनुसार
पाटलीपुत्रया स्थानीय विहारया नां कुक्कुटाराम
व दिव्यावदान (पृ० ३८१-३८४)या अनुसार
अशोकया नां कुक्कुटाराम जुल । थ्व विहारया

नां—गुकिथा मरम्मत अशोकं लिपा यागु खः—
दीपवंसे तथा समन्तपासादिकाय् खने मदु ।

पालि ग्रन्थ—दीपवंस परि० ६, पृ० ५६;
महावंस परि० ५०, पृ० ७३-४ तथा समन्त
पासादिका भाग १, पृ० ४८ या अनुसार निग्रोधं
अशोकयात पाटलीपुत्रया ६०००० भिक्षुपिनि दायक
यात । दिव्यावदान (पृ० ३८१) या अनुसार
स्थविर समुद्र, अशोकया दीक्षां लिपा अनं
अन्तर्धान जुल । अले वयां लिपा अशोक स्थानीय
विहारे वन ।

पालि ग्रन्थ—दीपवंस परि० ६, पृ० ६३
-८; महावंस परि० ६, पृ० ७३ व समन्तपासादिका
भाग १, पृ ४८ या अनुसार अशोक स्थानीय
विहारे वनेन्ह्यो ८४००० विहार तथा चैत्य दय-
केगु निश्चय मयानिगु जुल । दिव्यावदान पृ०
३८१या अनुसार अशोकं विहारे वने न्ह्यो हे
निश्चय यानातःगु जुल । थ्व निर्गुलिं खँया
अनुसार संघया दर्शनं लिपा हे अशोकं थ्व ज्या
आरम्भ याःगु जुल ।

चण्डाशोक

महावंस टीकाया अनुसार अशोकं
सिंहासनया लागी ६६म्ह (चमाजुमाँ पाखेयापिं)
दाजु-किजापिं हत्या यात । दिव्यावदानया
अनुसार अशोकं थःगु तलवारं ५०० राजसेवकपित
हनन यात व अनंली अन्तःपुरयापिं ५०० स्त्रीपित
राजोद्याने मि तथा बिल । थ्व क्रूरताया कारणं
न्हापा व चण्डाशोकया नामं प्रसिद्ध जुल, तर
लिपा बौद्ध-धर्मे दीक्षा कयाः धार्मिक जुसेली
धर्माशोकया नामं प्रसिद्ध जुल ।

पालि कथानुसार उगु बखते संघनायक
मोगगलीपुत्ततिस्स थेरे व दिव्यावदानया अनुसार
वया नां उपगुप्त जुल । थुगु बखते उगु मेल
जुयाः च्वंपिं भिक्षुसंघे भेद पिकाय् या निर्दि

आपालं पिनेयापि मनुत भिक्षुमेष कया बल ।
इमित पित्तिना छ्या संघसुधार याग्गुलो संघया
नायोयात जुजुया सहायता प्राप्त जुल ।

पालि इतिहास ग्रंथे, अर्थकथा तथा
मिलिन्दप्रश्ने अशोक तथा बौद्ध-धर्मया प्रचार
सम्बन्धी प्यंगू भविष्य वाणीया उल्लेख व
दिव्यावदाने निगू उल्लेख दु । पालिया प्यंगू
भविष्यवाणी थये :-

“(१) भगवान् बुद्धया परिनिर्वाणं २१८दं
लिपा कुमार प्रियदर्शी अशोकया नामं अभिषिक्त
जुई । (२) भगवान्या पवित्र धातुत-गुगु जुजु
अजातशत्रुं छगः चैत्य दुने सुरक्षित यानातःगु दु-
लिकया सुदूर देश-विदेशे छुई । (३) द्वितीय
संगीति ११८ दं लिपा सम्राट् अशोकं सारा
जम्बुद्वीपे विजय प्राप्त याय् धुंसेली बुद्धो-
पासक जुयाः पाटलीपुत्रे राज्य याई । उगु
बखते संघया यश व कीर्ति बढेज्जी । उगु बखते
लाभ सत्कारया इच्छादुपि मेगु मतावलम्बीत
भिक्षुमेषं संघे द्वाहाँ वयाः थःगु आचरण व
मतया कारणं संघे दूषित याय्गु प्रयत्न याई ।
अले संघनायक मोग्गलिपुत्तस्सं छद्म वेश
धारीतयत् पित्तिना छ्याः संघसुधार याई व
कथावत्थु (छगू ग्रन्थ) या रचना यानाः उकिया
मार्ग, प्रचलित मतया खण्डन याई । (४) भविष्ये
अर्थात् भगवान्या परिनिर्वाणं २३६दं लिपा स्थविर
महेन्द्रं लंकाद्वीपे बुद्ध-धर्मया प्रचार याई ।”

थुकिं निगू मुख्य खँ स्पष्ट जू । प्रथम
खँ अशोकया राज्यकाल तथा बौद्ध-धर्मया प्रचार
व अशोकया सहायता । द्वितीय खँ मोग्गलिपुत्त-
त्तिससया आगमन, वया द्वारा संघया सुधार तथा
धर्मप्रचार । थ्व निगू भविष्यवाणी दिव्यावदाने
उल्लिखित अशोक तथा उपगुप्त विषयिक खँ निम्न

रूपं उपलब्ध दुः—

“(१) भगवान्या परिनिर्वाणं सच्छिदं लिपा
अशोकं प्यंगू समुद्र थ्यंक्कं थ्व महापृथ्वीया शासक
जुयाः पाटलीपुत्रे राज्य याई ।

(२) भगवान्या परिनिर्वाणं सच्छिदं लिपा
मथुराय् च्वन्द्द गन्धिकया पुत्र उपगुप्तं संघया
सुधार यानाः बुद्धकार्य याई ।”

यद्यपि निगूलि वृतान्ते परस्पर मिलेजुगु
गोगुखे खँ व हानं निगूलीसं छुं मात्रा तक
अतिशयोक्ति व कविया कल्पनाया प्रभावनं दु ।
तथापि अशोकया शिलालेखतलिसे मिलेयाना
स्वेयबले संस्कृत वृतान्त स्वया पालिया वृतान्त
सत्य व विश्वासनीय सिद्धजू । उपासकत्व प्रहण-
यायन्हो अशोकया क्रूरताया बारे गुगु चित्र
संस्कृत वृतान्ते बियातःगु दु, व अति रञ्जित
खः । अशोकया राज्यकाल व संघनायकया रूपे
उपगुप्तया आगमनया समय भगवान्या परिनिर्वाणं
सच्छिदं लिपा धयाः हानं यशयात अशोकया
समकालिन धया निश्चित यानातःगु दिनया दृष्टि
थुकी अत्यन्त भूल याना तल । यथार्थ रूपे थ्व
वृतान्ते कालाशोकया थासे अशोकया नां तयातःगु
जुल । हानं रेवतया अध्यक्षनास तथा काकण्डपुत्त
यसया सहायतां गुगु निगूगु संगीत वैशालिस
जूगु खः, उगु विषये नं अतिकं भूल यानातःगु
दु ।

अशोकया बारे गुगु वृतान्त दिव्यावदाने
व अशोकावदाने दु, उगु वृतान्त फ्राहियानं थःगु
भ्रमण वृतान्ते फो-क्वो-किस अति (अपोगु खँ)
यात तोता उल्लेख यानातःगु दु । तर थुकी
कालया विषये ध्यान बिया तःगु मदु । हुयन
साँगं थ्व वृतान्तयात गथेखः अथे माने यानाः
अशोकया राज्य काल भगवान्या परिनिर्वाणं

शुभ्रिनि उभाते सिद्धार्थ कुमार (बुद्ध) जन्म जगु ।

सच्छिदं लिपा च्वयातल । हानं अशोकयात
विम्बिसारया छ्मीमचा धयातल । ध्व अत्यन्त हे
भूल खः, छायाःसा विम्बिसारया छय्मचा
अजातशत्रुया काय् सामाख्यफल सुत्तया उदयी-
मद खः । दीपवंसे उदय, महाबोधिवंसे उदयभदक
तथा वायुपुराणे उदयस्कया नामं प्रसिद्ध दु । ध्वं
थःगु राजधानी राजगृहं पाटलीपुत्रे (पटनाय्)
बंकल । वैश्यदेवीयापाखें दुम्ह अशोकपुत्र
महेन्द्रयात अशोकभ्राता तिस्य बा वीताशोक धया
हुयेन स्वाँगं छगू मेगु भूल याना तल ।

अहन्त उपगुप्तया अस्तित्वया बारे, गुम्हसिया
ख्व प्रशंसा दिव्यावदाने तथा हुयेन् साँग्या सि-
यु-किस यानातल, बा धर्मधर दधस्वामीया अस्ति-
त्वया बारे, गुम्हसिया प्रशंसा फाहियानं थःगु
फो-क्वो-किस यानातल, मौर्य कालीन शिलालेख
द्वारा थुकिया छूँ हे प्रकाश खने मदु । तर
मोगलिपुत्ततिससया अस्तित्व थुकिं सिद्ध जू ।

उकिया निंतिं पालि वृतान्त व अशोकया
शिला-लेख गुथाय् तक मिले जू स्वय् योग्य ।
वेरवाद कथानुसार अशोकया अबु बिन्दुसार
ब्राह्मण भक्त खः । न्हिया-न्हियं वं ६००००
ब्राह्मणतयत् भोजन वियातःगु खः । वया मृत्युं
लिपा अशोकं नं अबुया दान-कार्य चले हे याना
चंगु खः । छन्हुया दिने अशोकं थःगु महलया
सिंहद्वारे दनाः इमिसं भोजन याना च्वंगु स्वत ।
इमि अशिष्टता खनाः अशोकया चित्त स्यन व
थःगु मन-मने विचार यात कि ध्व दान
सुयोग्यतयत् बीमाः । थनंली अशोकं राजसेवक-
तयत् थःथःपिनि धर्माचार्यपिं सताः हति धका
घाल । आज्ञानुसार इमिसं थःथः धर्माचार्यपिं
सःता हल, अशोकं स्वागत यात । अशोकयात

सुनं प्रसन्न मजू । अकिं भोजनादिद्वारा इमित
यथोचित सत्कार याना बिदा बिया छुत ।
थुकथं अभिषेकं स्वदंतक अशोकं अन्य धर्माव-
लम्बीतय सेवा यात । (अभिषेकं पापुणित्वा तीणि
संबच्छरानि बाहिरिक पासण्डं परिगण्हि) ।

बौद्धोपासक

अभिषेकं चतुर्थ वर्षे अशोकं बौद्ध-धर्मे
दीक्षा काल (चतुर्थे संबच्छरे बुद्धसासने पसीदि) ।
प्रजा तथा मंत्री सहित अशोकयात निप्रोधं
त्रिशरणे प्रतिष्ठापित यानाः पंचशील युक्त अचल
अद्वालु बौद्धोपासक यात । (बुद्ध सासने पोथुज्जनि-
केन पासादेन अचलप्पसादं कत्वा पतिट्ठापेसि)

अनंली छन्हुया दिने जुजु स्थानीय विहारे
वन । अन दानयां लिपा ६०००० भिक्षुपिनि
दध्वी च्वन । भिक्षुपित प्यंगू प्रत्यय* दान बी
धुंका जुजुं न्यन,—“भन्ते ! भगवानं गीताप्रकारया
धर्म देशना यानातःगु दु ?

“महाराज ! अंग भेदया दृष्टि गुंगू दु
(नवांग बुद्धसासनं) । हानं परिच्छेदया (खन्धानि)
या दृष्टि ८४००० दु । ध्व खँ थुया आनन्दित
जुया च्वंम्ह जुजुं प्रत्येक खन्धया सभ्मानरूपे छगू
छगू विहार दयकेगु निश्चय यानाः, थः कर्मचारिपित
८४००० देशे छगू छगू विहार दयकेगु आज्ञा
बिल । थःगु नांया अनुसार जुजुं पाटलीपुत्रे
अशोकाराम नामक विहारया निर्माण-कार्य शुरु
यात । संघं इन्द्रगुप्त धैम्ह छम्ह कुशलम्ह भिक्षुयात
विहार निर्माण-कार्यस हेर-विचार याय्त नियुक्त
यात । ध्व ज्या उगु हे दिने सकवनं आरम्भ
जुल व स्वदंया भित्रे व ब्याक तैयार जुल ।
थुगु कार्यस ६६गू करोड़ खर्च जुल । प्रत्येक

*चीवर, भोजन, वासस्थान, औषद ।

विहारे वन्दना यायूत छगः छगः चैत्य नं दयूकल ।
(चतुरासीति विहार सहस्सानि कारापेसि चतुरा-
सीति सहस्स चेतियानि पतिमण्डितानि) ।
विहारनापं निर्मित श्व चैत्य व्याकं धातु युक्त
जुल । उकियात दिव्यावदाने धर्मराजिक चैत्य
धयातल हानं हुवेन् साँगं स्थूप धया तल ।

अशोकया उपासकत्व प्रहण यायूगु खँ
वसपोलया लघु शिला लेख द्वारा, विशेषयाना
मैसूरया स्वंगू लेखद्वारा सिध्द जू । (यहकं उपासके)
श्व खँ भात्रू शिलालेखद्वारा नं सिध्द जू गुकी
अशोकं भिक्षुपित 'मगधया जुजु प्रियदर्शी' या
रूपे सम्बोधित याना तल । थुकी जुजुं त्रिरत्नया
प्रति थःगु अचल श्रद्धा व भक्ति प्रकट याना
तल, "भन्ते ! त्रिरत्नया प्रति जिगु श्रद्धा तथा
सम्मानयात छलपोलपिसं स्यूज्वी ।"

अशोकं शील प्रहणयागु खँ गुगु पालि
कथाय् वःगु दु, श्व नं वया हे धर्मानुशासनद्वारा
सिध्द जूः—'धर्म तथा शीले प्रतिष्ठित जुयाः'
(धम्ममिह सीलमिह तिष्ठन्तो—शिलालेख ६) ।
बुद्धया व धर्मया प्रति वसपोलया अचल श्रद्धा
श्व कथनद्वारा नं सिध्दजुः—'गुगु भगवान्
बुद्धं आज्ञा दयका विज्यात व भिगु हे
आज्ञादयका विज्यात" (भात्रू) ।

दीपवंसया अनुसार जुजुं, निप्रोधयात,
वसपोलया ज्ञानानुसार भगवानया मुख्य सिद्धान्त
न्यंका विज्याहुँ धका धाःगु बखते वसपोलं निम्न
लिखित गाथा न्यंका विज्यातः—

"अप्पमादो अमतपदं, पमादो मच्चु नोपदं ।
अप्पमत्ता न मीयन्ति, ये पमन्ता यथा
मता ॥"

सतत उत्साहशीलता अमृत पदया साधक

खः । उत्साहशील मृत्युज्वी मखु । उत्साह हीन
जा मृत्यु हे खः ।

दीपवंसे व प्रन्थया उल्लेख मदु गुकी श्व
गाथा अन्तर्गत दु । समन्तपासादिकाय् थुकिया
उल्लेख दु । श्व सत्य खः कि अप्रमाद, भगवान्
देशित धमया मूल सिद्धान्त खः । गथे कि
धम्मपद व त्रिपिटकया मेमेगु प्रन्थे नं दु ।
अप्पमाद शब्द उट्टान, विरिय, परिष्कार तथा
पुरिस-परक्कमया पर्याय वाची खः । श्व शब्द
सतत जागरुकता तथा प्रयत्नशीलता सूचक खः ।

थुकी छुं आश्चर्य मदु कि निप्रोधया श्व
उत्तरं जुजुयात खूब तःधंगु तथा स्थायी प्रभाव
च्वन । उकि वसपोलं बारबार थःगु शिलालेखे
श्व सिद्धान्तया ज्वर बिल । कार्यशीलताया श्व
सिद्धान्तया बारे अशोकया थःगु शब्दं थथेः—
उस्तान (शिलालेख ६), उयम (शिलालेख १३),
उसह (स्थम्भ लेख १), पकम (लघु शिला लेख)
तथा परक्कम (शिला लेख १०) ।

हलश तथा भण्डारकरं श्व ठीक ठीक
क्यनातल कि मैसूरया स्वंगूलि लघु लेखे अशोकं
उपासकया रूपं थःगु धार्मिक जीवनया वर्णन
याना तल । थुकी च्वयातःगु समय निर्देश
स्वया छुं भति उपो व थुकी निगू अवस्था खने
दु । प्रथम अवस्था उलि कयाशील मजुनि, तर
द्वितीय अवस्था क्रियाशील ज्वी धुंकल । मेगु
लेखे थुकिया समय स्वदँत्या स्वया छुं भति उपो
धया तल । थुकिया अनुसार प्रथम अवस्थाया
अवधि निर्देशा स्वया छुं भति अपो दु (सातिरे-
कानि अड्ढतियानि वसानि) हानं द्वितीय अव-
स्थाया अवधि दच्छि स्वया छुं अपो दु (संक्क-
सातिरेके) । मेगु अवस्थाया बारे व्याकं लेख

प्राप्तं जू ।

शेष लेखया अनुसार प्रथम अवस्थाय् वसपोल छम्ह उपासक जक जुयाच्चंगु जुल, परन्तु द्वितीय अवस्थाय् वसपोल संघया सेवाय् वनीम्ह उपासक ज्वीधुंकल (संघ उपयिते) । श्व वाक्यया तात्पर्य मथूगुया कारणे गुलि विद्वानतय्सं थुकिं श्व अनुमानयात कि छुं समयया लागो अशोक भिक्षु जुयाः च्वंगु खः । इमिसं चीनि यात्री इत्सिंगया उगु खँयात थःगु अनुमानया आधार द्यकल कि गुकिया अनुसार इत्सिंगं भिक्षुया भेषे द्यकातःगु अशोकया छगू मूर्ति खन । गुलि विद्वानतय् मत् दु कि अशोक भिक्षु मजू, तर संघया सतसंगत प्राप्त याय्या निति समय-समये विहारे वनाच्चंगु खः ।

इत्सिंगया कथन अपाय्चो विश्वासनीय मजू; छायाःसा व अतिकं लिपाया खँ खः, हानं सन्देह पूर्णतिनि । श्व हर्षया विषय खः कि दीपवंसं अशोकया श्व वाक्य प्रयोग यानातःगु दु । हानं उकिया तात्पर्य नं वियातःगु दु । “सब्वे संघं उपयन्तु” अर्थात् सकलें संघया थाय् वने । थुकिं श्व सीदत कि वसपोलयाके सकल मनूत संघया दर्शनार्थ वंसा ज्यू धैगु इच्छा दुगु खः । (गच्छन्तु संघ दस्सनं—दीपवंस परि० ६, पृ० ६८) । अशोकया विचारया भाव श्व कथनद्वारा नं स्पष्ट जू—यं मयं संघे उपयिते— अर्थात् जि हे संघया दर्शनार्थ वना च्वना धासेली ।

श्वयां न्हापा न्हापा जुजुं निमोधयात धाल—इच्छामि संघरतनस्स दस्सनं समागमं सन्निपतन्ति यावता अभिवादयामि सुणामि धम्मं ।

“जिके पूज्य संघया दर्शन याय्गु इच्छा दु । न्हाको हे भिक्षुपिं छथाय् मुना च्वंसां

जि वसपोल सकसितं अभिवादन याये व वसपोल-पिके धर्म न्यने ।”

श्व खँया उल्लेख दीपवंसे विस्तार रू व पालिया फुक वतान्ते संक्षेपरूपं दु, तर गनहे थुजाःगु आशय खने मदु कि अशोक भिक्षु जूगु दु बा विहारे वनाः भिक्षुपिं लिसे च्वंगु दु ।

दीपवंसे संघलिसे नापलाःगु बारे गुगु वर्णन दु, व भाब्रू लेखनाप मिले जू ।—प्रियदसि लाजा मदधे अभिवदेतु नं प्रियदसि लाजा मदधे समिधे अभिवदेतु नं आहः अपवधतं च फासु विहालतं च ।

मगध जुजु प्रियदर्शी संघयात अभिवादन यानाः धाल, “छलपोलया सुख व आराम जुये माल ।”

बौद्ध-धर्म सम्बन्धी अशोकया ज्ञान भाब्रूया लेख व गुँगुगु शिला-लेखया उद्धरणं सिद्ध जू ।

आः झीसं अशोकया श्व कथनया निश्चय याय्माल—“जि उपासक जुयाच्चवना बले”— तात्पर्य स्वदँ बा प्यदँ लिसे ।

साधारणतः बौद्ध-साहित्ये व विशेषयाना त्रिपिटके उपासक शब्द बौद्ध-गृहस्थपिनि निमित्त प्रयोग जुया च्वन । दीपवंसया ‘उपासकत्व’ अशोकया बौद्ध-गृहस्थ ज्वीगु खँयात स्पष्ट याई । थथे हे भाब्रू लेखे नं बौद्ध पुरुष व स्त्रीपिनि निमित्त उपासक व उपासिका शब्द प्रयोग याना तःगु दु । रूपनाथ तथा मस्कि लेखे गुगु ‘पकस सके’ तथा ‘बुद्धसके’ खने दु उकिं नं उपासक शब्दया श्व पारिभाषिक अर्थ सिद्ध जू । तर समालोचनात्मक दृष्टि थुकी स्वेबले प्रतीत जुई कि रूपनाथयागु लेखे शिल्पी ‘व पकस सके’ च्वयातल हानं वं हे मस्किया लेखे भूलं ‘उपासक

(शेष १७८ पृष्ठे स्वये)

★ पञ्च 'म' कारया रहस्य ★

(चोम्ह—भिक्षु शाक्यानन्द)

[म] नवद्वार बन्दयानाः प्राणायाम याना प्राणपुरुषयात ब्रह्माण्डे तयगुयात समाधि धाई । श्व समाधिया अवस्थाय अनुभूति ज्वीगु रस (सुख) यात अमृतरस धाई । थुक्रियात हे तांत्रिक भाषं 'मद्य' धाई—अयलायात मखु । श्व हे समाधिया अमृतरस त्वना-च्वंम्ह योगी पुरुषयात तान्त्रिक भाषं 'मद्यप' धाई—अयला त्वंम्हसित मखु ।

[म] गुम्ह योगी पुरुष पाप व पुण्यरूपो पशुयात, ज्ञानरूपी खड्गं छेदनयाना थःगु चित्तयात ब्रह्मे लीन याना यंकई वैत हे 'मांसहारी' धाई—लाः नःम्हसित मखु ।

[म] श्व शरोरे च्वंगु इड़ा पिंगला नाडीयात तान्त्रिक भाषं गंगा यमुना धाई । श्व हे गंगाय सधानं प्रवाहित जुयाः च्वंम्ह श्वास प्रश्वासयात हे मत्स्य (ड्या) धाई । गुम्ह योगी पुरुषं प्राणायाम याना श्वास प्रश्वास बन्द याना कुम्भकद्वारा सुषुम्नामार्गे प्राण-वायु संचालन याई, वैत हे मत्स्य साधक अथवा मत्स्यभक्षक धाई—ड्या नःम्हसित मखु ।

[म] सतसंगं हे मुक्ति जुई । कुसंगतं बन्धन हे जुई । कुसंगतयात तोता सतसंगत याय्गु यात मुद्रा धाई—स्त्री आलिगणयात मखु ।

[म] सुषुम्ना व प्राण निम्हसया समागम ज्वीगुयात तान्त्रिक भाषं 'मैथुन' धाई । स्त्री सहवासे गुलि सुख ज्वीगु खः, व स्वया कोटि दुगुना आनन्द सुख सुषुम्ना मार्गे प्राणवायु स्थित ज्वी बले ज्वी । थुक्रियात हे 'प्रकृति मैथुन'

धाई— स्त्री विलासयात मखु ।

उक्त थुली पञ्च 'म' कारया अर्थ जुल । श्व अर्थ अति गम्भीर जुल । अतएव आः झीसं विचार याना स्वयमाः कि वर्तमान समये झीसं धया च्वनागु व यानाच्वनागु ज्या गुथाय तक्क ठीक व सत्य खः । थुगु विषये ध्यान मन्थूसे च्वनेगु मानो सीक-सीकं गाले कब्बाँ वनेगु थें खः । श्वजा ध्रुव सत्य खः कि महाकारुणिक सम्यग्सम्बुद्धं, प्राणीहिंसा व सुरापनायात थःगु सिद्धान्ते रतिमात्र नं स्थान बियातःगु मदु । तान्त्रिक बौद्ध आचार्यपिसं मेमेपिनि स्वया स्वया थःगु धर्मे नं अजागु नां तयाः गुह्य अर्थ कया बौद्धपन क्यना हल । अकिं झी मोक्ष अभिलाषी प्रत्येक जिज्ञासुपिसं तन्त्रे मद्य मांस शब्दं जिक्र वःगु दुसा उकिया यथार्थ भाव, यथार्थ अर्थ छु ज्वी ? तथा छु ज्वीमाः ? धका विचारणीय । धयातःगुली जक सन्तुष्ट जुयाः थःगु नं स्वार्थ पूर्ण याय्गु विचारं गुह्य अर्थात् मुख्यगु अर्थ प्रकाश याय्गुली अनुत्साही जुयगुलिं निखेरनं अनर्थ ज्वी । खः जा गुगुं तन्त्रे थ थे नं धयातःगु दुः—

“मद्यं मांसं च मीनं च मुद्रा मैथुनमेव च ।
एते पञ्च मकाराःस्युर्मोक्षदाहि युगे युगे ।”

(कालतन्त्र)

श्व सिलःया साधारण अर्थ जा मद्य मांस नलसा मोक्ष प्राप्त ज्वी धैगु जुल । तर श्वोका वा न्यना काइपिं मानवतयसं बुद्धिं भति विचार याना स्वैमाः कि धार्थे हे श्व खँ सत्य

खःला कि मखु । छायाःलासा, मद्यपाचं ला
शनया धनसं हे चेतन शक्तियात हीनयाना कुफल-
न्यु धासेली हानं ध्व हे वस्तु सेवन याय्वं
मोक्ष गय् ज्वी ? थुजोगु खँयात विश्वास
याय्गुति अन्धता मेगु लोके छु दर्ई ? अतएव
थुकिया अर्थ न्होने खनेदु थें जा कदाचित मखु,
च्चे कनागु हे अवश्यं खः । अतएव थथे ध्वीक
काय् मालः—

- (१) समाधिद्वारा प्राप्त ज्वीगु अमृत-रस-
यात 'मद्य' धाई ।
- (२) पाप व पुण्यरूपी पशुयात छेदन
याय्गुयात 'मांस' धाई ।
- (३) श्वास-प्रश्वास साधन याय्गुयात
'मीन' धाई ।
- (४) कुसंगत मयासे सुसंगत याय्गुयात
'मुद्रा' धाई ।
- (५) सुषुम्ना व प्राण निम्हसिया समागम
ज्वीगुयात 'मैथुन' धाई ।

ध्व हे न्यागः 'म' कारया गुह्यार्थ सीका
तदनुसार क्रिया यात धालसा युगे युगे मोक्ष
ज्वी ।

हानं मेगु छगू नं न्यना दिसँ—
“पीत्वा पीत्वा पुनः पीत्वा यावत्पतति भूतले ।
पुनरुत्थाय वै पीत्व पुनर्जन्म न विद्यते ॥”

— महा निर्वाण तन्त्र
अर्थात् गुधाय तक झीपिं भूमिस पतन
जुयावं च्वनी तिनी (पुनर्जन्म) उथाय् तक समा-
धिया अमृतरस सावजकं त्वनेगु; समाधिया
अमृतरसे निमग्न जूम्ह योगीयात हानं जन्म
काय् मालि मखु ।

अस्तु, प्रत्येक मुमुक्षुपिसं विचार याय्-
माःकि अयला, ध्वँ, ऐ-ध्वँ कर-ध्वँ व ह्याउँध्वँ-
या परमार्थ छु ज्वीमा । थुकथं विचार याय्
उथाय् तिनि फई कि गुधाय् बुद्धोपदेशित पञ्च
शिक्षायात पालन याय् फई । सकल कर्त्तव्यपि
सुखी ज्वीमा !

संसारे नर योगवीर जुव

(चोम्ह—स्वर्गीय श्री योगवीर सिंह)

सन्सार सागर बिचे गुलि प्राणिपीं दु ।
ओ प्राणिपीं फुक सिबे नरजाति ज्ञां दु ॥
दैगु मखु हतपतं नरजन्म धैगू ।
संसार चा हितु हिला जक जन्म ज्वीगू ॥१॥
हे हे सखे ! सकसिनं थुगु तत्त्व सीका ।
यांगु स्व-धर्म मननं फुक जाल चीका ॥
कीटादि प्राणि सकलें सम भाव भापी ।
शत्रू ध्व मित्र धइगू अभिमान तोती ॥२॥
चैतन्य देह दत सो अनमोल झीत ।
मेमेगु देहस मदू थुली शुद्ध चेत ॥
सीका थुली नरजनं शुभ धर्म यांगू ।
औसर्दै मखु लिपा भवपार ज्वीगू ॥३॥

धर्मादि कर्म थुगु हे जनमे मयाम्ह ।
नाना अनित्य विषये सुख भोग याम्ह ॥
चाचा उला षड गति दुःख भोग यायी ।
सूखा वती वनि मखू नरके व लायी ॥४॥
प्राचीन सात्त्विक कथा जुल लोप झीगु ।
लोके प्रचार जुल तामस धर्म न्हूगु ॥
निर्वाण पद्वि दइगू जुल बुद्ध धर्म ।
सीकि जनं थुगु खँया अति गुह्य मर्म ॥५॥
श्री शाक्यसिंह मुनिनं उपदेश व्यूगु ।
सम्पूर्ण लोक सहजं भवपार ज्वीगु ॥
माता पिता सम खने फुक प्राणिपित ।
तोता दशाकुशल पाप मनं तुन्नरत ॥६॥

नाना प्रकार छलनं धन हर्णं यांगू ।
 याना प्रहार बलनं पर प्राण कांगू ॥
 वेश्या व नारि परया गमनादि यांगू ।
 स्वंगू श्व पाप करमेन्द्रियनं सनीगू ॥७॥
 मिथ्या खँ लहायगु हनं परदोष वोगू ।
 दाम्पत्य मित्र मिलये जुवर्षित फांगू ॥
 चूपी समान वचनं परयात स्वीगू ।
 पैंगू श्व पाप नरया म्हुतुनं हईगू ॥८॥
 कर्क्यागु उन्नति खना सहयां मफैगू ।
 आपद् खनी यदि सुयां मन हर्ष ज्वीगू ॥
 श्री बुद्ध शास्त्र मननं उपहास यांगू ।
 स्वंगू श्व पाप सहितं दश-पाप धागू ॥९॥
 भिक्षु गुरू थवम्ह मां अबुयात स्यांगू ।
 चैत्यादि देव जिनया गृहध्वंश यांगू ॥
 शास्त्रे कना तल भयानक पाप धागू ।
 पैंगु श्व पाप मनुषं गबलें मयांगू ॥१०॥
 नेत्रादि ईन्द्रियपिसं मनयात स्यंका ।
 क्यंका तई विषयया दृढ जाल देका ॥
 सीका थमं विषयया विष नेगू तोती ।
 चंचल जुया वनिगु मन् थवगु वशेती ॥११॥
 यांगु थमं जप तपादिक धर्म कीर्ति ।
 प्राणि गुली दत्त उली फुक सीगु नीति ॥
 थोहे मती जक तथा शुभ कर्म यांगू ।

इच्छा मयांगु उकिया फल थत कांगू ॥१२॥
 थो पुण्य बीज जगते फिजये जुईगू ।
 वृक्ष जुया फल उकीन असंख्य सैगू ॥
 वैगु हनं सुरु हरुं फल फुकक थके ।
 होला बिया हर ररं परयात जोंके ॥१३॥
 श्रृष्टिनिसें थउंतक पशु पक्षि कोटः ।
 बीया तल तिनि अहा ! बहु जन्म शीत ॥
 जन्मपतीं जुल छम्ह छम्ह मां अबुपिं ।
 सन्सार वासि सकलें फुक प्राणि धारिं ॥१४॥
 मेमेगु जन्मस थुलि सुविचार यांगू ।
 शक्ती दुगू मखु सुयां भवप्राणि तेगू ॥
 सेवा उकीं इमिगु आ अति यायमा गू ।
 स्वंगू श्व ज्ञान मननं पित छे मज्युगू ॥१५॥
 तोता व पाप सकतां मन काय वार्कं ।
 यांगू मखू विषयया रस भोग्य मोकं ॥
 तंता फुका जगतया निरवाण लोंसा ।
 त्रिरत्नया शरण हुं मन शान्ति यांसा ॥१६॥
 सर्वार्थसिद्ध सजनं अधिराज तोता ।
 लहानाव ज्ञान थुगु हे जनयात सःता ॥
 याना बिज्यात थमनं तप चर्य्य घोर ।
 कालांतरे जुल महा प्रभु योग वीर ॥१७॥
 "बुद्ध-धम्म"

पालं

(चोह्न—श्रीमति मोतिलक्ष्मी)

अहा ! श्व 'पालं' धैगु शब्द गुलि जक
 भाव पूर्णगु । उच्चारण याय मात्रनं क्रियायागु
 गुण जक प्रकाशित ज्वीगु मखु किन्तु कर्तयागु
 स्वभाव पर्यन्त सकस्यानं श्वीका काय फुगु
 खः । गुगु शब्दयात झीसं 'पालं याय धुन ला ?'

'पालं याय मानि' 'पालं या !' इत्यादि न्यागु
 हे काले प्रयोग यात धाःसां उगु 'पालं' शब्द
 कर्णगोचर ज्वीवं हे उह्य व्यक्ति 'अवसं च्वंहा
 अर्थात् उपोसथ-शीले च्वंहा' धका सीका काय
 फु । थन शीत श्व छगू खँ अत्यन्त विचारणीय ।

धासा—झीगु भाषास 'नयगु' धैगु शब्द
हे दुः गुगु शब्द द्वारा नं 'नया' धैगु अर्थ
वाहो वो । हानं माने याना धायमाल धाःसा
'भयगु' धैगु शब्दं 'भपि' भपा बिज्याहुं' धैगु
स्वादि वचन दु । थथे देक देकं अवसं च्वंपित
जक पालं यायगु धैगु शब्द छाया प्रयोग याना-
तगु ज्वी ? थुकी अवश्य अत्यन्त गाम्भीर्य
भावपूर्ण अर्थ दे ।

नयमाःगु छाया ? थ्व प्रश्नया सरल उत्तर
ध्वलः कि—म्बाना च्वन्यया निरिति । ब्याकक
प्राणीपि नया हे जीवित जुया च्वन । उकि हे
वसपोल बुद्धं, 'सब्बे सत्तो आहारद्वितिका' अर्थात्
सकल सत्त्वपि आहारं जीवित जुइ धका आज्ञा
जुया बिज्यात । तर आहारे नं प्रयोग यायगु
विधि स्वया स्वया गुण नं दया च्वन दोष नं ।

गुगु आहार द्वारा शरीर बल्लाना
च्वनिगु खः, न्हूगु बल-शक्ति
सञ्चारक तथा आयु वृद्धि—
आरोग्यताया सहायक खः, गुगु
अनुपादिशेष निर्वाण पर्यन्त मदेकं
मपाःगु खः; तर प्रयोग याय
मसल धायव अर्थात् थःगु शरीरयात
ल्वेक मनःसे, अपो बा थःत मनीगु
वस्तु नल धाःसा झन् उल्टा

बल्लाइगु यां वःमलाइगु, न्हूगु बल-शक्ति वृद्धि
जीगु यां बलहीनता, ला उँन बांलाना वइगु यां
बांमलाना वनिगु, आयुवृद्धि आरोग्यताया थासे
रोग आयु क्षीण मृत्यु पर्यन्त जुया वनिगु
सम्भव दु ।

साःगु जुल धायवं नइगु व मसाःगु
जुल धायव मनैगु थ्व प्रकृतिसिद्ध गुण खः ।
तर साःगु धैगु छु दु लोके ? चाकुगु ला,

माकुगु ला, पाउँगु ला, पालुगु ला । थुगु प्रकारं
न्यना च्वन धासाः, यो योहस्यं थः यो
योगु सवायात हे 'साः' धका धाइ । तर उह
उह हे व्यक्तियात प्वादंक नकाः, 'छु सवा साःनि'
धका स्वाद काय्कल धाःसा वं, कदापि बांलाक
स्वाद काय् फै मखु । न्हापा न्हापाथे हे 'साः'
धका नःगु चिज जूसां आखिरे वं, व नया च्वना-
गुयात 'मसात' धका हे धया छुइ । उकि झीगु
भाषास—'पित्या साः' धैगु उखान् धाथे हे खःगु
खँ खः ।

सवा धैगु गवेत काय् ला ? ताउत काय्-
लाःगु मखु । केवल 'म्यचे' च्वंतले सवा ।
म्यं गुगु चीजयात सवाकया घुतकः छे धुंके,
व चीजयात हाकनं वहे म्यं 'साः' धका कदापि
प्रहण याइ मखुत । उगु चोज सवाकाय् सिधेवं
हे घृणा याय् माःगु अवस्थाय प्राप्त
जुया वइ । प्वाथे थ्यना मल
मुत्र ज्वी धुंकायागु खँयात तोतानं
आः थथे थथे हे नैगु चीज थथे
तुं छु जुया वाकक वल धाःसा
वहे साःगु चीजयात झीसं गुलिजक
घृणा याइ । खं खंपिसं 'ल्होया-
तःगु, ल्होयातःगु' धका वाकी
थलि । उकि थ्व लोके न्हाको

हे साःगु सवा नं सदानं साना च्वनिगु मखु ।
केवल वस्पोल तथागतयागु वचनामृत छगू मात्र
घुतक छोःलिसे सवा दैगु दु ।

पुन्ही, अमाई, अष्टमी आदि उपोसथ
दिन खुनु थन प्रायः उपासक उपासिकापिसं,
'थौं, जि अष्टशील कयाम्ह मखु अवसं हे च्वनाम्ह,
'उकि बहनी जक पालं यायगु, छको जक नयगु,
चि नय मज्यू' धका इत्यादि धया च्वनि ।

तर श्वजा उपोसथ-शीलयातं तु श्नीसं धाय् मसःया
अःपुक 'अवसं, अपसं, उपासं हनं अपाय्'
इत्यादि धया च्वनागु खः । अष्टशील पालन
याःझसित हे 'अवसं च्वंम्ह' धका धाइगु खः
सिवाय बहनी छछा जक नयवं 'अवसं च्वंम्ह'
ज्वोगु मखु, न अष्टशील काःम्ह 'अवसं मच्वंम्ह'
ज्वी ।

अवसं च्वना छछा जक नयगु छाय् ?
गुगु प्रकारं छछा नयगु ? श्व खं नं यदि
अन्वेषण यानाः स्वत धाःसा मल्वीगु खं मखु, गुगु-
यात बुद्धं 'धुतङ्ग शील' धका धया तल । तर, धुतङ्ग
-शील धैगु तःगुमछि प्रकारया दु । छछा जक
नयगु, प्ये काय भले कुतुं मवंक नयगु, 'थुगु
थुगु वस्तु नयमखु, थुगु थुगु जक नये' धका
नयगु तोतेगु इत्यादि तःगुमछि प्रकारया दु ।
यदि सः स्यूपिं भिक्षुपिंथाय् वनाः न्यंवन धाःसा
बांलाक सिइ । अले थुकी मध्ये थःमं फुगु पत्ती
ल्ययाः अधिष्ठान याना धुतङ्ग-शील पालन याय्-
ज्यू । तर गुगु शीलेसं अवसं च्वना बान्हि
लिस भोजन याय् ज्यू धैगु दै मखु । उकिं श्नी
अवसं च्वन्य भले गुकथं शील पालन याय्माः
धैगु बांलाक सीक्ये माल ।

भगवानं 'बान्हि न्ह्यस तुं नयमाः' धका
सकसियां उपकारया नितिं हे नियम, दयका
विज्याःगु खः । उकिं श्नीसं थुगु
उपकारकगु उपाययात उपकार जूगु खंका
काय् माल । यदि श्नीसं बांलाक विचारयाना
स्वत धाःसा बान्हि न्ह्योस नयगुया गुण आपालं
खनो । प्रथम, श्नीगु शरीरे वायु प्रवेशज्वी फैमखु ।
गन वायुयात थाय् दै मखु अन रोगयात नं
च्वन्य थाय् दै मखुत । द्वितीय गुण, बान्हि

लिस नय मज्यू धैगु भयं प्रमादी मजुस्ये याकनं
याकनं नयगु ज्या सिधेकै । अले न्हिच्छिछयातं
'नय मानि' धैगु तन्ता नं छुं मंत । न्ह्यागु
याय्माःसानं बःनं लात, लिनं लात । अले
न्हिच्छि तक्क जपतप ध्यान आदि न्ह्यागु हे
पुण्यकार्य याय् त नं पूर्ण अवकाश दत । हानं
बहनी श्ने भले नं नैगु बांलाक पचेज्वी धुंङ्गु
लि, ह्य याउंसे च्वनि, का दक्का आदि छुं नं
वैमखु । कन्हे खुनु ज्वी भले ह्यिग अवसं च्वनागु
धका याली प्याला वंक न्यलि नं मखु । थुगु
खं यदि अनुभव यानाः स्वत धाःसा प्रत्येक
व्यक्तिपिसं थः थःगु शरीर रूपी तलाज्वी लँना
स्वे फुगु खं खः । यदि श्नीसं थुलि खं हे
बांलाक विचारयाना मस्वत धाःसा श्नीके न्ह्याको
हे श्रद्धा दःसां श्नीत महत् फल दै मखु । उकिं
न्ह्यागु ज्या नं प्रज्ञां युक्त ज्वीक याय् फेके माल ।

यदि विचारयाना स्वत धाःसा श्व पालं
धैगु शब्दया दुने हे श्व व्याकक अभिप्राय अन्त-
र्गत जुयाः च्वंगु दु । कारण, उक्त पालं धैगु
शब्द—पालना शब्द खः । पालन शब्दयात श्नीसं
अःपुक 'पालं' धैतल । पालं याय्गु अर्थात्
पालन याय्गु । छु पालन यायगु ? श्व शरीर
पालन याय्गु अर्थात् श्व शरीरयात यापन याय्या
नितिं जक नयगु । उखुनुया दिने मे भले थें
साक साक, भिक भिक नय धका नयगु मखु ।
तर, बिलकुल् मनल धायव श्व शरीरयागु
परिस्थिति ठीक ज्वी मखु । उकियात तथागतं
स्वयं अनुभव यानाः 'श्व मज्यू' धका प्रतिक्षेप
यानाः 'मध्यमगु मार्ग' क्यनाबिया विज्यात ।
वहे वचनयात पालन यायां श्नीसं नं च्यान्हुई
छको, बाःछि छको, लच्छी छको जक जूसां,

बुद्ध बोधिसत्त्वपिसं पालन याना विज्याइगु थें हे 'थउं छन्हु जक जूसां जि श्व शरीरयात पालन याय् या निरिति जक नयगु याये' धका, उखुनुयागु दिनयात अलग हे नयगु शब्दयात पालन याय्गु धका नां तया तल । तर न्हिच्छि

तक्कं प्वाथे फे थना: बहनी छछा नयवं शरीर पालन ज्वीगु मखु । इन् उलटा रोग हे जक ज्वीगु सम्भव दु । उकिं झीसं श्व 'पाल' यात 'पालन' अर्थे परिणत याना: यंक्य माल ।

+ + + + +

ज्वत.पादा

बुद्ध बौद्धधर्मया कारणं भारत पराधीन जुल ला ?

(चोह—भदन्त बोधानन्द महास्थविर, लखनऊ)

गुलि मनूतयसं बौद्ध धर्मयात थथे धाई कि गुखुनु बौद्धधर्म अहिंसा व विश्व-बन्धुत्वया प्रचार-द्वारा युद्धकला व द्विजातिपिनि रक्षा-कवच—वर्णव्यवस्था—यात शिथिल यात उखुनु भारत पराधीन जुल ।

बौद्धधर्मया प्रचारयां न्ह्यो वैदिक काले हिन्दूत सुखी व बलवान् जुया: च्वंगु खः; छाया-धा:सा इमिके रक्तगौरव, त्रिपक्षितय् प्रति द्वेष भावना व युद्धप्रियता दुगु खः । थुक्रिया प्रमाण हिन्दू-शास्त्रे जाय्क दु । उदाहरणार्थ निम्नोक्त वाक्य पर्याप्त जुई :-

ससानात्यां उत सूर्य ससानेन्द्रः ससान
पुरु भोज संग्राम् ।

हिरण्ययमुतभोगं ससान हत्वी दस्यून्
प्राच्यं वर्णमावत ॥—(ऋग्वेद ३।३४।६)

किं ते कृण्वन्ति कीकटेसु गावोमाशिरं
दुहेन् तपन्ति धर्मम् ।

अनोभर प्रमगदस्यवेदो नैवाशाखं मघवन्
रन्ध्यान ॥—(ऋग्वेद ३।५३।१४)

सुमित्रिया न आप औषधयः सन्तु
दुर्मित्रियास्तस्मै सन्तु ।

योऽस्मान्द्वेष्टि यश्च वयं द्विष्मो ।—

(यजुर्वेद अ० ६ मंत्र २२, अ० ३६ मंत्र २३)
योऽस्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मस्तं वो जम्मे-
दधय ॥६॥—(अथर्व वेद काण्ड ३-२७)

इन्द्रं वद्धतो अमरुः कृण्वतो विश्वमार्यम् ।
अपघ्नन्तो अरावणः ॥—ऋग्वेद ६-६३-५
अर्थः—इन्द्रं आर्यतयत् सल बिल, सूर्य

बिल, अपालं मनूतय् उपभोगया निरिति साःत
बिल हानं स्वर्णं व नानाप्रकारया सम्पत्ति बिल ।
शत्रुतयत् स्याना आर्यवर्णया रक्षा यात ।

व अनार्य कीकट (मगध) देशया साःतसें
छिमि छु ज्या याई ? न इमिसें सोमरसलिसे
लवाकछयाय् योग्यगु दुरू ब्यू । न इमिसं यज्ञयात
ज्या बिई । हे मघवन् इन्द्र, व साःतयत् जिमि
न्ह्योने हति, अनयाम्ह जुजु प्रमगन्धया धन कया
हति हानं व नीचतय् शाखासम्बन्धी मनूतय्
धन हयाः प्रदानया ।

हे वरुण देव, जिमि निम्ति लः, फय्,
अन्नादि वासःत शन्द मित्रपिं थें सुखदायी
ज्वीमा । गुपिसं द्वेष तई हानं गुपित जिमिसं
द्वेष तई, इमि निम्ति पूर्वोक्त लः, फय्, अन्नादि
वासःत दुःख बिईपिं शत्रुतुल्य ज्वीमा ।

हे देव, गुपिसं जिमित द्वेष तई हानं

गुपित जिमिसं द्वेष तर्ह, इमित छपिसं दमन
याना विज्याहँ ।

इन्द्रया महिमायात बदे यायां, ब्याक
संसार आर्यपिनियासे हानं अधनातयूत पछडे
यायां न्होने वनेमा ।

हानं थुक्रिया विपरीत मेथाय् थथे नं
धयातःगु दु कि अहिंसा व विश्व-बन्धुत्व बौद्ध
धर्मया 'देन' मखु किन्तु श्व जिमिगु संनातन
वैदिक धर्म खः व
थुक्रिया हे ल्यू-ल्यू भगवान्
बुद्ध वन, अनुशरण
काल । वसपोलं छँ
न्हूगु खँ मकँ । जिमि
वैदिक अहिंसा ला सार्व-
भौमिक अहिंसा खः ।
यथाः—

“माहिंस्यात् सर्व
भूतानि”—(=सुं हे प्राणी
पिनि हिंसा याय् मते)

“अहिंसा परमो
धर्म”—(=अहिंसा थें
तद्धंगु धर्म मेगु मदु)

“जाति, देश,
काल, समयानवच्छिन्नाः
सार्वभौम महाव्रतम्”

अर्थात् जाति, देश, काल व समयया विचार
मतःसे अहिंसायां सर्वथा पालन याय् गुयात
महाव्रत धार्ह ।

“अहिंसा प्रतिष्ठायां तत्सन्निधौ वैरत्यागः”
अर्थात् अहिंसाया पूर्णता जुल धाय् वं वया न्हयोने
सकसिनं वैरभाव त्याग यार्ह ।

“मित्रेण समीक्षामहे” समस्त पृथ्वीयात
मित्रताया दृष्टि स्वये ।

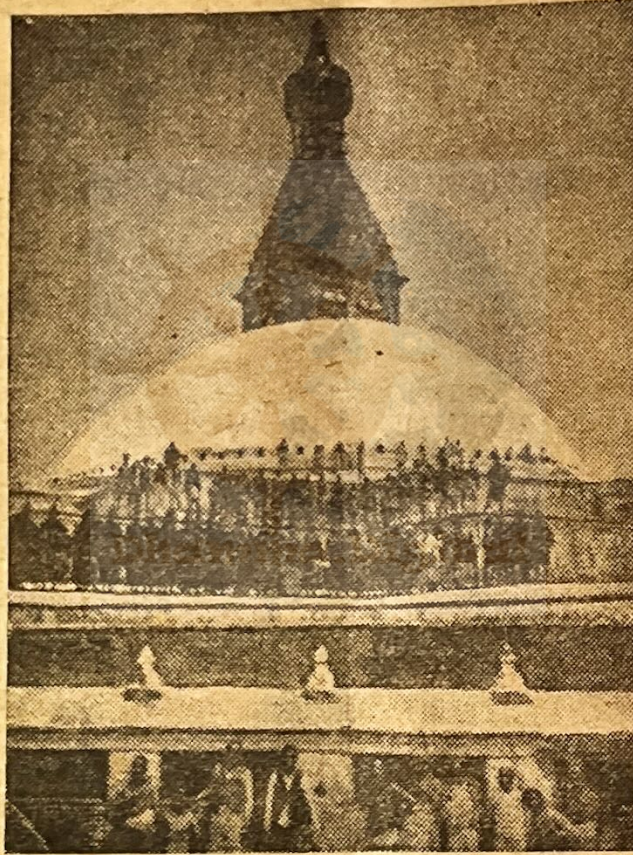
“आत्मवत् सर्व भूतानि” सकल प्राणीपित
थःसमान खने ।

“पण्डिता समदर्शिनः” विद्वान्पि समदर्शी
ज्वी । आपा छु माःगु दु, गीताया दकेसिबे
च्वेयागु उपदेश ला “अहिंसा समता दृष्टिः”
खः । आः श्व सिबे तद्धंगु अहिंसा व विश्व-
बन्धुत्वया उपदेश मेगु छु दय् फई ।

यदि अहिंसा व विश्वबन्धुत्व संनातन

वैदिक धर्मया हे वस्तु
खः व बौद्ध धर्मया मखु
धैगु जूसा, बौद्ध धर्मया
अहिंसा व विश्वबन्धुत्वया
कारणं भारत पराधीन
जुल धैगु खँया निराकरण
नं अर्थे हे जुई ।

श्व निगू रूक्षगु
खँ चाहे उपहासास्पद
थ ज्वीमा तर थुकिं
अवश्य फाईदा प्याहाँ वई;
यथाः—गुगु समये, गुगु
थासे हानं गुगु खँ श्रेय
व लाभ दइगु खः व
ब्याकं थःगु, परन्तु गुगु
समये, गुगु थासे गुगु
वस्तुं अश्रेय व अलाभ

खास्ति चैय

ज्वीथें च्वन व ब्याकं बौद्धतय, जैनीतय
व वाममार्गीतय; असुर व अनार्यतय, हूण
(=म्लेच्छ) तथा शकतय इत्यादि इत्यादि । श्वजा
थथे धाय् थें जुल कि साःगु जुक्को थःत मसाःगु
जुक्को मेपित ।

जिगु विचारे ला अहिंसा व विश्व-बन्धुत्व
पराधीनताया कारण मखु, बरु श्व पराधीनताया
कारण स्वार्थ सङ्कीर्णतावश सकल प्रकारया

भोगाधिकार व राजसत्तायात थःगु लहाते तयात-
यत् द्विजपिनि रक्षाकवच जन्ममूलक चातुर्वर्ण-
व्यवस्था खः । श्व दयाः च्वंगु चातुर्वर्णी व्यवस्थां
हे तद्धं व चिकीर्षया भावद्वारा बहुसंख्यक शूद्रत
व अनुलोम-प्रतिलोमक वर्ण-शङ्कर जाति-उपजातिया
भेद उत्पन्न यानाः भारतयात पराधीन यात ।
थुगु विषये जि 'धर्मदूत' या गत जुलाई सन्
१९४३ या चतुर्थ अंके नं प्रकाश तया वयागु
दु । आः थन, भारत पराधीन जूगु कारणया
बारे जिज्ञासुपिनि लाभार्थं छुं प्रसिद्ध भारतीय
विद्वानपिनि मत उद्धृत याय् जुल ।

एशियाया महान दार्शनिक कवि व
समाजतत्वया पारदर्शी श्रीयुत् रवीन्द्रनाथ ठाकुर
महोदय थःगु मई १९२७ ई० या 'चाँदे' 'शूद्र
स्वभाव' नामक लेखे थये धाईः—

“श्व जा झीसं धाई कि झी देशे कतव्यया
वितरण व सामाजिक स्थानयात धर्मया विषय
याना असन्तोष व अन्तर्विप्लवया प्रवृत्तियात
हाः स्मेत लेंहें थना तयागु दु; परन्तु गुगु
प्रश्नया बारे झीसं अत्यन्त गम्भीरतापूर्वक विचार
याय्माःगु खः, व श्व खः कि थुकिं झीगु जातीय
उत्कृष्टताया सिद्ध जुल लाकि मजू ।

पुस्तां पुस्ता घः दय्का च्वनेगु, चिकेँ
दय्का च्वनेगु अथवा उच्चजातिपिनि सेवायाना
च्वनेगु—श्व फुकं छुं थाकुगु ज्या मखु । धात्थें
धालधाःसा गुलि गुलि मानसिक हास जुयावनी
उलि उलि श्व फुकं ज्या सरल जुयाः वई ।
शिल्प-कलाया समुन्नत याय्त् बुद्धिया प्रयोगया
आवश्यकता जुई हानं जातीय वृत्तिया परम्पराया
परिपालनं गुबले थुकिया विनाश जुई, उबले
मनुष्य मशीन समान जुई व बार-बार थःगु
आवृत्तियाना च्वनी ।

गुम्हसिया धर्म हे इमि वंशपरम्परानिसें
दास याना तल, आघात अपमान छुकिं हे इमित

थःगु धर्मपरिपालनं अलग् याय् फेगु मखु ।
इमिसं थौंक नं मस्युनि कि आत्म-सम्मानयात
थःगु भालपाः उकिया जिज्ञासा तथा उकिया
प्राप्ति धयागु छु खः । थःपिनि शूद्र-स्थितिया
शूद्रपरिपालन याय्गुली हे जक इमिसं वंशपर-
म्परानिसें आत्म सुखया अनुभव याना च्वन ।
श्रीयुत् रवीन्द्रनाथ ठाकुरया निम्नोक्त
उद्धरण नं मनन याय् योग्यः—

A temporary enthusiasm
sweeps over the country and we
imagine that it has been united; but
the rents and holes in our body-
social do their work secretly; we
cannot retain any noble idea long.

“Shivaji aimed at preserving
the rents; he wished to save from
Mughal attack a Hindu society to
which ceremonial distinctions and
isolation of castes are the very breath
of life. He wanted to make this
heterogeneous society triumphant
over all India. He wove ropes of
sand; he attempted the impossible.
It is beyond the power of any man,
it is opposed to the divine law of
the universe, to establish the Swaraj
of such a Caste-ridden, isolated,
internally-torn sect over a vast
continent like India.”

From—“Shivaji and his times”
Page 430-431,
Second Edition.

By Jadunath Sarkar.

पञ्जाब-केशरी लाला राजयत रायं धाःगु दु कि—

“हिन्दूतय बिचे सामाजिक दुर्बलताया कारण वर्ण वर्णया उपरे अन्यायाचरण खः । गुगु नियमे पौराणिक समये वर्ण-व्यवस्था स्थापित यात, उगु नियमे गुबलें हे सम्भव मदु कि सामाजिक अथवा जातीय प्रेम व समष्टि बल दय्के फई । इतिहासं थथे हे जुल धका साक्षी व्यू हानं वर्तमान काले नं धवहे दृश्य झीत खनेदया च्वन ।

हिन्दूतय वर्तमान प्रणालिस नीचवर्णपिनि उपरे उच्चवर्णपित व अधिकार बियातल व नीचजाति पिनि उपरे अत्याचार ठीक भालपाः च्वन; गुकिया कारणं थुमिगु चित्ते प्रेम वास काइगु असम्भव । गुगु समाजया व्यवस्थाय् थःगु बुद्धिमत्ता, सुजनता तथा गुण सम्पन्नताया स्थान दई मखु हानं गुगु व्यवस्थाय् जम्रं छम्ह श्रेणीयाम्ह मनूयात स्वकीय गुणसम्पन्नताया कारणं उच्चपद प्राप्तिा अवसर दई मखु, उगु व्यवस्थाय् सर्वदा प्रकृतिया नियमलिसे विरुद्ध व अस्वाभाविक जुई । हिन्दू समाजया वर्तमान नियमानुसार सुं छम्ह शूद्र चाहे व न्ह्याको हे विद्वान गुणसम्पन्न, धनाढ्य व धर्मात्मा जूसां हिन्दूया बिचे वयात शूद्रपदं उच्च ज्वीगु स्थान सामाजिके मदु व हिन्दू भ्रातृत्वे सर्वदा वैत अनपढ़ मूर्ख, अविद्वान्, निर्धनी, पापोत्मा व दुराचारी याना तई व द्विजाति पित उत्कृष्ट ।

थ्व छगू घोर अत्याचार खः । थुजागु अन्याय दुगुलिं हिन्दूतय् भिन्न भिन्न विभागे प्रेम दय मफुगु । प्रेम विना धाःसा सामाजिक एकता ज्वी मफु ग्की सामाजिक बलया आधार दु ।

सभ्य लोके थ्व नियम दु कि यदि सुं छम्ह विद्वानं छुं अपराध यात धाःसा, व अपराध सुं छम्ह मूर्ख व अविद्वानया सिबे घृणित भाल-

पई । हानं सुं छम्ह धनाढ्य मनू खुल धाःसा वया थ्व कर्म छम्ह व मनूया सिबे घोरतर जुई कि गुम्हसिनं नयमखना खुई । परन्तु हिन्दू-वर्ण-प्रणाली ठीक थुकिया अखतं जुया च्वन । खुया काःम्ह शूद्र खुया काःम्ह ब्राह्मण सिबे सलंसःगुण अपो दण्डया भागी जुया च्वन । अधिकाराभिमानी व राज्यया बलं अन्ध-जूपि जातितसें (Imperial races) थःपिनि पराजित प्रजापिनि उपरे (Subject races) थुजोगु अन्याय याःसां थया; परन्तु अन्याययात ठीक भालपईपि जातित तःन्हुमछि संसारे सुखी जुयाः च्वने फई मखु । थुजागु दशाय् छगू हे जातिया भिन्न भिन्न भागे अन्याय आचरण जूगुया निंति थुकिया मभिगु परिणाम गथे प्याहाँ मवई ? थ्व हे अन्यायाचरणया फल खः थौं हिन्दूतय् थुजागु दशा जुल । थ्व हे अन्याय व अत्याचारया फल खः गु कि हिन्दूतय् मेपि आक्रमणकारीपिनि न्ह्योने पराजित जुल । थ्व हे निष्ठुरता व अत्याचारया फल खः गु कि हिन्दू-तय् पारस्परिक फूट द्वारा थपाय्चो निर्बल यात कि प्रत्येक मनूतय् संथुमित लाकर्म न्यानाः निहला च्वन व घृणाया दृष्टिं स्वया च्वन । गुगु जातिया भिन्न भिन्न वर्ण थुगु प्रकारया अन्याय व अत्याचारयात सत्य भालपाः च्वं च्वनी, उगु जातिस पारस्परिक प्रेम व संगठन (मेल) दइगु असम्भव ।”

(श्रीमती आर्य प्रादेशिक प्रतिनिधि सभा, पञ्चाब द्वारा प्रकाशित ‘पतितों की शुद्धि सनातन है’ धैगु सफूया भूमिकां उद्धृत)

जन्म मूलक वर्ण-व्यवस्थाया कारणं भारत-

(शेष १८० पृष्ठे स्वये)

शुभशोधराया मूले राहुल

(सुगत सौरभ महाकाव्यया छगू अंश)

“हृदय”

तारा गणया मध्ये शशि थें
धर्म-सैन्यया सेनापति थें
भिक्षु संघया न्ह्यो न्ह्यो वःम्ह
सीकि पुता छं छंबौ हूंम्ह ।
वसन्त ऋतुया मारुत-ध्वाँय् थें
सुन्दर स्वांया सौरभ न्ह्याः थें
श्रावक गणया न्ह्यो न्ह्यो वःम्ह
सीकि पुता छं छंबौ हूंम्ह ।
केकुगु बालायागु च्चका थें
इन्द्रियया न्हापा मन व्वा थें
सौगत गणया न्ह्योन्ह्यो वःम्ह
सीकि पुता छं छंबौ हूंम्ह ।
घञ्जाया न्ह्यो घम्माः वै थें
सुकातिया न्ह्यो न्ह्यो मुलु न्ह्याः थें

पुद्गल गणया न्ह्यो न्ह्यो वःम्ह
सीकि पुता छं छंबौ हूंम्ह ।
उत्तम बोधिब्रतया मूल
समाधि, प्रज्ञां लिचकाः शील
वै थें सकस्यां न्ह्यो न्ह्यो वःम्ह
सीकि पुता छं छंबौ हूंम्ह ।
क्षमा, दयाया रूवाः थें ज्याःम्ह
दुःखी जनया त्वाय् थें ज्याःम्ह
दकले अःपुगु न्हूगु लें क्यंम्ह
सीकि पुता छं छंबौ हूंम्ह ।
फयाः निपा ल्हाः धाहुँ पुता छं
'महाश्रमण हति अंश जितः नं'
यक रत्न, धन सम्पद थूंम्ह
सीकि पुता छं छंबौ हूंम्ह ।

लंकाद्वीपे वैशाख उत्सव

(चोम्ह—भिक्षु महानाम “कोविद”)

बुद्ध भगवान्‌या जीवन सम्बन्धी सकल घटना सिद्ध जूगु, वैशाख पुन्हीया बारे कल्पना-याना स्वयंबले झीगु न्ह्योने विस्तृत चित्र खने दया वइगु विस्मय जनक कारण मखु । छाय् घालसा, वसपोलया जन्म, बुद्धत्व प्राप्त व महापरिनिर्वाण वैशाख पुन्हीया दिने हे सिद्ध जूगुलि । उदारतम महापुरुषया जीवन सम्बन्धी स्मरणीय घटनात रासी, वर्षया छगू हे दिने थुगु

प्रकारं सिद्धजूगु लोकइतिहासे मेगु उदाहरण मदु । थौंतक लोके उत्पन्न जूपिं महापुरुषपिं मध्ये प्रधानम्ह धका विद्वज्जनपिसं धाय्काच्चंम्ह शान्तिनायक भगवान् बुद्धया त्रिविध मंगल द्वारा सम्मानितगु वैशाखपुन्ही सिबे तद्दंगु दिन मेगु छु दई ?

सिंहलद्वीपे दकेसिबे तद्दंगु उत्सव दिन वैशाख उत्सव जुल । थ्व दिन जुलसां लंका

द्वीप—नवजीवन प्राप्त जुया—न्हालं चाय्का दना च्वंगु दिन थें जुल । स्वभाविक सौन्दर्य हे उत्कर्ष जुयाः च्वंगु सारा सिंहलद्वीप, खुताजि वर्णगु बुद्ध-रश्मि प्रकाशमान् याई । वसपोल समन्तभद्र जन्मजुबले प्रकाशजुल धाइगु गोगुखे आश्चर्यगु प्रकाश उखुनुया दिने सिंहलद्वीपे खने मदई धका धाय् फेधें मच्चं ।

यच्चुसे तइसे च्वंगु वस्त्रं पुनाः अष्टशील काय्त सुथ न्हाप्पनं हे विहारपाखे वना च्वनीपि दोलं दो उपासक उपासिकापिनि दर्शन सत्यनं आनन्द जनक । राजदरवारे च्वंपि राज-महामंत्री प्रभृति गामे-थामे च्वंपि दुःखी गरीब गुरुवात थ्यंक्कं, तःधि चिकिधि सकल मनुतसे उखुनुया दिने तुयूगु वस्त्रं पुनाः अष्टशील समादान याई । गौपत्तिकं दुगु सकल विहारं ताय्दैगु पञ्च-तुर्य नादयाना सारा लंकाद्वीप विवाह-मंगलादि, उत्सवया पञ्च-बाजं जाया च्वंगु थें जुया च्वनी । उखुनुया दिने सुथंनिसें बहनी-तक्कं, सारा विहार, तुयूगु

वस्त्र धारण यानाः अष्टशील कया भावनाय् नियुक्त जुयाः च्वंपि दोलंदा पुण्यात्मापिनि द्वारा शोभा दया च्वनी । थन न्हिथने बहःगु खँ जा थ्व कि न्यादँ खुदँयापि मचात हे उखुनुया दिने माँ-व्वापिलिसे विहारे वना अष्टशील काइगु ।

थ्वया विचे वन्दनाय् वनीपिनिद्वारा लँपु जाया च्वनी । सुगन्धित स्वाँ व धूँ ज्वनाः, साधुकार नाद यायां मोटरे च्वनाः तथा न्यासिवनाः, विहारं विहारे वन्दना याः वनीपिनि दृश्य प्रसादजनक । थुगु प्रकारं वन्दनाय्

वइपि व वनीपित स्वादिष्ट आहार पान द्वारा संग्रह याय्त दयकातःगु दानशालात लँपु बिचे खने दया च्वनी । वन्दनाय् वइपित इच्छापूर्णज्वीक संग्रह याइगु थ्व दानशालातय दस्तुर जुल । थुली विचे दुःखी गरीब याचक-तयत संग्रह याइगुया संख्या अप्रमाण ।

लंकाद्वीपे वैशाख दिनया बुद्ध-पूजा विशेष दर्शनीय । विविध स्वादिष्ट आहार पानादि तथाः पूजा याइगु सुथसिया ई बिते जुल धाय्वं न्हिच्छि यंक्कं याइगु पूजा स्वाँ, मत, धूँ धुपाय् आदि तथा याइगु पूजा जुल । छगू छगू विहारे याइगु आहारपूजाया प्रमाण गुलि दई धाःसा, पूजा सिधयका दोलंदो दुःखी याचकतयत संग्रह याय्त गाः । पूजा याःगु वस्तु प्रसादरूपं नइगु दस्तुर लंका-वासीपिनि महु ।

वैशाख उत्सव सम्बन्धी अत्यन्त बांलागु भाग जा बहनी याइगु प्रदीप पूजा जुयाच्वन । छखेलं स्वेबले थ्व पूजा स्वन्तिया पूजा थें च्वंसां

मेकथं स्वेबले अत्यन्त रमणाय । सकल विहारे, सकल छें, सकल त्वाले उखुनुया दिने दोलंदो मत च्याई । थन विशेषं न्हिथनेमाःगु ला भोंतं दयका तइगु 'वैशाख मतकला' जुल । नाना छांतं दयका तइगु थ्व वैशाख मतकला च्याकेबले विशेषतम शोभा दयू । थुली विचे मिस्त मिजंत सकले धर्मश्रवण याय्त विहारे वनी । देशे सुप्रसिद्धपि धर्मकथिकपिसं कना विज्याइगु थ्व धर्मोपदेश २ घण्टा, ३ घण्टा अथवा ४ घण्टा तक्क नं बिते जुई । गुलि गुलि प्रदेशे बहनी गुरु

ज्वीगु धर्मोपदेश सिधइगु कन्हे खुनु सुथे तिनि ।

वैशाख दिने कोलम्ब नगर देवभूवन थें च्वं । उखुनुया दिने कोलम्ब नगरे अने अनेगु स्वेया निति सुदूर प्रदेशनिसें दोलंदो मनुत वई । विजुलिमय ध्वाखाय् न्हाथाय् स्वःसां बुद्ध भगवान्या जीवन सम्बन्धी छुं छगू घटना जुया च्वंगु तस्वीरया दृश्य, अतिकं बां बांलाःगु दान-शाला व रमणीय जात्रात खना भक्तियान्पिनि श्रद्धा प्रबोध जुई । दोलंदो दाँ फुका याइगु थ्व उत्सव, वया सिबे वया बांलाक याइगु छगू तरङ्ग थें हे जुल । दन्तधातु दुगु महानगर, सुवर्णमालि चैत्य दुगु अनुराधपुर, गाल, मातर रत्नपुर, बटुल आदि व मेगु सकल प्रधान नगरे नं उखुनुया दिने विस्तृत पूजात खने दयू ।

कन्हे खुनु नं थ्व पूजा अथे हे चले जुइ । वैशाख उत्सवया निति सरकारया सकल कार्यालये छुट्टी बिइगुलिं न्हयाम्ह बौद्धपिं नं वैशाख उत्सवे सहभागी जुई । हिन्दू, क्रिष्टियानि, मुस्मा आदि अन्य भक्तिकपिं स्मेत थ्व वैशाख दर्शन स्वस्वं प्रीति जुइ । धात्थेंनं उखुनुया दिने स्वकें हे तःधं चिकिधं धैगु भेद-भाव खने मदु । विहार विहारपत्तिकं, छेँ छेँपत्तिकं ब्वयका तइगु खुतावर्णगु बौद्ध ध्वाँया झलकं उखुनुया दिने सकलसिया हृदय पापं मोचन जुयाः पवित्र जुई । लंकाया वैशाख उत्सव, देवतापिसं

नं स्वया च्वं धका धाइगु लंकावासीपिनि विश्वास-सयात जि सत्य भालपे ।

झो नेपाली बौद्धपिसं नं थुगु रूपं वैशाख उत्सव याय्गु प्रारम्भ याय्माः धका भालपे । लंकावासी बौद्धपिसं नेपालवासी बौद्धपित भगवान्या ज्ञातिपिं धका साप भक्ति गौरव तई । व ज्ञाति सम्बन्ध स्वयानं वसपोलया शरणे वनिपिनिगु हिसाबं झीगु धर्मसम्बन्ध सर्वप्रकारं उत्तम । अतीत नेपाल सम्बन्धी विचायाना स्वय-बले, उगुबखते वैशाख उत्सव अत्यन्त उत्तमरूपं जुलज्वी धैगु खँ निःसन्देह । उगु बखते नेपाल वैशाखोत्सव शायद लंका वैशाखोत्सव थं हे ज्वीमा । अतएव झी अतीतगौरव रक्षा याय्या लागि आः समय थ्यंक वया च्वन । व उत्सव गुगु छतं याय्माः धैगु खँयात लंका-बर्मा आदि बौद्ध-देशं नं स्यना काय् ज्यू । झीगु उत्सव, पूजादि धाथें हे बौद्ध चारित्रानुसार याय्गु झीगु कर्तव्य खः । नेपाली बौद्धपिनि बिचे जुयमाःगु प्रतिसंस्करण मध्ये थ्व उत्सव-पूजा आदि सम्बन्धी प्रतिसंस्करण नं छगू खः धकं थ्वीका काय् योग्य ।

नेपाल देश खुताजिवर्णगु बौद्ध ध्वजां व वैशाख शुक्रया पूर्ण चन्द्रालोकं आलोकित ज्वीमा ! सकल सत्त्वपिं निदुःखी ज्वीमा !

मज्जूपिं व्यक्तिपिं

“अलसो गिही काम भोगी न साधु
असब्बतो पब्बजितो न साधु ।
राजा न साधु अनिसम्मकारी
यो पण्डितो क्रोधनो तं न साधु ।”

(=अलसी गृही काम भोगी मज्जू न्हं
असंयमी त्यागी भिक्षु मज्जू न्हं
राजा मज्जू न्हं अपरिक्षकारी
पण्डित् जुया क्रोध यांगु मज्जू न्हं)

गथे च्वयवं भीगु भाय् बांलाई ?

(चोह्न—श्री देवरत्न बज्राचार्य)

शीगु भाय् च्वयगु चलन मदयावंगुलि
शीत थऽगु मातृभाषाया ज्ञान कम जुया वन ।
थथे जूगुलि पाठकपित छुं उपकार जुया भाषाया
ज्ञान सकसितं दयावई ला धैगु आशयं निम्न
छगू निगू. 'च्वयगु विधि' च्वये जुल ।

वर्तमान काले शीगु भाषाय् छुं आखग्व
लोप् जुया च्वंगु थासे विसर्ग. (:) तय्गु
चलन जुया च्वन । थ्व थासे विसर्ग मतऽसे
'ऽ' कार तल धाऽसा अत्योत्तम ज्वीला धैगु
विश्वासं थन जि विसर्गया थासे 'ऽ' कार प्रयोग
यानागु जुल ।

(१) अ व अ पास्वले—अऽपु लाकि थाकु ?—

अऽपु । थऽव कतऽ छु पाऽऽ ।

ब्बीवं च्वयगु—जातऽ । भ्वी नं जा

तऽ । स्व गुलि पातऽ ।

वसऽ हीगु—अथऽ । खँसऽम्ह बाथऽ ।

मि कीगु—मकऽ । ला त्यायगु त्वाकऽ ।

नकिंचिया लऽ तयगु—लऽ घऽ । चाघऽ ।

लीघऽ । सीघऽ । नऽघऽ ।

नकिंचिया लऽ तयगु—भ्यगऽ । बाऽऽति

भ्यगऽ । दाति भ्यगऽ । ओलाऽऽ भ्यगऽ ।

प्यपां चूम्ह—माकऽ । पाकऽ । छपाकऽ ।

तोप्वीगु धाकऽ ।

(२) आ व आ पास्वले—वर्तमान समय बोध

याइगु—आऽऽ । आऽऽ अजा जुया ।

खाऽऽ चुरीं घाऽऽ लात । कँ गाऽऽ

आपाऽऽ गाऽऽवं ।

(३) अँ व अं—आऽऽतिनि थुलका—अँ, अँ अँ ।

वनेनु लँ । फीगु लं ।

गोतँ जाऽऽगु छँ ? लँ वल पँ । बुखँ
कँ । छँ खँ कँने मते, कने मते ।

(४) आँ—वाँखा धाय्—आँया धाऽऽसा गा ।
वनावेगु—ल्याहाँ । भ्वे वैपि—पाहाँ ।

(५) भाय्—पलिं चीगु—आय्पा । छ पुज्याय्गु
—ताय् । इच्छा यानागु खँयात नं—
आय्पागु धाई । आय्पागु जाय्प्ये दे ।

दके थँजिम्ह—थाय्पा ।

(डुप्लिकेट् याय्गु)—ध्वाय्गु । सिमाय्
सि स्वाय् ।

भकुंग्वारा—ध्वाय्गु । छथाय् लुखाय् ।

खँ न्यंकेत—त्वाय्गु । देनेगु खाटाय् ।

ठके याय्गु—काय्गु । छँया कथाय् ।

पिचुगुली—ख्वाय्गु । अं सऽ थाय् ।

(६) आँय्—ख्वैगु गथे आँय् । ध्वाँय् ब्वेकेगु ।

ब्बीं चा पाँय् । छयँले जं पाँय् ।

कँ खुनेगु माय् । सि सैगु सिमाय् ।

माय् नीगु लोहंमाय् । बुयावैगु धाँय् ।

हापु च्वाँय् । का का इवाँय् । दाख्

सल ज्वाँय्-ज्वाँय् । च्वय मते ध्वाँय्

ध्वाँय् ।

(७) ए—अथेला धाय्गु ? ए ला धाय्गु ? अय्ला
धाय्गु ?

अयेनं ला । एनं ला । अय्नं ला ।

अयेला । एला । अय्ला । नयगु येला,
यला ।

जा छकू तयला ? बझां हयला ? ग्वे

नयला ? हानं हानं ख्वयला ? स्वय यऽ

ला ? जा छकू तेऽला ? बझां हेऽला ?

वे नेऽला ? हानं हानं ख्वेऽला ?
स्वेऽ यऽला ?

सवा सीकेत म्ये फेकी । पोचिका छुयत
छं फिकी । धलिं च्वे चयलाऽऽ ।
धलिं च्वे चेऽलाऽऽ ।

(८) ऐं—न्हासं तुंक सऽति—ऐं । न्हासं मतुंक
सऽति—ए । जा नयगु कंयया मु ।
जा नेऽगु केँऽया मु । केँ तेऽगु केँऽया
कटौरा । हेँऽखेँऽ धोमा ।

ला गुलि खाना वैगु खेऽ । झीगु खँया
खेँ । लेँ नाप लात । प्यं खेँऽ लात ।

खेँ खेँ मिले या । जेँ जनि च्यु ।
मेँ हिम नं दु । मेँय हिम नं दु । सेँऽ तेऽ
तेँ वस । सँयतय तँय वस ।

फसं चाहिलिगु फेऽलि=फय लि । अंगले
धेँऽ दु । अंगले धँय दु । खेँऽ तेऽ थाय्

खेँओ दै मखु । बा खँयतय थाय् खेँ ओ
दै मखु । बा खयतय थाय् खेँ ओ दई मखु ।

मूढन्य ट वर्ग्या उच्चारण श-ष या उच्चारण
दुगु पद झीगु भाषाय् आपालं मदुनि । दुगु
शब्दे नं लुमंके योग्यगु शब्द थथेः—

लोटा—लऽतयगु । लोता—कल हीकेगु ।
लाटा—खेँ ल्हाव् मसऽम्ह । लाता—
कुं चंला नता ।

बाटा—तयगु बाटा । बाता—मढ़ि बाता ।
लाठ—पल्टन्या जुजु । लाथ—पुर्जाया चु ।
लनेन तयगु ढऽ । लऽ वनीगु धऽ ।

प्यागु गन ? छ गन ? जि गन ।
देवगण । भूतगण ।

गेऽ ज्यूम्ह शल । आखऽ सल । ज्या
सल । खेँ सल ।

मीगु थाय् पश । कलाऽऽया थऽछेँ सस ।

नीतिया हिति

(चोह—श्री रत्नमान)

माता पितां गुगु कथं बिल झीत शिक्षा
वंशानुसार चलनं दत गुह्य-दिक्षा
स्वदेश काल व परिस्थिति थःगु इच्छा
स्वया फुकं प्रकृतिनं बिल योग्य भिक्षा ॥१॥

आजा अबूपिनिगु कार्य जुयाव नाता
वया प्रभाव फल झीत जुया विधाता,
भोग् गायमा फल लिपा गुगु याइ झीसं
थःमं सुतादि अथवा पर व्यक्ति पिसं ॥२॥

थःथःगु हे जक मखू परव्यक्तियागुं
झीहे जुयाव च्वन कारण भाग्ययागु
कार्य रहीत फल छुँ जगते दईला

यानागुयां फल कदापि सिर्ति वनीला ॥३॥

वानागु चागल गथे फु स्वतंत्र ज्नीगु
वथेँ फु कार्य-फल भाग्य जुया वनीगु
मयाः तले क्रमया जुयफू व स्वामी
श्व कारणं जुय मज्यूगु कुकर्म गामी ॥४॥

श्व हे मतो जक तया शुभ कर्म याःसा
छु धन्यवाद विय जिँ मद्दु शब्द भाषा !

आयू बिल प्रकृतिनं थन अल्प जक्क
ज्याया सिमां फल सयाः च्वनि कल्प तक्क ॥५॥

च्वने मते थवगु ज्या सिमधेक सुंक
यानागु पूर्ण फल दै मखु ज्या मधुंक

आलस्य रोग जुल उन्नतियागु काल

विघ्नादि शत्रु तुरंत पिप्वाय माल ॥६॥

सुधार द्वारस च्वनाः च्वनि विष्णु पाले
 गुलाफस्वान दइ कण्टकयागु झाले
 उत्साहिया चरणपद्मस लक्ष्मि वैगु
 यत्नैगु वृक्षस अमूल्यगु रत्न सैगु ॥७॥
 सिद्धान्त ध्व थुगु पथं जुइ दुंगि पार
 यांका धका वचन जक्क बियां छु सार !
 कार्यादि याय मफुम्ह मखु कर्मवीर
 जुयेमते सुजन ! केवल वाक्य वीर ॥८॥
 सोरे दशा पथिक श्नी जल तीव्र धारे
 यंका दिसँः सुजन ! सागरयागु पारे
 याःसा मफै मखु फु दुर्व्यवहार चीके
 तथापि आ मदुनि संघ सुशक्ति श्नीके ॥९॥
 मिपूगु घाः अनलसं पनि बुद्धिमानं
 यांमाल कार्य सहयोग रिति प्रमाणं
 देशे परिस्थिति व काल् व्यवहार आदि
 अर्थैगु लाभ व्यय शत्रु व मित्रतादि ॥१०॥
 आरोग्यरोगि पुन योग्य अयोग्य ध्वी व
 ज्यायातसा संहजनं कृतकार्यं ज्वीव
 स्वार्थी-सिमास कुपरिस्थिति धक्क सैगु
 निस्वार्थी त्यागि-खगनं फल फुक्क नैगु ॥११॥
 व्यक्ति जुई मखु परिस्थितिया अधारे
 परिस्थिति प्रचुर मानवया इसारे
 'हाये!' स्वबन्धु जनयागु पुकार ताला ?
 थः राक्षसी सम कुस्वार्थ सिधेव गाला ? ॥१२॥
 विस्वासघाति नरयात खने मुजङ्ग
 स्वदेश द्रोहि जनयागु छु याय सङ्ग
 श्नी देशया कुरिति जीर्ण असभ्य चाल
 भौ तोपुयागु जक उत्तम श्राद्ध धाल ॥१३॥
 तोताव वस्त्र बहुरङ्गि पुलं कपुंगु
 साधाव दंगु परिवर्तन याय न्हूगु
 वथें तुँ हे कुरिति दुष्कृत दुःखदाय
 बेश्यां दरिद्र जन थें परित्याग याय ॥१४॥

आचार हीन व्यवहार असभ्य कर्म
 तोता छुयां सुजन ज्वी मखु न्हं अधर्म
 स्व वंश नाशकम्ह सा प्रिय पुत्र वाय
 गांयागु कष्टकगु सा कुल त्याग याय ॥१५॥
 देशैगु निति फुक तोल्यगु प्राम-स्वार्थ
 राष्ट्रीय स्वारथ बली बिय विश्वयार्थ
 न्हापा मभिगु रिति हे लिपतेस भीना
 न्हापा भिनाव उगु हे लिपते मभीना ॥१६॥
 वै न्हं समाज जन देशस सभ्यतादि
 संसारयागु सकतां इतिहास आदि
 प्राचीनया रिति परिस्थिति सभ्यतादि
 हित् हिला वन फुकं व्यवहार आदि ॥१७॥
 स्वाभाविकैगु गुण खः मदु हर्ष शोक
 चञ्चल् जुया व परिवर्तनशील लोक
 स्वाभाविकं हृदयसं सुविचार वैगु
 ध्व खः असत्य थुगु सुन्दर सत्य धैगु ॥१८॥
 सीका असत्य गुलि दू उलि त्याग याना
 सत्यैत आप्रहण याय सदा मग्याना
 उत्साह संगठन प्रेम दयाति चित्ते
 न्याये व धैर्य करुणा जुल ब्याक्क नित्य ॥१९॥
 हिंसादि काम मद लोभ स्वरूप सीते
 शान्ती पले सुमन-नाशक खः अनित्य
 तोताव आश उगु अन्ध अनित्य फुक्क
 याःसा जकं सुजन ! उन्नति नित्य मुक्क ॥२०॥
 प्राचीन यागु फुक लोप जुयाव वंगु
 रत्नादि लाभ जुइ गुप्त जुयाव च्वंगु
 याई परं गुलि दु थःत मयोगु कर्म
 कर्क्यात मर्म जुइगु उगु याय शर्म ॥२१॥
 तोताव व्यक्तिगतया अरि भाव यात
 खंसा समान यदि मानव ब्याक्क जात
 भूलोक हे जुइ महान् सुरलोक तुल्य
 सीना जकं दइगु स्वर्ग सिधेव अमूल्य ॥२२॥

ज्यायाय लोक हितगू जगते महान
 प्रेमं जुया सकल लाव लुसी समान
 याये ध्व लोकस परस्परसं सहाय
 कर्क्यागु देश सुरलोकगु आश छाय ? ॥२३॥
 विद्वानयाक्य दइ उत्तम सद्विचार
 बहे विचार जनसं जुलसा प्रचार
 कार्ये उत्तीर्ण जुइ सुन्दर ज्वी सुधार
 सुधारनं जुइ सदा नर शक्तिसार ॥२४॥
 विद्वानयागु उपदेश सुगन्धि स्वान
 यनी वयागु रस सज्जन-कस्तिहानं
 मुना कया रस फुकं प्रति स्वानयागु
 ज्वीगु विकास मधु तुल्य जुयाव साःगु ॥२५॥
 विद्वानयागु थुगु सम्मति विन्तियाय
 भाषा जुयाव च्वन हा थन मृत्यु प्राय
 भाषा मर्भिक शुभ उन्नति ज्वी दुराशा
 शिक्षा अवश्य दइ उन्नत सा स्वभाषा ॥२६॥

सामाजिकार्थिक व धार्मिक राष्ट्रयागु
 नैयायि, मानसिक, थः परिवारयागु
 शारीरिकादि अति उत्तम योग्य तागु
 शिक्षा विना छु दइ उन्नति सभ्यतागु ॥२७॥
 शिक्षां विनाश जुइ अन्धपत्यार भ्रान्ति
 विद्या स्वरूपगु सुधां जुइ चित्त शान्ति
 विद्या स्वरूप जल मीन परोपकार
 न्यायात तीर जुल जीवनया अधार ॥२८॥
 कर्क्यागु हीत जुल चन्द्र-चकोर-प्रेम
 प्रेमादि रङ्क समता जुल शुद्ध हेम
 व्यक्ति समूह बहु रङ्गिगु पुष्प ब्याक
 प्रेमैगु एक सुतसं हन्य न्याक न्याक ॥२९॥
 ऐक्यं सुनिर्मल जुई सतया प्रकाश
 अन्धादि भ्रान्ति भयया जुई सर्व नाश
 थिला समान तिमिथा जुइ पूर्ण कान्ति
 आदर्श रत्न जुइ सिद्ध अनन्त शान्ति ॥३०॥

छेँखा पत्तिकं ! भोच्छि सियां !! सुवर्ण अवसर !!!

१०,००० धरेलु-पुस्तकालय

अ० भा० नेपाली संघ द्वारा खोले याकेगु योजना

ज्ञान हे सभ्यताया मुख्य आधार ज्वी । ज्ञान विना मनूत कां हे सरिबरी ज्वी । अथैया
 लागी शहरंनिसें गामे तक छेँखापत्तिं थऽगु हे मातृभाषायागु सफूया दुकु देकी ।

प्रवेश ल्हापं कं १) जक

न्हि धेवा निग फुका—अर्थात् ले कं १) फुका पुस्तकालयया स्थायी संस्थापक जुया दिसैं ।
 पूरा विवरण मासा न्यना हेव छोया है बी ।

प्रधान मन्त्री

अ० भा० नेपाली संघ

शिक्षा विभाग

‘बड़ा मन्दिर’ गुदड़ी रोड, मुजफ्फरपुर ।

(पृष्ठ १६१ या ल्यंदुगु)

के' या थासे 'बुद्धसके' च्वयातल ।

लघु शिलालेखया अनुसार अशोकया गुगु उपासकत्वया निगू अवस्था सूचित यायू; उकी पालि कथाया प्रकाश दु । प्रथम अवस्थां उगु समयया सूचित याई कि गुबले अशोक संघया सुं छम्ह सदस्यया भक्त जुया च्वंगु खः; गुम्हसिया व्यक्तित्व प्रभावं याना वसपोल बौद्ध जुल । द्वितीय अवस्थां उगु समयया सूचित याई कि गुबले अशोक संघया दर्शनार्थ वनाच्वंगु खः । प्रथम अवस्थां उगु समयया नं सूचित याई कि गुगु समये अशोक मेगु मतावलम्बी जुयाच्वंगु खः । द्वितीय अवस्थां उगु समयया सूचित विई कि गुबले वसपोल त्रिशरणागत बौद्धोपासक ज्वी धुंकुगु खः । मेगु खँ निम्न तर्क द्वारा सिद्ध जू :—

१—यद्यपि पालि त्रिपिटके उपासक शब्द बौद्ध-गृहस्थपिनि निमित्त हे प्रयोग यानातःगु दु हानं जैनीतय् निमित्त सावक शब्द, तथापि जैन आगमे श्व शब्द, जैन वा आजीवक गृहस्थतय् निमित्त नं वया च्वंगु दु ।

२—श्व विवरण पालि कथाय् उपलब्ध दु गुकिया अनुसार अशोक न्हापोयागु व लिपायागु मतावलम्बी जुयाच्वंगु खः ।

३—दीपवंसे मेपिनि मत तथा मतावलम्बीतय् उल्लेख अथे हे यानातःगु दु कि गथे अशोकं स्वयं यानातल ।

श्व विवरणया मार्गे श्व आपत्ति दः वल कि अशोक बौद्धोपासकत्व ग्रहण याय्धुंकानं मेगु साम्प्रदायीतय् आदर याय्गुलिं लिचिला मच्चं । वसपोल समय-समये इमिथाय् वनं वं हानं धार्मिक चर्चा नं याः । अशोकं न केवल इमि आदर जक तयू, सत्कार नं या । श्व खँ

हिनिगूगु शिलालेखद्वारा सिद्ध जू (सव पासंडानि पूज्यति दानेन च विविधाय च पूजाय) ।

मखुगु दोषारोपण

प्रथम विवरण सम्बन्धी गुगु रिस् डेविड्सया विचारे अशोकया धर्म परिवर्तनया श्रेय मेपिं स्वैत नं बीगु नियत मदु, थुकी झोसं छुं तश्य मदु धका धाय्फु । छायाधाःसा अशोकया थःगु हे कथन थथे दु—“गुखुनु जि संघया दर्शनया वना” । पालि कथाया श्व खँस झीसं छुं सन्देह काय माःगु मदु कि भिक्षु संघया परिचय प्राप्तज्वी न्ह्यो व वसपोलपिनि दर्शनार्थ वने न्ह्यो अशोकया सम्मुख संघया छम्ह सदस्यलिसे जुल, गुम्हसिया पवित्रता व गम्भीरताया प्रभाव वसपोलयाके च्वन । यथार्थे ला श्व सदस्यया महान व्यक्तित्वं हे अशोकयात बौद्ध-धर्मपाखे साला काल । श्व व्यक्ति चाहे निम्रोध ज्वीमा चाहे समुन्द्र ज्वीमा श्व जा भतिचा महत्वया खं खः । पालि कथाया श्व खँनाप जिपिं सहमत मज्जीफु कि व व्यक्ति न्हेदँ याम्ह मचा ज्वो; छायाधाःसा श्व विश्वासया पिनेयागु खँ जूवनी । गुगु निम्रोध कथा दीपवंसे दु व उलि अलौकिक मजू गुलि समन्तपासादिकाय् तथा महावंसे च्वयातःगु जू । समन्तपासादिकाय् निम्रोधयात आमणेर तथा स्थविर निगूलिं रूपे क्यनातःगु दु । तर दीपवंसे वसपोलयात पूर्ण श्रमण अर्थात् स्थविर धयातल गुम्ह कि अर्हन्त खः । श्वयां अतिरिक्त निम्रोधया सम्बन्ध अशोकया (चमाजु माँया पाखे यारिपिं) दाजु-किजार्पि लिसे गनं क्यनातःगु मदु, गुपिनि मृत्यु अशोकया ल्हान्ते जुल । दीपवंसं छम्ह निम्रोधया नं उल्लेख याना तःगु दु कि गुम्हसिया प्रब्रज्या अशोकया अभिषेकं स्वदँ लिपा जुल । तर श्व छम्ह मेम्ह

हे व्यक्ति ज्वीफु ।

अशोकया उपासकत्वया निगू अवस्थाया
बारे पालि वृत्तान्ते व शिलालेखे मिलेजू । किन्तु
समयया विषये निगूलीसं छुं भति अन्तर दु ।

कलिङ्ग युद्धया उल्लेख यानामतःगु पालि
वृत्तान्तया छगू वृत्ति खः । थ्व युद्ध अभिषेकया
व्यागूदेस जूगु खः व थ्व हे अशोकया जीवनया
कायापलट्या मुख्य कारण खः (शिला लेख १३) ।

पवित्रताया आकांक्षा

अशोकया थ्व परिवर्तनया कारण नतु
कर खः, नतु प्रलोभन खः । हानं थ्व छुं
साधारण परिपर्तन नं मखु । अशोकयाशब्दा-
नुसार हे सीदु कि कलिङ्ग युद्धया लिपा
वसपोल्यात गुलि चोट पड़े जुल व वस-
पोल्या मने पवित्रता व शान्तिया तच्चोगु अभि-

लाषा उत्पन्न जुल (तिब्रो धम्मवय धम्मकमट) ।
धर्मानुशासना लिफ्याः वसपोलं कलिङ्गया जनताया
प्रति थःगु कुकर्मया बारे शोक प्रकट यात ।
उगु युद्धे संस्कृतिया आपा हानि जुल गुफिया
लागी अशोकयात साप् दुःख जुल । गमभीरतापूर्वक
वसपोलं विचार यात कि थःगु कर्तव्य व जीवनया
उद्देश्य छु जुय्माः । अन्तस वसपोल थ्व
निर्णये थ्यं कः बिज्यातकि शस्त्र-विजय स्वया धर्म-
विजय हे उत्तम खः । उकिं मनुतय्सं थःगु
नीच-प्रवृत्तियात दमनयानाः शील तथा संयम
नापं पवित्रता प्राप्त याय् फय्केमाल ।

थुकथं भगवान् बुद्धया उपदेश न्यनेवं हे
वसपोल्या विचार परिपक्व जुल व वसपोल्या
अन्तर्दृष्टि विशुद्ध जुल । अशोकया थ्व परिवर्तनया
दुने छगू महान हृदय-परिवर्तन दुगु जुल ।

यशोधरा

“धर्मदूत”

[निम्न म्ये छपु अतिकं प्राचीनगु खः । थ्व म्ये डॉनिल् राइट घयाम्ह अंग्रेजी महाशय अंग्रेजी
भाषाय् च्वयातःगु नेपालया इतिहास घाःगु ग्थे दुगु जुल । थ्व म्येया समय निश्चित यासे लेखक महाशय
थुकिया समय ने० सं० १५२२ याना तल । थ्व हे म्येया अन्तिम चरणे ‘मिखा बला प्वाल धाय’ धका
च्वया तल । थुकिया अर्थ लेखकं २, ५, ६, विया तल । यदि मिखा बला इत्यादिया अर्थ उपर्युक्त अंक
हे खःसा थुकिया समय २५६ ज्वीमाः थें च्वं । छाय् घाःसा ल्या च्वये बले जवपाखे खत्रपाखे मच्चसे खवपाखे
जवपाखे च्वई । ल्या घाई बले नं निसःव न्ये गुदं घाई सिवे न्येगुदं व निसः घाइ मखु । थ्व म्येस
थेरेवादीबौद्धसिद्धान्तया झलक माक्को दु । सच्चिदं ति न्हापा ला नेपाले थेरेवादी बौद्धपिनि प्रचार इतिहासे छुं
खने मदु । अतएव थुकियो समय १५२२दं सिवे २५६ दं हे ठीक थें च्वं । उगु समये जा नेपाले थेरेवादीपिनि
प्रचार [मदुगु मखु ।—भिन्नु, अमृतानन्द]

यशोधरा मते दुख ताय
विपतिस धैर्य सहाय
सिय बुय ज्याथ जुय
रोगया हरण याय्
भालपाव वने ज्ञान लाय
मारगण दको ख्याय
अहंकार छम्ह स्याय
संसारया दुख नाश याय
अवसरस जि वय

काय पनि भिक्षु याय
धर्म-कथा अन ल्हाय
पापया लपु तिय
धर्मया लस छोय
मोक्षपुरस आनन्द याय
नेपालया बर्खसिय
मिखा^१ बला^२ प्वाल^३ धाय
ल्हाकम्हया दोन क्षेमा याय

^१मिखा=२, बला=५, ^३प्वाल=६

(पृष्ठ १७० या ल्यं दुगु)

वर्षया पराधीनताया बारे डा० भीमराव अम्बेडकरया मत :—

‘इतिहासं श्व खँया समर्थन याई कि राजनीतिक क्रान्तिया न्हापा सदाई सामाजिक व धार्मिक क्रान्ति जुई । लूथरं याना थकुगु धार्मिक संस्कार यूरोपितय् निर्मित राजनीतिक उद्धारया पूर्वलक्षण जुल । इंगलैण्डे प्युरिटिनिजम् (Puritanism) राजनीतिक स्वतन्त्रता स्थापनाया कारण जुल । प्युरिटिनिजमं न्हूगु संसारया जग स्वन । प्युरिटिनिजमं हे अमेरिकन् स्वतंत्रताया युद्धं त्याकल, श्व प्युरिटिनिजम् छगू धार्मिक आन्दोलन खः । श्व खँ मुस्मा साम्राज्यया विषये नं सत्य खः । अरबतय राजनीतिक शक्ति दैगुया न्ह्यो, हजरत मुहम्मदं इमि बिचे छगू पूर्ण धार्मिक क्रान्ति उत्पन्न याय् धुंकुगु खः । भारतीय इतिहासं नं श्व परिणामया समर्थन याः । चन्द्रगुप्तं चले याःगु राजनीतिक क्रान्तियां आपलं हे न्ह्यो भगवान् बुद्धं धार्मिक व सामाजिक क्रान्ति पिकाय् धुंकुगु खः । महाराष्ट्रया साधु महात्मापिनि सामाजिक व धार्मिक सुधारया लिपातिनि शिवजीं राजनीतिक क्रान्ति हय् फूगु । सिक्खपिनि राजनीतिक क्रान्तियां पूर्व गुरु नानकं सामाजिक व धार्मिक क्रान्ति पिकाय् धुंकुगु खः । श्वयां अपो उदाहरण बीमाःगु आवश्यकता मदु । श्व क्यनेत थुलि हे उदाहरण पर्याप्त जुई कि सुं जातिया राजनीतिक प्रचारयां न्हापा वया आत्मा व बुद्धिया उद्धार याय्गु परमावश्यक ।

खेद खः कि भारते थौंतेक गुलि तःतःधंपिं सुधारकत दु, इपिं प्रायः सवर्ण हिन्दूतय्थाय जक उत्पन्न जुल । अतएव इमित चातुर्वर्ण्य द्वारा ज्वीगु घोर हानिया यथार्थ रूप

अनुभव मजुल । नत्रसा इमिसं मेगु खँ तोताः थुकिया हे जडे प्रहार याय् धुंकल ज्वी ।

चातुर्वर्ण्यया व्यवस्था आतकं हे हानिकारक तिनि । थुकिया अर्थ श्व खः कि निम्ह-प्यम्ह मनूतय् कारणं बहुसंख्यक जनतापित कंगाल याये । थुकिया अर्थ श्व खः कि निम्ह-प्यम्ह मनूतय् लागी आपालं मनूतय् त निःशस्त्र याये । थुकिया अर्थ श्व खः कि आपालं मनूतय् जीवन व प्रकाश याय् मफ्यके । संसारे मेगु गुगुं हे देश मदु कि, गुगुं देशं थःमं हे दयकुगु मभीगुलिं भारतं थें दुःख व हानि फःगु । दुःख फया च्वंकं नं सामाजिक मभीगुयात शीसं छाये सहे याना च्वंगु ज्वी ? संसारया मेगु देशे सामाजिक क्रान्ति जुयावं च्वंगु दु । उजागु हे क्रान्तित भारते छाये मजुल ? थुकिया छगू जक उत्तर श्व खः कि श्व राक्षसी वर्णव्यवस्थां हिन्दु जनतायात क्रान्ति याय्गुलिं पूर्णरूपं अयोग्य याना तल । इमिसं शस्त्र धारण याय् फूगु मखु, ज्यूगु मखु, हानं शस्त्रविना विद्रोह याय्गु सम्भावना मदु । इपिं सकले हल ज्वते याईपिं खः अथवा इमित नीच ठहरे यानाः हल जक ज्वनीपिं यानातल व इमित हल बाहेक तलवार ज्वनेगु आज्ञा मदु । इमिके संगीन दुगु मखु, उकिया निर्ति न्ह्याम्हनं इमिगु छाती च्वने फूगु व च्वना च्वंगु । चातुर्वर्ण्यया कारणं शिक्षा नं प्राप्त याना काय् मफु । इमिसं थःपिनि उद्धारया उपाय ल्वीके वा सीके नं मफु । इमित नीच ठहरे याना तैतल । न इमिसं मुक्त ज्वीगुया रीति स्यू, न इमि उद्धारया छुं साधन दु, अकि इमिसं थथे भालपाः च्वंगु कि परमेश्वरं इमि कर्म सदानं दासत्व जुया च्वनेगु च्वया तल ।

चातुर्वर्ण्यं थाहाँ वंगु मेगु छुं अनोदर व दुर्गतिया कारण दय फई मखु । थ्व छगु थुजागु व्यवस्था खः कि गुकियाना मनूतयत् निर्जीव, लूला व लंगडा यानाः इमित उपकार ज्वीगु कार्ययात असमर्थ याना विई । इतिहासे थुकिया पर्याप्त प्रमाण दु । भारतीय इतिहासे केवल छगु जक समय उजागु दु कि गुगुयात स्वतन्त्रता, महत्ता व कीर्तिया समय धाय् फु । थ्व मौय्य साम्राज्यया समय खः । मेगु ब्याक समय देश पराजय व अन्धकारद्वारा पीडित जुगु जुल । मौय्य समय उगु समय खः गुगु समये चातुर्वर्ण्यया पूर्ण विध्वंस ज्वो धुंकल । उगु बखते शूद्र—गुपि प्रजाया अधिकांश दुगु खः— होशे वयाः देशेया शासक ज्वो धुंकल । पराजय व अन्धकारया समय उगु खः, गुगु बखते चातुर्वर्ण्यया खूब बल दुगु खः व देशेया अधिकांश प्रजायात शूद्रया रूपे धिक्कार यात ।”
by B. R. Ambedker या हिन्दी अनुवाद ‘जाति भेद का उच्छेद’ धेगु ग्रन्थं ।

प्रसिद्ध विद्वान लाछा सन्तराम बी० ए० या जातिभेदया बारे अभिमत थथे :—

“जात-पातयात मदय्का छुयगु केवल छगु सामाजिक समस्या जक मखु, थ्व छगु महान राजनीतिक समस्या नं खः । जाति-भेद दतले, देश गुबले हे स्वराजभागी ज्वो फैमखु । विधवा-विवाह, स्त्री-शिक्षाया निषेध, सति-प्रथा व बाल्य-विवाह आदि नं मर्हीगु अवश्यं खः; परन्तु थुकिया प्रभाव व्यक्तिगत जुई । थ्व दय्कं नं गुगु देश स्वतन्त्र ज्वोफु । थुकिया विपरित जाति भेदया कुफल सारा देशवासी-पित भोग याय् माली । थुकियाना देश छगु

जक राष्ट्र जुयाः मच्चंसे असंख्य चिची धंगु समुदाये विभक्त जुई । समाज-शास्त्रया थ्व छगु नियम खः कि गुबले गुगु देशे च्वनीपि निगु जन समूह थःवंथः बोबीगु चाल तोतेमखु, उबले उगु देशे च्वनिपिनि वं वैत वं वैत तद्धं चिकीधं खनीगु कुत्सित भाव उत्पन्न जुई । थ्व भाव समता, बन्धुता व स्वाधीनताया घातक खः । फलतः उगु देशेया राष्ट्रियता नष्ट जुई व देश-विदेशतय् दास ज्वीगुली बाध्य जुई ।”

उपर्युक्त ब्याक उदाहरणया विवेचनद्वारा गुगु निर्णय प्याहाँ वई, व स्पष्ट हे सीदु । भारतया पराधीनताया कारण बौद्धपिनि अहिंसा व विश्व-बन्धुत्व कदापि मखु, बरु जन्मगत वर्ण-व्यवस्था खः, गुकिया कारणं तद्धं चिकीधं भावना व अनुलोम-प्रतिलोम वर्णसंकर, जाति-उपजातिया कल्पना जुल । थ्व जन्म ज्वीगु वर्ण-व्यवस्थां हे बहुसंख्यक भारतीय जनसमुदाय-तयत् शूद्र व अछूत दयका इमित जन्मसिद्ध मानवीय अधिकार व उच्चाकांक्षां वञ्चित तथा उत्साह हीन हानं प्रगति हीन यानाः सदा अन्धकारे तया बिल; गुकिया फल थ्व जुल कि अल्पसंख्यक द्विजत नं अधिकार वञ्चित व पराधीन जुल । अतएव पराधीनताया तात्पर्य द्विजपिनि पराधीनता जुल ।

भारतया छ्चात्रेरं सकल देशेयात अध्यापन व शिष्टाचार ब्यूम्ह, दकेन्हापां याम्ह आचार्य्य बौद्ध खः ।

महामहोपाध्याय डी० आर०
भण्डारकर पण्डितजु ।

जगद्प्रसिद्ध श्री महाबुद्ध मण्डलया वर्णन

॥ श्री शाक्यसिंहाय नमः ॥

(चोम्ह—श्री नरेन्द्र नरसिंह शाक्य)

श्री मञ्जुपत्तन नेपाल ललितपुर शहरस
श्री शिवदेव संस्कारित वकुलो रुद्रवर्ण महाविहार
दु । शाक्यमुनि भगवान्या भिक्षु शासने वंम्ह
शिवदेवया वंशयाम्ह श्रीमद् धयाम्ह नायकया पुत्र
श्री अभयराज धका सुप्रसिद्धम्ह बुद्धगयास
बिज्यानाः भगवान्या पादुकास भक्तियाना सिद्धि
प्राप्ति जुयका सकलहित याना च्वंगु, बेलस,
विद्याधरी देवि वसपोलयात आकाशवाणी जुयाः
'अमलमल्ल जुजुया ध्यबा दयकेत छः नेपाल वने-
माल' धका धाल । 'जि ध्यबा दयके सःगु
मखु, गथे याय' धका अभयराजं विन्ती यासेली
विद्याधरी देवि वैत वरदान बिल । अले वसपोलं
भगवान्याके बिदा फोना बिज्याक बेलस देवलस
च्वनम्ह चीधिम्ह भगवान् छम्ह लिसे लिसे बिज्यागु
खनाः अभयराजया कलाम्हं कया हया नेपाले
थव छ्येँ ध्यनका पूजा कोठिस स्थापना यात ।
भगवान्या व विद्याधरी देवीया नित्य पूजा नं
यात । यल देशया श्री अमलमल्लया आज्ञानुसार
सिज दयका आपालं ख्वातुगु ध्यबा नं दयकल ।
श्री अमलमल्ल जुजु खुशी जुयाः अभयराजयात
शिरपाउ बिल । पुत्र पौत्र सहितं थःमनं धर्म
चित्त तयाः बिज्यागुलिं श्री भगवान् प्रसन्न जुयाः
वसपोलयात 'याकनं देवालय दयकी' धका आकाश-
वाणी जुल । अतएव संवत् ६८५ साले जग
खना देगोल आरम्भ याना बिज्यात । माःगु
सकतां सम्पूर्ण यानाः मयरजु, व्यधरजु, जगन्नाथजु,
हेरजु, बुद्धजु—ध्वते न्याम्ह पुत्रपित सक्रतां अधे-
याना मनुष्य जुनी तोलताः श्री अभयराज
स्वर्गारोहण जुल । अले कायपिसं देगोल दना

हया छतजाः बले मयरजु, व्यधरजु, जगन्नाथजु,
हेरजु स्वर्गारोहण जुल । ध्वते पिता दाज्युपि
परलोक जूगु शोकं बुद्धजुं दच्छि तक छुं हे ज्या
धन्दा मकासे च्वनगु बेलस अकस्मात्रं "छुं
महाबुद्ध देवालय सिधयके म्वाला ?" धका
आकाशवाणी जूगु न्यना बुद्धजुया काय जीवराज,
छय जयमुनीनं 'हे परमेश्वरी विद्याधरी देवी धन्य
धन्य' धका नमस्कार यानाः देगोल दना हयगु
आरम्भ यात । निततक दने सिधःगु बेलस
बुद्धजु स्वर्गारोहण जुल ।

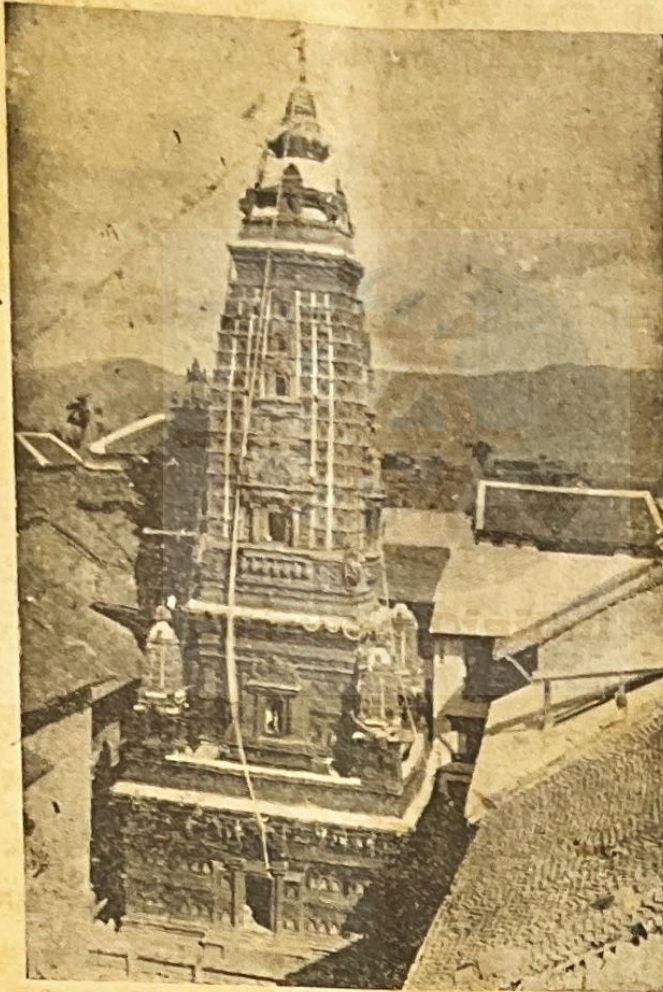
पुत्र जीवराज, छय जयमुनि पण्डित
निम्हस्यनं आजु बौनं याना थकुगु श्री महाबुद्ध
मिद्ध याय माल धका देगोल दयकल । जिं स्वदं
दयका श्रीमहाबुद्ध देवालय सिद्ध जुल । अक्षय तृतीया
खुनु शून्य निरञ्जन चैत्य तयाः मूल चूडामणो,
देश यात्रा यानाः श्री अयोस्तु संवत् ७२१ साल
आषाढ शुक्ल ७स श्री शिवसिंहमल्ल बिज्याकाः
प्रतिष्ठा यानाः पूर्ण यात जुल ।

ध्वते खं न्हापायागु वंशावली च्वया तवगु
जुल ।

श्री अयोस्तु संवत् १०५३, विक्रम संवत्
१६६० साल पौष कृष्ण आमावासी सोन्वार खुनु
तचोकं भूमिकम्प जुयाः न्हापायागु महाबुद्ध
देवालय नितं जक ज्वीक च्वे चैत्य छुं मदयक
दुना वन । ध्वते जीर्ण जूगु स्वयाः महाबुद्ध
संघया परिवार गोष्ठी दक समोहन जुयाः जोर्ण
उद्धार यायत् थवगु देवालयया गुठी धनं मगाना
जोठा बाहालया भीमनरसिंहया पुत्र बुद्धिनरसिंह
व नौद्ध बाहालया बेखानरसिंहया पुत्र देवराज—

श्वते निम्हसियागु बुँ जगा बँध तयाः श्री ३ सरकारयाके दाम ३१००) तका त्याना हयाः महाबुद्ध देवालय दयका जुल । थुलो मगानो देव भण्डारयागु दाम, अन्न नं माको खचं यानाः श्री महाबुद्ध देवालय न्हापाया थें च्वंक दयकाः शून्य निरञ्जन सुवर्णमय चैत्य न्हेन्हु तक जगत प्राणियात दर्शन बियाः, देव यात्रा यानाः गर्भस स्थापना याना जुल ।

गर्भस सुवर्ण रत्नादि धन तय हःपि भक्त-जनपि थुली वल उली वल धका संख्या याय् मफु । संवत् १०५८ वैशाख शुक्ल अक्षय तृतीया खुनु मूल सुवर्ण चूडामणी देश' यात्रा यानाः स्थापना याना जुल । श्व महाबुद्ध दयकाः न्हापायागु बाकि ल्यनगु अःपा दक मुना देवमूर्ति इत्यादि तयाः मेगु देवालय छगः महाबुद्ध देवालयया ल्यूने दयका श्व देवलस पूर्वस शायक्सुनि, दक्षिणस

(महा बुद्ध ललितपुर)

खङ्गराज, पश्चिमस सरस्वती, उत्तरस मायादेवी स्थापना याना जुल । हाकनं स्योगु ल्योगु अःपा बाकु-बिक्कु मुनाः ज्याठवसु बहालस देवल दयका तया जुल । श्वते महाबुद्ध देवालय अभयराजया कीर्ति जुल ।

संवत् १०५८ साल जेष्ठ सुदि ३ बुद्धवार खुनु प्रतिष्ठा याय्त् दशकर्मादि अहोरात्र यज्ञ

यानाः श्री ३ महाराज जुद्धशम्शेर जङ्गबहादुर राणायात निमन्त्रणा यानाः बिज्याका जुल । श्व बेलस श्री ३ जुद्ध प्रभुया धर्मचित्त उत्पन्न जुयाः न्हापा त्याना हयागु दाम ३१००) तका माफि बक्से जुल । हानं दाम तका ३००) 'भोजन या' धका बक्सीस बिया बिज्यात । उगु हर्ष-लोक जनपिस्यें धन्य धन्य महाराजया जय जय

जुयमा' धका नाम उच्चारण यानाः लोक-जनपनिसेनं हर्षपूर्वक धर्म उत्सव याना जुल ।

श्व बेलस महा-बुद्ध देव क्रोपाध्यक्ष पंचस्थविर न्यालु थकालि (१) महाबुद्धया च्वापु धन (२) थै नाया लक्ष्मण (३) सिकुचो बाहालया कुबेर (४) महाबुद्धया सिधा-नंद—श्वते न्याम्ह न्यालु थकालि जुल । थव गोष्ठी सहाये जोठा बाहालया बुद्धिनरसिंह, नौधदबाहालया देवराज—श्वते निम्ह सर्व कार्यें प्रबन्ध याःपि

जुल । चाया भाग विधि-विधान कंम्ह महाबुद्धया कुलीशाचार्य श्री जिनेन्द्रानन्द पण्डित जुल । वसपोल परलोक जूगुया निर्मित वया पुत्र यज्ञानन्द पण्डित उपाध्या च्वनम्ह जुल । शिल्प ज्याया चमत्कार याम्ह सिकुचो बाहालया जोग-मान ज्याठाया पंजजोति जुल । राज कार्येंस, देवालय कार्येंस सर्वत्र कार्यें तत्पर जूम्ह

जोठा बाहालया भीमनरसिहया छय जितनरसिहया
काय सिद्धी नरसिह जुल । ल्या हिसाब चोम्ह
ज्याठाया व्रतराज जुल । लोहया ज्या याम्ह भिच
बाहालया सिहराज सिद्धि बज्र जुल । बज्रलेप
कर्म बाकुननिया न्हुछेराज मानकाजि जुल ।
कुम्भकार, खःपिछ्येया देवदास न्हुछेलाल कुम्हा
जुल । धर्मात्मा स्वर्गवासी अभयराजया सन्तान
पोष्ठी ६१ रूवी छखा छ्येया सकल जहान=
काय-म्हायपि सकलसिनं थःमं फक्को दुःख
याना ज्या याना श्री महाबुद्ध देवालय जीर्णोद्धार
यानाः संवत् १०५६ साल वैशाख शुक्ल अक्षय
तृतीया खुनु दको विहारे बाहा पूजा वनाः ध्वते
जीर्णोद्धारया ज्या सम्पूर्ण याना जुल ।

नवतापसा

१०००

बाखँ

(चोम्ह—श्री भाइचन्द्र प्रधान, विशारद, कालिम्पोंग)

बाखँ धैगु साहित्य-जगतया छगू
मुख्यगु अंग खः । ध्व अंग मदयूक साहित्य
अपूर्ण हे जुया च्वनी । थौंयागु युगे बाखँया
उत्पत्ति गुबले जुल धैगु प्रश्न नं झीगु न्होने
उपस्थित जुयाः च्वन । बाखँ उत्पत्तिजुगु निश्चित
समयया बारे झीसं धाय मफु कि गुबले,
गुगु काले बाखँया उत्पत्ति जुल ।

बाखँया उत्पत्ति सम्बन्धे झीसं थुलि जक
धायफुकि गुबलेसंनिसें मनुतसें खँ ल्हायत भाषाया
सहायता कोल व भायूया सहायतां मनुतसें थःगु
मनोगत भाव मेपित कने फत, उबलेसंनिसें
मुनुतसें बाखँ कनेगु न्यनेगु आरम्भ यात ।
अथवा बाखँया उत्पत्ति उबले जुल कि गुबले
मनुत थःगु तृतीया बलं दने फत ।

ध्वते जगदप्रसिद्ध श्री महाबुद्ध देवालयया
नाम मस्युपि व दर्शन याः मवःपि मनुप्य दुर्लभ
जुई । छायधाःसा थहने चीन, जापान तिब्बत-
वासीपिसं महाबुद्धया नाम (साक्य ताँगु)=
गुँदोलम्ह बुद्धमूर्ति-दुगु देवालय धका नेपाल
वइगु बखते दर्शन मयासे वनी मखु । हानं
कोहने हिन्दुस्थान् एशिया, यूरोप, अमेरिका
इत्यादि देस वासीपिनं दर्शन याः वई । उके ध्व
जगदप्रसिद्ध उत्तमगु श्री महाबुद्ध देवालय सदा
कालं स्थिर जुयाः नाम प्रख्यात जुय माल ।
सकल भक्तजनपिनि सदानं जय जय कल्याण
मंगल जुयाः ध्वते महाबुद्धया सेवा भक्ति याय्
फ्रयमाल । शुभमस्तु सर्वदा ।

मनूत न्हिच्छं ज्या याना बहनी छको
विश्राम याई । ध्व मनूया स्वभाव व प्रकृति
खः । उगु काले, मनूत विश्राम याना च्वंबेलस
छम्हस्यां बाखँ कन । मेपिसं न्यन । विश्राम
काले बाखँ कनीगु मनोरञ्जन याय्त खः ।
थुकी न्यनोपित मनोरञ्जन जुल । मनोरञ्जन
याय्माःगुलि उबलेया बाखँने अद्भुतगु खँया
मात्रा अपो दत । ध्व हे कारणंयाना अद्भुतगु
खँ व वस्तुया उपरे मनूतय् विश्वास बढे जुया
वल ।

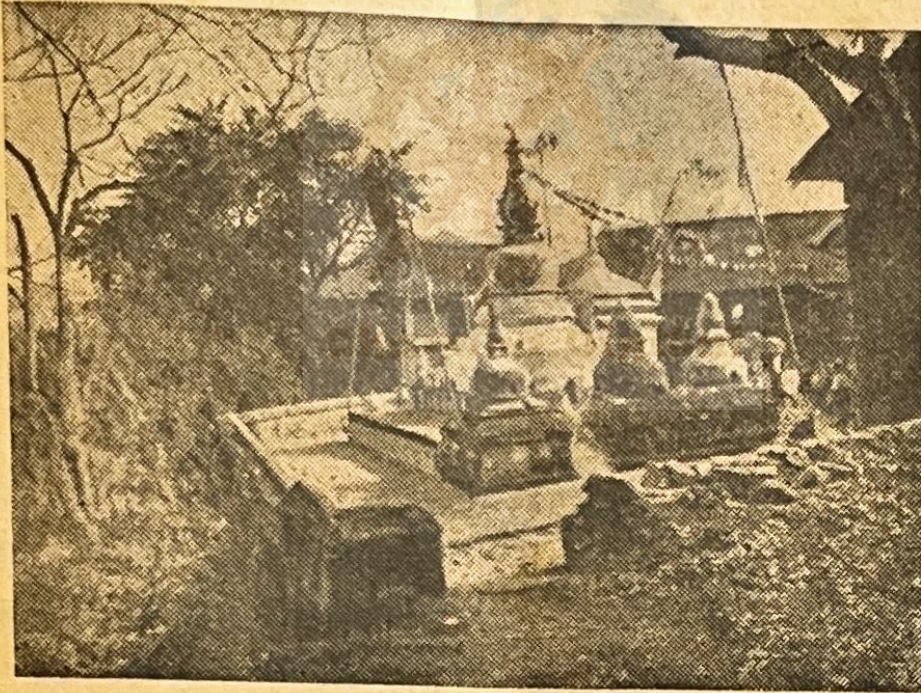
हानं अद्भुतया मात्रा आपा दय्केमाःया निरिति
उबलेया बाखने कल्पनाय मात्रा उपो व यथार्थ-
त्वया मात्रा कम जुल । थथे धका उबलेसिया
छपु हे बाखँने यथार्थत्व मदु धैगु मखु । दु,

निश्चयनं दु । तर गुलि धाःसा, यथार्थगु खँ बा
घटनायात नं बाखँया रूपे कनेमाःगुलि अथवा
बाखँया रूप काःगुलि उकी यथार्थत्वया मात्रा
कम जुया वन ।

मनूतसें थःगु जीवन काले घटे जूगू
घटनायात बा थःमं अनुभव याःगु खँयात लिपा
लिपायापि थः मनूतयूत कन । न्यंवःपिनि लागी
श्व यथार्थगु घटना बा खँ नं बाखँ थें हे जुल ।
हानं न्यंपिसं व हे खँ बढे-चढे याना मेपित
कन । वया लागी नं श्व खँ बाखँ थें हे जुल ।
व वनाः मेपित कन । थथे जुजुं गुगु खँ

उबले, बाखँया उत्पत्ति घटना- चमत्कार मदय्कं
मजू । गन घटना-चमत्कार दत, अन बाखँ
दत । गन छुं बिते जूगु खँ कनी बले घटना-
चमत्कार दत, अन, वहे खँ बाखँ जुल,
बाखँया रूपे परिणत जुल । अतएव उबलेया
बाखँने घटना-चमत्कारयात हे मुख्यगु स्थान
दत ।

थथे हे जुजुं समय बिते जुल । अथवा
थथे धाय् कि समयया विकास जुल । थथे
जुजुं विज्ञानया युग वल । वैज्ञानिकतय्सं,
च्वेगु कला आविष्कार यात । थथे जुय्वं

नमो बुद्ध (नमुरा)

यथार्थगु खः, व नं बाखँ थें हे जुया वन ।
अतः गुलि खे बाखँ यथार्थगु नं दु, तर उकी
अयथार्थत्वयो मात्रा आपा दय् धुंकल ।

थुगु हे प्रकारं बाखँया विकास जुया
वल । साहित्यया न्हागु हे अंगे नं रस दय्माः ।
बाखँ नं साहित्यया छगू अंग जूगुलि उकी नं
रस दय्माः । उबलेया बाखँने रसया उत्पत्ति
जूगु मुख्यकारण घटना-चमत्कारं हे खः ।

मनूतसें बाखँ कनेगु तोताः च्वय्गु आरम्भ
यात । थथे धका बाखँ कनेगु चलन नं बांलाक
हे तोतुगु मखुनी । कनीपिसं कना हे च्वन,
च्वईपिसं च्वया हे च्वन । च्वईपिसं थःमं
च्वयातःगु बाखँ मेपित क्यन; थःमं नं ब्वन ।
विज्ञानया नं विकास जुया वल ।
वैज्ञानिकपिसं न्हू न्हूगु पदार्थ आविष्कार यात ।
श्व आविष्कारया मध्ये छापे याय्गु यन्न नं

छगू मुख्यगु खः । ध्व यन्नया आविष्कार जुय् वं छापे याय् गु चलन आपा दया वल । च्वयातःगु व हे बाखँ हानं छापे जुल । थथे जुजुं थौंया युगे संसारे दक्को बाखँ छापे ज्वीन धुं कल हानं छापे जुयानं च्वनतिनी । न्हू न्हूगु बाखँ समयानुसार प्याहाँ वल, वया वं च्वन-तिनी । धाय् फूगु मखु कि गुलि जक प्याहाँ वैगु खः । मनूजाति गुगु खँ खन, अनुभव यात, सत्य खन उकियात हे बाखँया रूप बियाः पिकया च्वन ।

तर आःयागु बाखँ व उबलेयागु बाखँ, उथें मच्चँ । ध्व निगुली आकाश व पाताल्या अन्तर दु ।

मनूतय् विकास जुया वल । बुद्धि-ज्ञानया वृद्धि जुया वल बाखँया नं विकास जुल । थौं झीगु न्होने गुगु रूपे बाखँ दु, व हे रूप उबलेया बाखँने मदु । उबलेया बाखँने मेगु हे प्रकार खनेदु । थौंया बाखँने मेगु हे प्रकार खने दु ।

उबलेया बाखँ कनीपिनि बा च्वइपिनि उद्देश्य केवल बाखँ कनेगु व उकी अद्भुत खँ नापं अलंकार पूर्ण वर्णन व वाक्य ज्वडेयाना मनूतय् मनोरञ्जन याय् गु जुया च्वंगु खः । तर थौंयागु समये बाखँ कनीपिनि बा च्वइपिनि अथवा थथे धाय् कि कलाकारपिनि उद्देश्य व हे मखु ।

थौंया कलाकारतय् उद्देश्य, बाखँ कना श्रोतातय् मनोरञ्जन याय् गुली हे जक सीमित मजु । थौंया कलाकार तय्सं बाखँने अद्भुतखँ-यात स्थान मच्चू । थौंया युग विज्ञानया युग जूगुलि मनूतय् विश्वास व श्रद्धा अद्भुतगु खँ आपा तयके मच्चू । आः मनूतय्सं अवैज्ञानिक

खँ विश्वास मत । आधुनि मनूतय्सं 'ध्वं खँ लहात, राक्षसं मनु स्यात, सलः च्वया वन, पशु-पक्षी खँ लहात' धका धाःसा, थुज्यागु अद्भुत व आश्चर्यगु खँस विश्वास याई मखु । विज्ञानं थुजोगु गुबलें हे ज्वी मखु धका प्रमाण बिये धुं कल । हानं झीसं नं थथे जूगु थौं तक मखँनी, न खनीगु आशा दु ।

थौंया कलाकारं थःगु बाखँने पात्रया चरित्रया विकास जूगु कनी, भावया उत्थान व पतनया प्रदर्शन याई व उकी मनोवैज्ञानिक विश्लेषण याई । छगू सत्यया उद्घाटन यानाः मनूतय् न्होने तई । सत्ययात सत्य धका धाई, मिथ्यायात मिथ्या धका धाई । सत्ययात मिथ्या धाई मखु, मिथ्यायात सत्य धाई मखु । छगू आदर्श क्यनी, छगू सिद्धान्तयात पूर्ति याई । थज्यागु बाखँयात हे थौंया आधुनिक युगे उत्तम धाई ।

थौंया कलाकारया बाखँने छगू मेगु नं विशेषता दु । व विशेषता प्राचीनगु बाखँने मदु, दय् नं असम्भव । थौंया बाखँने सत्यम्-शिवम्-सुन्दरम्या मात्रा गुलि आपा दयके फत उलि व बाखँ उत्तम जुई । हानं ध्व कलाकारया अनुभूति याय् गु, सहानुभूति याय् गु व अभिव्यक्त याय् गु व याय् फेगु शक्तिस आधारित दु । ध्वया मात्रा कलाकारयाके गुलि आपा दत उलि आपा वया बाखँने सत्यम्-शिवम् सुन्दरम् दई । ध्व स्वंगु शक्ति मद्यक् सं कलाकार यथार्थम्ह कलाकार ज्वीफे मखु । गुगु बाखँने ध्व स्वता गुण मदु, व बाखँ, बाखँ ज्वी फे मखु । उकियात बाखँ धका धाई हे मखु । बाखँ धाःसानं उत्तम कोटिया जुई मखु ।

नर्के च्वंमहसिन याःगु अपशोस

(चोम्ह श्री—चक्रधर शर्मा)

सुं हे मदु थन परलोके !

कष्ट उपाजित धन नं फुक्क,

छेंसं लात मदु थन लोके ।

जिं न-छुं हल योग्यगु भोग,

छुं न-विईपिं दू थन लोके ॥

काय म्हाय आदि थःथिति सकलें,

न्ही न्हिं ख्वैपिं अन नरलोके ।

दीपे तक्क वया वन छें हे,

जी हे छम्ह वःया थुगु लोके ॥

घात्थें संसृतिया परिपाटी,

ढांचा हे जक खनि नरलोके ।

थःगु तन हे ह्यम्फु लिस्से,

मेपिं गथ्य वःदै थन लोके ॥

अनया धन-जन सम्पति सकतां,

अनुभव याय मदु थुगु लोके ।

खालि धर्म व पाप निता जक,

भोग ज्वोगु खनि थुगु लोके ॥

नास्तिकताया कया विचार,

दुःख सिया जिं थन थुगु लोके ।

आः जिं म्खु याय उगु विचार,

जन्मजन्म हे थो नरलोके ।

ईश ईश धक नाम हे काकां,

जन्म फुके जिं थो नरलोके ॥

यद्वा परउपकारि जुया हे,

जन्म फुके जिं थो नरलोके ॥

+ + + + +

परित्राण धर्मया न्हेगु अंग

(चोम्ह भिक्षु अनिरुद्ध)

छ्वाःखेलं वैगु दुक्खादि भययात तरे

याइगु धर्म समूहयात 'परित्राण धर्म' धाई ।

परित्राण धर्मया पठन-पाठन बौद्ध देशे भिक्षु व

गृहस्थपिसं अखण्ड याई । झीसं नं थुकिया पाठ

यायगु अत्योत्तम । न्हिया न्हिथं तुडे मज्जीक

परित्राण पाठ यानाः च्वनेफत धाःसा पाठकया

चित्त नं शुद्ध जुई, पिनं वइगु रोग-भय, यक्ष-

भय, प्रेत-भय व पिशाचादि भय नं शान्त जुयाः

वनी । यद्यपि परित्राण पाठ न्ह्याबले यासां

ज्यू, तथापि गृहे च्वनाच्चंपिं उपासक उपासिका-

पिसं नित्य सुथे व बहनी पाठ यायगु नियम

दयका तयगु अत्योत्तम । विशेष दिने जसा,

भिक्षुपिंत सःता याकेगु नं उत्तम । परित्राण

पाठ यायगु व याकेगु बखते न्हेगु अंगं पूर्ण

जुल धाःसा थुकीया फल अनन्त दई ।

व छुछु धाःसा—

न्हापां परित्राण पाठ याना बिज्याइपिं

भिक्षुपिं निम्नोक्त प्यंगू अंगं पूर्ण जुयमाः ।

१—पाठ यायगु परित्राण धर्मया अर्थ

बांलाक थ्वीकाः पाठ यायमाः ।

२—ह्रस्व व दीर्घ उच्चारण शुद्धज्जीक

याय सयकेमाः ।

३—छं लाभ व सत्कारया आशा मती तथाः

पाठ याय मज्जू ।

४—करुणा व अनु-
कम्पा-दृष्टि स्वयाः परित्राण-
धर्म पाठ याय्माः ।

ध्व प्यंगू अङ्गं
युक्तजुयाः परित्राण पाठ यात
धाःसा परित्राण-धर्मया फल
अनन्त जुई ।

परित्राण-धर्म श्रवण
याइपि उपासक उपा-सिका-
पिके निम्नोक्त स्वंगू अंग
दयमाः ।

१—पञ्चमहापापे छगू
हे पाप मयाःम्ह ज्वीमाः ।

१—मम्यग्दृष्टिम्ह
ज्वीमाः ।

३—परित्राण-धर्म
पूरा विश्वास दुम्ह ज्वी-
फयकेमाः ।

ध्व स्वंगू अंगं
युक्तजुयाः परित्राण-धर्म
श्रवण यात धाःसा परित्राण-
धर्मया फल आपालं दई ।
परित्राण-धर्म विश्वास मदुम्ह,
मिथ्यादृष्टिम्ह व पञ्चमहापाप
मध्ये छगू जक पाप याःम्ह-
सित नं—परित्राण-धर्मया
फल बांलाक दई मसु ।
अकिं प्रत्येक हितगवेपि
मनूतयसं उपर्युक्त कारण
सीका थःगु जीवन सुधार
यायया नितिं नित्यप्रति
परित्राण-धर्म पाठ यानाः
अन्तस निर्वाणपद लाय्
फयमाः ।

साधु ! साधु !! साधु !!!

संसारया अनेक धर्मावलम्बीपिनि संख्या

थौं तकनं लोके सुनानं हे भगवान्
बुद्धयात थें मान व सत्कार, सुं जुजुपित, देवतापित
तथा ब्रह्मापित नं याःगु मदुनी ।

“क्रिस्टियानि-धर्म लोके प्रचार याइगु
सोसाइटी” क्रिस्टियानि भक्त जुयाः च्वंम्ह टी०
डब्ल्यू० रीस् डेविड्स महाशय द्वारा च्चका
प्रथमवार १८७७ सालस हानं दुतीयवार १८६३
सालस पुनः तृतीयवार १६१० सालस व १६२०
सालस छापे याःगु ‘बौद्ध-धर्म’ धालसां बुद्धिसम्
धाःगु ग्रंथे १८७७ साले लोकवासी विविध धर्मा-
वलम्बीपिं थुलि थुलि दुगु खः धका थथे क्यना
तल । —

फारसित	१५००००
सिक्ख	१८६४७२३
यहुदित	७००००००
ग्रीकयापिं कटोलिकत	७५००००००
रोमयापिं कटोलिकत	१५२००००००
मेगु अनेक वर्गयापिं—	
ईसाइत	१००००००००
हिन्दुत	२००००००००
मुस्मात	१५५००००००
बौद्धपिं	५००००००००
छगु अवस्थाय् लोकवासी अनेक मार्गीपिं मध्ये सेकडा १२ रोमया कटोलिकत, सेकडा	

१२॥ मुस्मात, सेकडा १३ हिन्दूत व सेकडा
४० बौद्धपि दुगु खँ वेकनं वहे प्रंथे उल्लेख
यानातःगु दु ।

हानं व प्रंथ छापेयानाच्चंगु समये उगु
समयया बौद्ध-देशे बौद्धपि थुलि थुलि दुगु खः
धका थये च्वयातल ।

श्रीलंका द्वीपे	२००००००
बर्मा देशे	६८८८०७६
भारतया बंगाल आदि प्रदेशे	२४३६७७
सियाम देशे (मिजंत जक)	१०००००००
एनेम् देशे	१२००००००
ओलण्डया दुनेलाःगु एशिआया	
बल आदि द्वीपे	५००००
ब्रिटेन्या अधिराज्ये च्वंगु	
हों कों आदि स्थाने	५०००००
रूस राजधानीया दुने लाःगु	
यूरोप वल्गा गंगाया	
समीपे च्वंगु प्रदेशे	६०००००
लियुखेन् द्वीपे	१००००००
कोरिया देशे	८००००००
भूतान व सिक्किम देशे	१००००००
काश्मीर देशे	२०००००
तिब्बत देशे	६००००००
मोंगोलिय देशे	२००००००
मन्चुरियाय् (वर्तमान	

बुद्ध धर्म जितः शान्ति विल

लोके मुख्य मुख्यगु धर्म ब्याकं जि
परिक्षण याना स्वया । उकी मध्ये जि छगू हे
धर्म नं भगवान् बुद्धं देशना यानातःगु आर्य
अष्टांगिकमार्ग स्वया श्रेष्ठगु अथवा सारगु

मेचुंकुव राज्ये) ३००००००
जापान देशे ४०४५३४६१
नेपाल देशे (शहरे जक ला ?) ५०००००
चीने, झिच्यागू प्रदेशे ४१४६६६६६४
ई० १६३१ सालया जनलेखनया अनुसारं
भारतदेशे १२०००००० बौद्धपि दुगु खः । आः
(१६४४ ई०) प्यीदँतिया भित्रे भारते ४६४०६०२
बौद्धपि बढे जुल । थौं बंगाल देशे ईसाइत
स्वयानं बौद्धपि आपा दु ।

“लोकवासी जनपि मध्ये बच्छिति जनपि
बौद्धपि दई” धका सर विलियम् विलसन हन्टर
महाशयं “इण्डिया सामराज्य” धैगु प्रंथे उल्लेख
यानातःगु दु । थौं अंग्रेज सामराज्ये जनसंख्या
४५०००००००० दु । संसारे च्वंपि बौद्धपिनि
जनसंख्या ५०००००००० दु ।

हानं ३३१५००००० ति दुपि रोमया
कटोलिकतयसं, झी श्री महाबोधिसत्त्वयात ‘शुद्धम्ह
जोसपट्जु’ भालपाः नवेम्बर अर्थात् कार्तिक
महिनाय् अतिकं गौरव पूजा याई ।

२३८०००००० ति (वर्तमाने थ्व स्वयानं
अपो) दुपि हिन्दूतयसं नं औतार मानेयासे
भगवान् बुद्धयात गौरवादर तई । थुगुरूपं विच्चा-
यानाः स्वत धाःसा लोके वसपोल गौतम बुद्धयात
गौरवादर तईपि १०६६५००००० ति दु ।

(बु० सं० २४८३या “बौद्ध बालकं”)

मखना । उकिं जिं व आर्य अष्टांगिक मार्गानुसार
आचरण याना च्वना । तदनुसार आचरण
याय्गुलिं जित शान्ति दु ।

महाचार्य तोमस् विलियम
रीस् डेविड्

महामाया देवीं शुद्धोदन जुजुयात ब्यूगु उपदेश

क्षी महाबोधिसत्त्वं मातृगर्भे बास कायवं
माम्हसिया चित्तवृत्ति स्मेतं अत्यन्त परिशुद्ध
जुल । थ्व खँ, सिद्धार्थकुमारं गर्भबास काय
धुनेवं महामाया देवीं, थःम्ह नाथ जुयाः च्वंम्ह
शुद्धोदन महाराजयात ब्यूगु निम्न उपदेशं स्पष्ट
जू :-

“नाथ ! जिगु उपरे रति आशा याना
बिज्याय् मते—जि रक्षायाय्गु शील-धर्मया
सहायक जुया बिज्याहुँ—छपिसं नं जिगु अनुकरण
याना बिज्याहुँ—बन्धने च्वंपि ब्याक प्राणीपित्त

तोता छ्या बिज्याहुँ—देशवासीपिनि सुखया
लागी आहारपान-वस्त्राभरण, यान-वाहनादिया
सुव्यवस्था याना बिज्याहुँ । वं वैत पीडा
मन्त्रिगु विधि-विधान व थवं थः वाद-विवाद
कलह ल्वापु मज्जीगु छांतं ज्या-खँ सम्पादन याना
बिज्याहुँ । सुं हे प्राणीयात वध-बन्धन दण्डादि
याना बिज्याय् मते । न्ह्यामसित नं थःपुत्र
भालपाः रक्षा याना बिज्याहुँ !”

(ललितविस्तर पृ० ४६)

“प्रार्थना”

(चोम्ह—श्री सत्यमोहन जोशी)

माँ ! थौं; जीवनया तरङ्ग जपना,
यद्वा मनो-कल्पना !
यद्वा कल्प-विकल्पयागु सपना,
यद्वा पुरा-सम्झना !
यद्वा जूगु खना अनेक घटना,
यद्वा प्रभो-वन्दना !
प्याहाँ वोगु मनं च्वयेगु फ्यमा,
फोनेगु थो हे खना !
माँ ! छं ब्यूगु स्यना गुगु प्रथम छि
न्वाका व चुप्पा नया !
माँ ! भाषा थन थौं च्वया मन तथा,
सःसःगु थो प्रार्थना !

माँ ! भाषां च्वयगू थथेतु फ्यमा,
सःसःगु मेगु लिपा !
माँ ! भाषा धनि उच्च या जगतस,
तःसा सदाछि कृपा !
माँ ! संसार भरी मरू बियगु जि,
लोगु चढे यायगु !
माँ ! थौं का गुणया थ्वहे तु बदला
भाषं च्वयागू सफू !
माँ ! विन्ती, बरू जन्म मेगु जुलसा,
प्वाठय् छिके तूं च्वने !
माँ ! भाषा सय्के प्वाठे नतुं,
प्वाठय् तु ज्ञानी जुये !

“धर्मो रक्षति”

★ ज्ञिता प्रकारया उपासक-गुण ★

(चोम्ह—भिष्णु चुन्व, लंका)

बुद्ध-शासन रक्षायाना च्वंपि उपासकपिनि विशेष गुण-धर्य ज्ञिता दु धका नागसेन महा-स्थविरं मिलिन्द जुजुयात अनुशासन याना विज्यात ।

दस इमे महाराज उपासकस्स उपासक गुणा । अर्थ—श्व ज्ञिताखः महाराज उपासक्या उपासक-गुण ।

कतमे दस ?=गुगु ज्ञिता ?

१—इध महाराज उपासको सङ्घेन समान सुख दुक्खो होति=थन महाराज, उपासकं भिष्णुपिंल्लिसे सुख दुःखे समान भाग काई । गथे धाःसा, भिष्णुसंघयात चीवर-भोजन अभाव ज्वीगु घरी व रोग ज्वीगु घरी उपासक्या चित्ते नं समवेदना जुई । हानं संघयात लाभ, सत्कारादि प्राप्त ज्वीगु अवस्थाय् मन हर्ष जुई । महाराज ! श्व छगूगु उपासक-गुण जुल ।

२—धम्माधिपतेय्यो होति=धर्म सिवाय् श्रेयगु मेगु छूं मदु धका धर्मया लिधंसा काईम्ह जुई । महाराज ! श्व निगूगु उपासक-गुण जुल ।

३—यथा बलं संविभागरतो होति=यथा शक्ति थके च्वंगु वस्तु विभागयानाः दान बी-गुलो मन वंम्ह जुई । महाराज ! श्व स्वंगूगु उपासक-गुण जुल ।

४—जिनसासनं परिहानि दिस्वा अभि वदढिया वायमति=जिन-शासन परिहानि जूगु खनाः अभिवृद्धिया लायी तसतं उद्योग याई । महाराज ! श्व प्यंगूगु उपासक-गुण जुल ।

५—सम्मादिट्ठिको होति अपगत कोतु-हल मङ्गलिको=कुशलाकुशले कर्मफल विश्वास दुम्ह

जुई । बाहिरिक लोकसम्मुति मंगल कारणे विश्वास दूरम्ह जुई । महाराज ! श्व न्यागूगु उपासक-गुण जुल ।

६—कायिकं वाचसिकं चस्स रक्खितं होति=कायिक व वाचिक दुश्चरित्र रक्षा याइम्ह जुई । महाराज ! श्व खुगूगु उपासक-गुण जुल ।

७—सकल सत्त्व प्राणीपिनि उपरे दया-माया तसे समगिभाव तथा च्वनीम्ह जुई । महाराज ! श्व न्हेगूगु उपासक-गुण जुल ।

८—अनुसूयको होति=परजनपिनि लाभ-सत्कार कीर्ति प्रशंसादिस इष्या मयासे हर्षित ज्वीम्ह जुई । महाराज ! श्व च्यागूगु उपासक गुण जुल ।

९—नच कुहन वसेन सासने चरति=पिने जक क्यनेगु लागी शासन-भक्त जुई मखु । महाराज ! श्व गुंगूगु उपासक-गुण जुल ।

१०—बुद्धं सरणं गतो होति, धम्मं सरणं गतो होति, संघं सरणं गतो होति=बुद्धया शरणे वंम्ह जुई, धर्मया शरणे वंम्ह जुई, संघया शरणे वंम्ह जुई । महाराज ! श्व झिगूगु उपासक गुण जुल ।

श्व ज्ञिता उपासक-गुण प्रत्येक नेपाली बौद्धपिसं नं थके दयकेगु कोशिश याय्माल । सकल सत्त्वपिं सुखी ज्वीमा !

“नच खुइं समाचरे किञ्चि येन विब्बू परे उप वदेय्युं ।”

विज्ञजनपिसं दोष बिईगु चिकिचा धंगु ज्या जूसां याय्मते !

पवित्र प्रेम

(बोम्बे—श्री अशोकरत्न)

पुष्या घैना, सूर्यो थःगु अन्तिम झिल-
मिल रश्मियात संकुचित यानाः अस्ताचल पाखे
वनाच्वन । भति भति रात्रीया अन्धकार' तोपुया
हल । गबलें गबलें स्वाँय-स्वाँय सः वयक चिकुस्से
च्वंक फय वयाच्वन । समस्त संसारवासी प्राणीपि
निद्रादेवीया मुले फुस तयत सनाच्वन । कुसुमलता
छम्ह दच्छिति दुम्ह काय् मचा घयपुयाः थः
प्राणनाथया बारे चिन्ता यानाच्वन । 'सुथनिसं
प्याहाँ झाःम्ह थुईतकं द्वाहाँ मझानि, गन झाल
थें' धका मती ल्वीकु-ल्वीकु मचाया रूवा स्वया
झसुकाल तयाच्वन । चिकुचाःगुलि मचा, माम्ह-
सिया मुले कय-कयकुना च्वं च्वन । थ्व दश्य
खना कुसुमलताया मातृ-हृदयं सहयाय् मफुज,
मिखाय् जाय्क् ख्वबि वल ।

+ + + + +

पाउँसे पिउँसे च्वंगुदुर्गन्धं भरिपूर्णगु दलामे
मनूत जाय्क् कालकुल हाला च्वंच्वन । तले
कथाय सुशीलालिसे रमेश खँ लहाना च्वन ।

"प्रिय सुशीला, सोरे, थुजागु अमृतपानयात
गुलि मूर्खतयसं त्वनेमते धाइगु !" धया न्होनेसं
च्वंगु गिलास कयाः कथु प्याका च्वन । "जितः
जा थ्व मत्वन धाय्वं गथेखेसे च्वना नुग-नाग
नं मळि थें, शरीरे ताकत नं मदु थें जुया
कइगु । जब थ्व छखोला त्वन, अन म्ह-द्वि हे
याउंसे च्वंक चक्कना आनन्द जुया स्फुर्ति दयाः,
संसारया दुःख ब्याकं लोमना परमानन्द प्राप्त
जुयु; —थुजागु अमृतपानयात नं तोते फइला
का !"

धात्यें खः छिसं धाःगु । यदि वजागु
गुण मदुगु जूसा बडे-बडे रईसतयसं
थुकिया मजा काइला ? थ्व जा छु
दिव्यपान, अमृतपान धका खः । उकिं जा झी
गुरूजुपिसं थुकियात न्हागुं पूजा-लाजायात मदयकं
मगाका तःगु । सत्यनं जिं जा छिथें जाम्ह
विचारवान् मेपिं मखंनि काभति त्वना
दिसैरे !" धाधां सुशीलां नाइसे च्वंक सः पिकया
रमेशया खंयात पुष्टाइ बियाच्वन ।

तःसकं अन्धकार जुसेली, रमेशया झसंक
वन । "प्रिय, थौंयात विदा हे जुये, कन्हे हानं
हाजिर जू वये" धका रमेश, च्वन थासं दन ।
सुशीलां, "कन्हे मझाय् मते खँला !
छि मझाल धाय्वं जितः थ्व संसार ब्याकं हे
शून्य थें जुयु....." धका फिसिक्क न्हिल
घाल ।

"सुशीला ! हंगु प्रेमयात जकं लोमके
फइला, अवश्य वये" धाधां रमेश धेधे चुचुं
वन ।

x x x x x

मद्यया सूरे म्हुती वत्थें हा-हां छ्येँ थ्यंक
वन । खापा धारा-धारा याना कुसुमलतायात
सःतल ।

मचा घयपुना नुगमळिका ख्वया च्वम्ह
कुसुमया खापासः ताय्दया झसंक वन । काचा-
काचां मचा केतयाः खापा खं वन । निम्ह
नापं तले कोथाय् वल । कोमल शब्दं कुसुमलतां
घाल—"प्राणनाथ, आम छु याना झायागु ?

कर्महेसिन खँसा, स्यूसा छु धाई... ? छित गुलि
किन्ती याय् गु थ्व बानि छता याना दी मते
धका”

“अयला तोतेगु....! थुजागु अमृत....!
ग्यागु थ्व स्यूला छं ?—गुगु त्वने बले संसारया
न्याक दुःख लोमना स्वर्गीय सुख दइगु—थुजागु
बीज तोतेगु !” धका रमेश गर्जे जुल ।

“प्राणनाथ ! थ्व जिगु लागी धयागु
मखु थ्व बालकया भविष्यया लागी, छिगु लागी
व झीगु दाम्पत्य जीवनया लागी जक खः।”

“छं मेगु फुकं धाः जि याये, तर थ्व
छता धाय् मते । थ्व जि तोते फइ मखु” धया
रमेश खाटाय्सं गोतुल ।

“स्वामि ! आमथे छता धयादी मते ।
थौं थुकिंयाना झीगु जीवन अन्धकार जुया
ब्याचन । झीगु दाम्पत्य जीवन दुःखया समुद्रे
र । थ्व मचाया जीवन बेकार जुई । पलख
सुखया लागी थ्व झीगु अमूल्य जीवन बर्बाद
यानादिय मज्यू । थौं छिसं थुकियात अमृत
मलपा दिख, कन्हे थ्वहे महाविष जुई....”
धया कुसुमलतां मिखाजाय्क ख्वबि तल ।

“जिगु जिन्दगी भिके व मभिके जिंस्यू,
छं थुकी चिन्ता याय् म्वा । सुंक च्वना नया
त्वना च्वं” धया रमेश फांगां फाया घना छत ।

कुसुमलताया मने :—
“बहो ! जितः गजागु दुःख जुल ।
शुद्धिमसिं तिसा वस नं फुय धुंकल अयनं....”

x x x x x
स्वला लिपा—
छवा दयधुंकल रमेश छ्येँ द्वाहाँ मवोगु ।
भथिया तले च्वना प्रेमालाप याना च्वंम्ह

रमेशयात, भथिया मालिकनी फुलमैया वयाः थथे
धाल :—

‘रमेश भाजु, छिके निसःदां धाकि जुय
धुंकल । थौं बी, कन्हे बी जक धाधां थौं
तक नं बियादीगु मखुनि । छिसं स्यूकि भथिस
थिका बीगु दस्तुर मदु ।’

थ्व खं न्यनेवं रमेशया इसंक वने थें
वन । “खः छि धयादीगु । आः जिके थन
धेबा ज्वनावयागु मदुनि, कन्हे अवश्य छिगु
धेबा हया बिये” धका फुलमैयायात छोका छुया
सुशीलाया ख्वा स्वया रमेशं थथे धाल :—

“सुशीला, छं स्यूहे स्यूकि थन जिके
धेबा मदु । उकिं जि छन्त बियातैगु दां मध्ये
छं फुलमैयायात निसः बियाछो, छन्त लिपा
बी हये ।”

कजाचाय्पुसे थें च्वंक सःपिकया सुशीलां
धाल—“जितः दुःख जुयुकि थौं छिगु वचन
पालन याय् मफुत । जिके थौं-कन्हे धेबा छगः
हे मदु ।”

“उलिमसिं दाँ बिया तैगु गन वनले ?”

“थ्व नं जा छिसं स्यू कि छि थन झाया
च्वंगु गुलि दयधुंकल व खर्च बिया मदीगु
गुलिदत !” धया सुशीला श्याःपाखे वन ।

थुगु खं न्यनेवं रमेशया न्होने संसारया-
घःचाः भति चाहू थें च्वन । थन्थाय् लाक
सुशीलां धाल—“मखु, छित छगू धाय् धका मती
तै च्वनागु तःन्हूमसिं दय धुंकल तर....”

“तर छाय् धारे छुखँ ?”

“मेगु मखु, छि आमथे थन न्ही-न्ही
झाल धाय् मेपिसं छित धाई हनं थौं-कन्हे
छिके खर्च नं मदय धुंकल अकिं भति खर्च
नि दयका झासँ ।”

श्व सुशीलाया वचनं रमेश्या नुग तज्ज्यात ।
 वया आशा न्याकं शून्य जुल । बलः मसि
 मेहनतयाना दयकातःगु प्रेम निर्धनताया नापं
 इवा जुल । पाकेते धेवा मन्त धायवं थथे
 ज्वीयो खनी धैगु खं रमेशयात बोध जुल ।
 आखिरे शोकार्गिन हुनु-हुनु नुग छुयका रमेश
 भयिं प्याहाँ वन ।

लँय वना च्वंम्हसिया — “धन्य कुसुम छंगु
 पवित्र-प्रेम ! छथि जाःम्ह पतिभक्तिनी सत्यपत्नीया
 पवित्र-प्रेमयात श्वाना गजाम्ह विषधारी नापं संगत
 याना जुयागु ! छंगु खँयात ध्यानविय मफ्याः
 थौं जितः थथे जुल” धका मती ल्वीकु-ल्वीकुं
 कुसुमलतां ‘थौं छिसं थुकियात अमृत भालपा
 दिल, कन्हे श्व हे महाविष जुई....’ धाःगु खँ
 नं झल-झलं लुमना वल । बथे वैत, वया क्रोमलगु
 रूप व दयनीय रुवा जक खने दया च्वन ।

शून्य सान्यगु सडक याकन-याकनं पार
 यानाः रमेश छ्ये थ्यंक वन । खापा घारा-घारा
 याना कुसुमलतायात सःतल । ख्वया च्वंम्ह
 कुसुमया न्हायपनं थः प्राणाधारया सः तायमात्रं
 बैगु मने छगु अनोथागु सुखानुभव जुल ।
 तुरन्त कुने वना खापा खना थः स्वामीलिसे
 तले थाहाँ वल ।

“कुसुम, जि पापीयात क्षमाया ! जि
 छन्त अन्याय याय् धुन । श्व अपराध जि
 गथेयाना फुके ! छथि जाःम्ह सत्य-पत्नीया खँ
 मन्यनागुलिं थौं जि चर्वाद जुल । क्षमाया कुसुम !”
 धया कुसुमलतायात आलिगण यात ।

पतिया ख्वसः व पञ्चाताप खनाः कुसुमलतां
 धैर्य बिया धाल—

“प्राणनाथ ! थथे धया जितः लज्जित
 यानादी मते । छिसं जितः छु याःगु दु धका
 जिके क्षमा फवना दीत । बरु आनन्दकुटी
 झायाः भगवान्याके क्षमा फवना दिसँ ! जिके
 जा पूर्ण विश्वास दु कि भगवान्या वचन असत्य
 जुइ मखु । अपशोस याना दी मते । जुको
 जुल, आवंनिसँ सुधार याना दिसँ ! बरु कन्हे वैशाख
 पुन्ही सुथ न्हाप्पनं दना आनन्दकुटी झायाः पञ्च-
 शीलप्रार्थना याना दिसँ । बरोबर भगवान्या उपदेश
 नं न्यं झासँ । श्व हे झीगु जीवनया सुधार योयगु
 लँ खः ।

“कुसुम ! छंगु पवित्र-पत्नी-प्रेमयातसाक्षी
 तथा थनिनिसँ जि छंगु उपदेश न्यना पञ्चशील
 पालन याये । विहारे वनाः उपदेश नं न्यं वने”
 धका प्रसन्न वदन यानाः रमेश कुसुमलताया प्रेम-
 यात प्रफुल्लित यात । उखे चुके ज्ञानमालाया भजन
 यानाच्चंगु नं ताय् दयाच्चन—“मयल प्रिय जन
 एल श्वं त्वनेगु, कोटि बिनति तोतेनु !”

धर्म हे झीगु जग खः

“धर्म हे झीगु जग खः । थुकियात रक्षा
 यातसा झीत नं थुकिं रक्षा याई । धर्मया फल
 प्रत्यक्ष अक खनेदैगु मखु जन्म जन्मातर
 तक नं दई । जीवनया हरएक क्षेत्रे धर्म लोमंके
 मज्यू”

श्री३ महाराज मोहन शम्शेर जङ्गबहादुर राणा ।

नेपाल भाषा

धन्यवाद

(चोम्ह—श्री आदिवन्न बन्नाचार्य)

दिशाय नाँ फँ मनाया नाँ

बँता (=पूर्व)	ऐ ज़छि (=बाचकं)
येता (=दक्षिण)	बपछि (=चकछि)
यौता (=पश्चिम)	पःछि (=बामना)
यँता (=उत्तर)	बकूछि (=छमना)
बँकुलि (=अग्ने)	कूछि (=निमना)
येकुलि (=नै)	
येकुलि (=बा)	त्यछि (=पिमना)
यँकुलि (=इ)	माथं (=खुमना)
—	किप्यँ (=न्हेमना)

बा (बार)या नाँ फँछि (=च्यामना)

१ आदि बा	
२ सोम् बा	
३ मंग बा	अतछि (=४॥ तोला)
४ बुद्ध बा	बाँल्ह (=२ कनवा ६ तोला)
५ बसु बा	पँ ल (=१ पाउ)
६ सुक बा	बगल (=२ पाउ)
७ संच बा	कूँ ल (=३ पाउ)
न्हेन्दुया छवा	त्यँ ल (=८ पाउ)

छचानिया बछि बाधानि ।

न्हेपुस्ताया नाँ न्याम्ह यातँया नाँ

थ....१	१—तः(=जेठा) तः बा, तः ब्वा
ब्वा....२	२—ध्वँ(=माहिला) ध्वँब्वा, ध्वँमाँ
बाज्या....३	३—दाति(=साहिला) दातिब्वा
आजु...४	दातिमाँ ।
तापा आजु...५	४—मिलि(=काहिला) मिलिमचा
ऐ आजु....६	५—चिरि(=काँडा) चिरिम्ह
घाँचा आजु....७	काये, चिरिमाँ ।

“धर्मोदय” पत्रिकायात सहायता बिया
बीपिं व बिज्यापिं सजनपिंत सहृदय धन्यवाद
यासे निम्न नामावली च्यागु जुल ।

श्री साहु त्रिरत्न नेपाल	५)
श्री अशोकरत्न कालिम्पोंग	१)
„ लक्ष्मी लाल तमोत कालिम्पोंग	२)
„ बुद्धिरत्न तुलाधार कालिम्पोंग	१)
„ बद्रिलाल जनकलाल कालिम्पोंग	१)
„ दुर्गादास श्रेष्ठ कालिम्पोंग	१)
„ पुण्यरत्न तुलाधर कालिम्पोंग	२)
„ पूर्णवीसिं तरुंस्या कालिम्पोंग	२)
„ सिद्धिमानसिं कालिम्पोंग	१)
„ रत्नकाजी कालिम्पोंग	२)
„ दर्ब्यरत्न शाक्यवंश नेपाल	२)
„ हेरामान पुण्यरत्न ताम्राकार नेपाल	१)
„ कुलबहादुर जामयो झिखाँछे	१)
„ बुद्धबिसिं शाक्यभिक्षु नेपाल	२)

महाबोधि सभा, कलकत्तायात नं हार्दिक
धन्यवाद याये गुपिसं जिमित अनेक ब्लोक
बिया सहायता बिया बिज्यात—व्यवस्थापक
“ धर्मोदय ”

बुद्ध प्रार्थना

वया सदा जि भगवन् करजोरी बुद्ध ।
बिया बिज्याकि करुणां हित ज्वीगु धर्म ॥१॥
आशा थुली जिगु न्हिथं भवपार ज्वीगु ।
भो ! शाक्यसिंह मुनिजु जित लँ क्यनाव्यू ॥२॥
लोके छिहे छम्ह खना अति कारुणीक ।
देवादि प्राणी सकलें हित याः बिज्याम्ह ॥३॥
शर्णे वया जिगु मनं शुभकामनानं ।
दुक्खादि मुक्त जुइगु बिब बोधिज्ञान ॥४॥

—भिक्षु सुबोधानन्द

॥ नमोबुद्धाय ॥

धर्मोदय सभाया नियम व उद्देश्य

नामकरण

श्व संस्थाया नां 'धर्मोदय' ज्वी ।

उद्देश्य

(अ) बुद्ध-धर्मया ग्रन्थत सम्पादन व प्रकाशन याय्गु ।

(आ) भिक्षुपित व मेपिं बौद्ध-विद्वेषार्थी-पित छात्रवृत्ति विया इमिगु शिक्षाया व्यवस्था याय्गु ।

(इ) मेगु साधनद्वारा बौद्ध-धर्मया प्रतिथःगु कर्तव्य पालन याय्गु ।

पदाधिकारी गण

- (क) सभापति
- (ख) उप-सभापति
- (ग) मन्त्री
- (घ) संयुक्त मंत्री
- (ङ) कोषाध्यक्ष

कार्यसमितिस उपयुक्त न्याम्ह पदाधिकारी सदस्यपिं बाहेक मेपिं प्यम्ह सदस्यपिं नं च्वनी । ब्याक्क सदस्यपिं गुम्ह (६) जुई ।

कार्यसमितिया चुनाव

(१) कार्य-समितिया चुनाव क्रमसे क्रम स्वदेँ छको अवश्य जुई ।

(२) कार्यसमितिया पदाधिकारी सदस्यपिं बौद्ध अवश्य जुयमाः ।

(३) सुं सदस्य वा पदाधिकारीया पद प्वन धाःसा, उपयुक्त व्यक्ति ल्ययाः उगु प्वना च्वंगु स्थान वा पदया पूर्ति याय्गु अधिकार कार्यसमितियात दई ।

कार्यसमितिया अधिकार व नियम

(१) कार्यसमितिया कोरम न्याम्ह जुई ।

(२) कार्यसमितिं, कार्यया सुविधानुसार

श्व नियमानुकूल उप-नियम दयके फई ।

(३) कार्यसमितिं आवश्यक भालपल धाःसा विभिन्न कार्यया सुविधाया निंति भिन्न-भिन्न उप-समितित दयकाः कार्य याके फई ।

(४) कार्य-समितिं धन यकत्रित याई, एकट अनुसार उक्रिया ब्याकं व्यवस्था याई व संघयापाखें पत्रादिस हस्ताक्षर याये फई ।

(५) कार्यसमितिं पदाधिकारीपिनि अधिकार व कर्तव्य सम्बन्धी नियम दय्कई ।

(६) कार्यसमितिया अधिवेशन क्रम से क्रम देँ स्वको (३) जुई ।

(७) कार्यसमितिया बैठकया सूचना साधारणतः निवा (=निगू सप्ताह) न्ह्यो समितिया सकल सदस्यपिंथाय् छ्याबिई ।

(८) छुं प्रस्ताव सम्बन्धी सदस्यपिनि मत-भेद जुलधाःसा, निश्चय, बहुमतं जुई । हानं यदि छुं प्रस्ताव सम्बन्धी सदस्यपिनि मत, निगूलिं पक्षया बराबर जूसा, निश्चय, सभापतिया अन्तिम भोटद्वारा जुई ।

(९) अत्यन्त आवश्यकता पड़े जुल धाःसा सभापतिया सम्मतिद्वारा मंत्रीयात श्व अधिकार दई कि वं लिखित-प्रस्ताव, सक्यूलरद्वारा सदस्यपिं-थाय् छ्याः इमि स्वीकृति पवने । यदि अधिकांश सदस्यपिसं उकी थःगु लिखित स्वीकृति बिल धाःसा व प्रस्ताव अथे हे भालपई कि मानो

सदस्यपिनि मीटिंगे नियमानुसार पास जुल ।
धुकथं पास यानातःगु प्रस्ताव समितिया
प्रोसिडिंग सफुली (=कार्यवाहि रजिष्टरे) पेपुंका
तये व समितिया मेगु अधिवेशने सूचनार्थ उपस्थित
याये ।

(१०) यदि कार्य-समितिया सदस्यपिनि
संख्याया तृतीय भागं मंत्रीयात समितिया बैठक
सःतेया लागी लिखित आवेदन यात धाःसा मंत्री,
आवेदन पत्र प्राप्तजुया झिन्यान्हुया भित्रे समितिया
बैठक सःतेमाः ।

(११) सभापति व उप-सभापतिया अनु-
पस्थितिस, उपस्थित सदस्यपि मध्ये सुं छम्ह
सदस्ययात उगु अधिवेशनया सभापति निर्वाचित
याय्गु अधिकार समितियात दई ।

(१२) मंत्री व कोषाध्यक्ष निम्ह जानाः
बकया ब्याकं लेन-देन याई

कार्य-समितिया पदाधिकारीपिनि कर्तव्य

सभापति—

(१) प्रत्येक बैठकया उचित एवं नियमित
रूपं संचालन याय्गु ।

(२) विवादास्पद विषये थःगु निर्णय
बियगु ।

(३) यदि छुं गुगु विषये सभाय समान
मत जुल धाःसा अतिरिक्त मत (Casting vote)
बियगु ।

(४) सभाया सम्पूर्ण कार्यया निरिक्षण
याय्गु व कार्यकर्तापिनि विभिन्न कार्यवाहिया
उचित ढंगं हेर-विचार याय्गु ।

उप-सभापति—

(१) सभापतिया अनुपस्थितिस सभा-

पतिया ज्या सम्पन्न याय्गु ।

प्रधान मंत्री—

(१) संघया ब्याकं व्यवस्था याय्गु ।

(२) कार्यसमितिया मीटिंग् सःतेगु ।

(३) पत्र-व्यवहार याय्गु व पत्रादि
सुरक्षित याना तय्गु ।

(४) कार्यसमितिया आज्ञाद्वारा संघया
वार्षिक कार्यवाहिया रिपोर्ट तयार यानाः छापे
याय्गु ।

(५) कार्यसमितिया प्रस्तावयात कार्यरूपे
परिणत याय्गु ।

(६) सभापतिया सम्मतिद्वारा कर्मचारी-
पिनि वेतन, परिश्रमिक व कर्तव्यया निश्चय याय्गु ।

संयुक्त मंत्री—

(१) प्रधान मन्त्रीया अनुपस्थितिस ब्याकं
ज्या याय्गु व मंत्रीया सम्मतिद्वारा वया सकल
ज्या-खेँ सहायता बियगु ।

कोषाध्यक्ष—

(१) सभाया धन सुरक्षित याय्गु ।

(२) प्रधान मंत्रीया व थःगु हस्ताक्षर
द्वारा दौं काय्गु व बियगु ।

(३) बजट स्वया अपो धन मवीगु ।

(४) हिसाबया अय-व्ययया ब्योरा
दयकेगु व उकियात रजिष्टर्ड ओडिटरद्वारा
निरिक्षण याकेगु अले उकियात प्रधानमंत्रीया
न्हयोने उपस्थित याय्गु । निरिक्षण याकेधुंगु
हिसाब कार्यसमितिस उपस्थित याय्माः ।

साधारण सदस्य

गुम्ह सजनं सभाया नियम माने याई
उम्ह, सभाया साधारण सदस्य जुयफु । साधारण
सदस्यया सभा साधारणरूपं दच्छिया छको जुई ।

प्रधान कार्यालय

सभाया प्रधान कार्यालय आर्य संधाराम,
सारनाथ जुई ।

हिसाब परीक्षा

सभाया अय-व्ययया हिसाब सुं रजिष्टर्ड
अय-व्यय परीक्षकद्वारा कम्से कम दच्छिया छको
जाचे याका पास याना तयमाः ।

नियम परिवर्तन

उपर्युक्त नियम परिवर्तन याय् गु अधिकार
धर्मोदय सभायात दई । छुं परिवर्तन, सभाया
उद्देश्यया विरुद्ध व सभाषट्पिनि प्यभागे
स्वभाग उपस्थित मज्जीकं ज्वीफई मखु ।

धर्मोदय सभाया साधारण सदस्य ज्वीगु पत्र

मन्त्री, धर्मोदय सभा,
सारनाथ, बनारस ।

प्रिय महोदय,

धर्मोदय सभाया उद्देश्य व नियम कच्चाक
ब्वने धुन । जिगु थुकी पूर्ण सहमत दु ।
अतएव निवेदन याय् कि थनीनिसें जितः नं
सभाया मेम्बरे थ्याका दिसँ ।*

पूरा नाम.....

पूरा ठिकाना.....

व्यवसाय.....

अवस्था.....

हस्ताक्षर.....

मिति.....

*मेम्बर शुल्क मदुगुलिं यथाश्रद्धा सहायता बिये ।

हाल सभाया ठिकाना कालिम्पोंग जुल ।

धर्मोदय सभाया कार्य समिति

समापति—ऊ० चन्द्रमणि महास्थविर

उप-समापति—भदन्त आनन्द कौसल्यायन

मंत्री—भिक्षु अमृतानन्द

संयुक्त-मंत्री—भिक्षु महानाम

कोषाध्यक्ष—श्री मणिहर्ष ज्योति उपासक

सदस्यपिं—

भिक्षु शाक्यानन्द

भिक्षु अनिरुद्ध

भिक्षु सुबोधानन्द

श्री एम्० पि० प्रधान

भवपार

(चोम्ह—श्री मोतिलाल, ललितपुर)

जनम मरण दुख धार,

गबले ज्वी भवपार ॥धु॥

अरहादि जिनया गुण सार,

समरण याये थुगु विचार ।

स्वाख्यातादि धरमया सार,

पाठ याय् थुगु वचनया द्वार ॥

सुप्रतिपन्नपिं संघया आधार,

दत्त संगतया सार ।

लोभ-चित्तया नाशक कार,

दत्त झी दानया सार ॥

द्वेष-चित्तया नाशक कार,

दत्त थन शीलया धार ।

मोह-चित्तया नाशक कार,

दत्त थन ध्यानया धार ॥

समाचार

विशेष न्हूगु शुभ-समाचार—

हाल साले हे नेपायाम्ह जुजु श्री ३ महाराज पद्म शम्शेर जंगबहादूर राणा, थःगु जुजु-पदं अवकाश कयाः स्वदेश तोता विज्यागुलि, नियमानुसार वसपोलया उत्तराधिकारी जुया विज्या-कम्ह कमाण्डर इन् चीफ मोहन शम्शेर जंग-बहादूर राणां गत अप्रेल ३० तारिक खुनु श्री ३ महाराजया पद ग्रहण यानाः विज्यात । हानं नियमानुसार बबर शम्शेर जंगबहादूर राणा कमाण्डर इन्चीफ जुया विज्यात, केशर शम्शेर जंगबहादूर राणा बरालाठ जुया विज्यात ।

उपर्युक्त न्हूगु राज-पद सम्बन्धो कलक-त्ताय् च्वंम्ह नेपालया कौन्सेल जेनेरलं अप्रेल ३० तारिकस छगू विज्ञप्ति प्रकाश यासे थथे ध्यादिल—आवंनिसें श्री ३ महाराज मोहन-शम्शेर जंगबहादूर राणा नेपाल राज्यया प्रधा-नम्ह जुल ।

जिमिके विश्वास दु कि वसपोल न्हूम्ह जुजु श्री ३ महाराज मोहन शम्शेर जंगबहादूर राणां थःगु न्हूगु शासन पद्धति द्वारा सकल नेपालवासी प्रजापित उत्तरोत्तर सुखी यानाः विज्या-ई । श्री ३ महाराजया जय !!

श्री लंकाद्वीपं विज्यापिं धर्मदूत—

गत अप्रेल २६ तारिकं लंकाद्वीपं विज्या-पिं धर्मदूत परिषद्दया नायो भिक्षु नारद महा-स्थविर कल्कत्ता जुकाः नेपास्वया विज्यात ।

वसपोल नारद महास्थविर लंकादेशे छम्ह सुप्रसिद्धम्ह धर्मकथिक स्वः । चीन, जापान, सिंगपुर, जावा, स्याम आदि एशिआ देशे नं

वसपोल सुप्रसिद्धम्ह स्वः । ई० १६४६ साले सर्वप्रथम वसपोल महास्थविर नेपाल देशे धर्म-प्रचार याः विज्यात ।

उगु समये वसपोलं नेपालवासी सकल बौद्धपिनि निंति पूजा सत्कार याय्त लंकाद्वीपं भगवान् सर्वज्ञ बुद्धया पवित्र धातु छगः ज्वना विज्यात । व धातु नेपाली बौद्धपिनि निंति श्री ३ पद्मशम्शेर जंगबहादूर राणायात लक्लहाना बियगु निश्चय यानाः वसपोल महाराजयात सन्देश छुसेली वसपोल महाराजं सकल नेपाली बौद्धपिनि निंति स्वयम्भू के आनन्दकुटीया भूमि भागे चैत्य दयका मागु पूजा सत्कार याः धका आज्ञा जुया विज्यात । शक्ते कारणं याना उगु भूमिस चैत्य छगः दयकेगु निश्चय जुयाः बुद्ध संवत् २४६०, वैशाख स्वाँयोपुन्ही खुनु लंकां विज्यापिं वसपोल नारद महास्थविर प्रमुख अन्य सकल धर्मदूतया सम्मुखे, न्हेम्ह श्रद्धालु दातापिं जानाः चैत्यया जग स्वन ।

आः व चैत्यया कार्य सम्पूर्ण जुय धुंकल । अतएव थुगुमि श्वहे वैशाख स्वाँया पुन्हीया दिने वसपोल नारद महास्थविरया सम्मुखे हे अत्यन्त अलंकार छातं श्री चैत्यया पनिस्था कार्यादि यानाः विवृत याईगु जुल । श्व चैत्यया नां श्री लंका चैत्य जुल ।

थउने वैशाख पुन्हीस लंका द्वीपं भिक्षु अमृतानन्द द्वारा इया विज्यागु लंकाय् अनुराध-पुरे च्वंगु श्री महाबोधिवृक्षया शाखा नं श्वहे वैशाख पुन्ही खुनु आनन्दकुटीया भूमिभागे गनं छथाय् रोपण याईगु ज्वीमा ।

नारद महास्थविरलिसे बिज्यापिं अन्य धर्मदूतया परिषदपिं कल्कत्ताय श्यंबले शारीरिक अस्वस्थतां याना नेपा विमज्यासे कल्कत्तायसं च्वना चिकित्सा याना च्वंगु जुल । यदि वैशाख पुन्हीयान नेपा श्यंक वने फौगु कथं स्वस्थ जूसा वसपोलपिं अवश्यमेव नेपा बिज्याई तिति ।

नारद महास्थविर श्वहे महिनाया अर्थात् महं ५ तारिकं कल्कत्ता नगरं भिक्षु अनिरुद्धया साथे नेपा स्वया बिज्यात । आः वसपोल नेपाल कान्तिपुर नगरे, स्वयम्भू के आनन्द-कुटीस बिज्याना च्वंगु जुल । शायद वसपोल, वैशाखोत्सव सिधयवं स्वदेश ल्याहाँ बिज्याई ।

श्री स्वयम्भू हिती—आपा हे दय

धुंकल स्वयम्भू हिती तयगु चर्चा जुया च्वंगु । गोकखेमलिं थुकिया बारे सरकारयाके नं विन्ती याय् धुंकल तर छुं सफल मजु । आः हाल साले विश्वस्त सूत्रद्वारा श्व खबर वोगु दु कि श्री स्वयम्भूया थाय कलहिती तयगु जुल ।

धथे निश्चय जूगु, यले नागबहाले बिज्याकम्ह श्री साहु कुलरत्न धारुवा, येँ देशे, केलटोल, तःखाळे य दीम्ह श्री साहु भाजुरत्न, इन्द्र चोके दीम्ह श्री साहु हेरामान मोहनमान महर्जन, इतुं बाहाले बिज्याकम्ह श्री साहु बुद्धिमां शाक्य भिक्षु व श्री साहु हेरामान्सिं बनिया. न्ह्योखाटोले दीम्ह श्री साहु सम्यक्सिं तुलाधर, असं धालसिके दीम्ह श्री साहु धर्महर्ष तुलाधार आदि महा-जनपिं जानाः श्री ३ महाराज्यात विन्ती पत्र बिल ।

व विन्ती पत्रे स्वता हँ मध्ये छता न्ह्यागुसां प्रमांगी पावे ज्वी माल धका प्रार्थना याना तःगु जुल । थुकिया मतलब थथे :—

प्रथम हँ सरकारया तरफं हे ज्या याका सरकारया नामं तुं हिति तयगु, निगूगु हँ वस्तु थिके जूगुलिं सरकारयात दुनिया तयसं ४१ दो दाँ बियेगु व बाकि खर्च ब्याकं सर-कारं तयाः सरकारं तुं ब्याकं ज्या याका हिति तयगु, स्वंगूगु हँ सरकारं केवल ज्यामित्त व ओभरसियर जक बियेगु मेगु बाकि ब्याकं खर्च दुनियां याय्गु ।

श्व स्वंगू हँ मध्ये स्वंगूगु हँ बमोजिम हिति तयकेव्यू धका श्री ३ या होकम जुयावोगुलिं आः स्वयम्भू चेतया थाय् कलहिती तयगु निश्चय जुल । थनयात लः ईचंगु नारांया थासं हइगु जुल । थुकिया लगात जम्मा ६१ दो जूगु जूया नितिं सकलसिके यथा श्रद्धा चन्दा पवना च्वंगु दु । अतएव सकल भक्तपिसं श्व महान पुण्य लाइगु ज्यास यथाश्रद्धा चन्दा तया बी माल ।

श्री श्रीप्रसाद उपासक—

समाचार दु कि कालिन्पोंग इन्डस्ट्रियल्या ओपरेटिभ सोसाइटी लिमिटेड्या प्रथम मेनेजिग कमिटीस सी० एस०, दार्जिलिगाया एसिस्टेण्ट रेजिष्ट्रारं श्री श्रीप्रसाद उपासकयात डाइरेक्टरया पदस नियुक्त यात । साधारण सभाया सदस्यपिं, डाइरेक्टरपिं मदु तले वयकनं थुगु पदस ज्या याना दिइगु जुल ।

लुँ दयेकेगु विधि-हेपासापि !

श्री पनि स्येनं थवगु श्व मातृ भाषा (भाय्) ल्हाय्गु च्वय्गु ब्वनेगु तोलता मेवपिनिगु भाषा-स अम्यास जुवया निमित्तनं श्रीकगु नेपाल देशया नेपाली आखलनं च्वयातवगु ततऽधनगु पुथि (सफुति) ब्वना छगु प्रन्थया भाव (मर्म)

विचार याना सार छुं हे काय्मफुत । अद्य
 जुया निमित्तनं झीपनिसया पूर्व पुरुष (अबु
 आज्ञा अज्ञाजु) पनिस्येनं च्वया तदगु खँ आदि
 छुं हे मसियाव उद्योग मदया दरिद्र जुया च्वने
 माल । छगुलि सफुतिस लुं दयेकेगु विधि धका
 च्वया तल । छु धालसा शुद्ध सिजल मंस ८,
 दुधले चिकन मंस १, यस मंस २, न्हलु-
 स्यात्ति मंस ३, दिफल चिकन मंस १, स्वा-
 हागा मंस २, भौँचास तथा चतुलिस्वानसिं
 कठिनं सनकाव नायकलसा भिनगु लुं मंस ५,
 तथा वयिष धका च्वया तल ।

आव थुगु वस्तुक ध्व हे खऽ धका निर्णय
 मजुव । व थय्यायायेगु धका क्रिया नं मसियाव
 लुं दयेके मफुत । उकियाना थौँ पञ्चत्ताप जुल ।
 न्हापानस्येँ अभ्यास याना तवसा थय्य पञ्चत्ताप
 जुयीगु मखु । उकिया निमित्तनं झीपनिस्येनं
 ननानं भाषाया ज्ञान याना, पुलां पुलानगु पुधि
 (सफुति) स्वया उकिया भाव (मर्म) थुयकाव
 कने फय्के माल जुल इत्यलम् ।

छि सकलपनिसया दयापात्र,
 वैद्य पन्नाप्रसाद जोशी

स्वांयाः पुन्ही

छंगु भगवन् ! जन्मदिन नादंगु थौँ 'स्वांयाः पुन्ही'
 न्यंक स्वांवागाःगुलिं बांलाःगु कानन लुम्बिनो ।
 बोधिवृक्षे के च्वनाः छं ज्ञान थौँ हे ल्वीकुगु,
 छं कुशीनगरे सिमाके देह नं थौँ तोतुगु ।

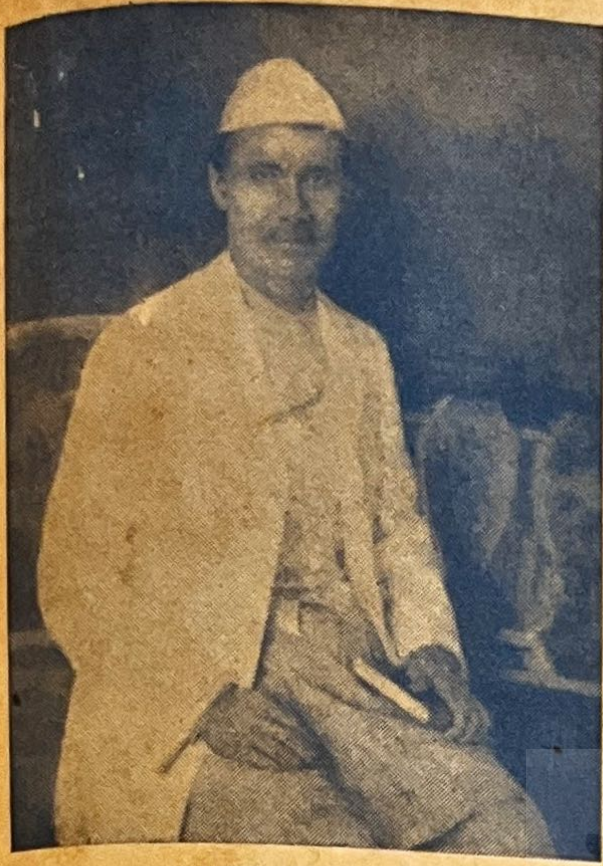
—“हृदय”

ल्या (संख्या) नीणु

(चोम्ह—श्री आदिवज्र मयाचार्य)

सं	००	नी	००	स्वी	००	पी	००	न्ये:	००	ख्वी	००	न्है:	००	चे:	००	गुरै	००	
१	सँछि	११	नीछि	२१	स्वोछि	३१	पीछि	४१	न्ये:छि	५१	ख्वीछि	६१	न्है:छि	७१	चे:छि	८१	गुरैछि	९१
२	नछि(नि)	१२	नीनि	२२	स्वीनि*	३२	पीनि	४२	न्ये:नि	५२	ख्वीनि	६२	न्है:नि	७२	चे:नि	८२	गुरैनि	९२
३	स्वै	१३	नीस्वै	२३	स्वीस्वै	३३	पीस्वै	४३	न्ये:स्वै	५३	ख्वीस्वै	६३	न्है:स्वै	७३	चे:स्वै	८३	गुरैस्वै	९३
४	पिँ	१४	नीपि	२४	स्वीपि	३४	पीपि	४४	न्ये:पि	५४	ख्वीपि	६४	न्है:पि	७४	चे:पि	८४	गुरैपि	९४
५	न्या	१५	नीन्या	२५	स्वीन्या	३५	पीन्या	४५	न्ये:न्या	५५	ख्वीन्या	६५	न्है:न्या	७५	चे:न्या	८५	गुरैन्या	९५
६	खु	१६	नीखु	२६	स्वीखु	३६	पीखु	४६	न्ये:खु	५६	ख्वीखु	६६	न्है:खु	७६	चे:खु	८६	गुरैखु	९६
७	न्है	१७	नीन्है	२७	स्वीन्है	३७	पीन्है	४७	न्ये:न्है	५७	ख्वीन्है	६७	न्है:न्है	७७	चे:न्है	८७	गुरैन्है	९७
८	च्या	१८	नीच्या	२८	स्वीच्या	३८	पीच्या	४८	न्ये:च्या	५८	ख्वीच्या	६८	न्है:च्या	७८	चे:च्या	८८	गुरैच्या	९८
९	गुँ	१९	नीगुँ	२९	स्वीगुँ	३९	पीगुँ	४९	न्ये:गुँ	५९	ख्वीगुँ	६९	न्है:गुँ	७९	चे:गुँ	८९	गुरैगुँ	९९
१०	सान्ह	२०	स्वी+	३०	पी	४०	न्ये:	५०	ख्वी	६०	न्है:	७०	चे:	८०	गुरै	९०	स:छि } १०० निसान्ह } सतछि }	
स:छि	१००	द्विछि	१०००	द्विद्व	१००००	लख	१०००००	शिलख	१०००००००	कोटी	१००००००००							

+ 'ह' व 'पु' (१०) संख्या वाचक जुई । अतएव छ+ई=स्वी जुल । पि+ई=पी, ख+ई ख्वी न्हे+ए=न्है: इत्यादि जुल ।
*यन अपवाद जूया नि'ति' स्वीनछि ३२, इत्यादि धाई ।

चार्य २) जितनारायण २) बेखारत्न ३) विष्णु
बहादुर मानंधर २) पंच नारायण अष्ट-
नारायण ११३) धर्मरत्न तुलाधार २) ज्ञान
भक्त उपासक २) पेमालामा २) बादुली नानी १)
विरंची नारायण मानंधर १) हरिमान डंगोल १)
बेन्नामानसि कुलनरसि शाक्य २५) सुखु उपा-
सक ॥) चन्द्रमान महर्जन २) दिव्य मानसि
ताम्राकार ५) धर्मरत्न स्थापित २) हेरामां ताम्रा-
कार २) हषमान ताम्राकार २) साहु मोति-
ताधर तुलाधर २) प्रेमसिद्धि तुलाधर २) सालि-
क राम मानंधर २) आशामदुं मानंधर १) हेरा-
माया मानंधरनी १) मान्कुमारी मानंधरनी १)
ग्यानमाया मानंधरनी १॥) कुलमांसि मानंधर २)
कृष्ण मानंधर ३) कालु मानंधर २) सूर्यनारां
मानंधर १) कांठा महर्जन १) सिद्धिधन काजि-
रत्न १०) देवहर्ष तुलाधर ५॥) ज्ञानरत्न लोक-
रत्न ३१) रत्नदेवी ५॥) गणेश कुमारी १)
बुद्धरत्न स्थापित ५०. पूर्णकाजि उपासक २०)
रामकृष्ण मानंधर १) धर्मरत्न तुलाधर २) वैश
नीलवज्र दिव्यवज्र गुभाजु ५) स्वर्गीय ज्योति
लक्ष्मी ५) सिधमान तुलाधर ५) मोतिकाजि
तुलाधर ५) सर्वज्ञ रत्न तुलाधर ५) चिनिकाजि
तुलाधर ५) नीलरत्न तुलाधर ५) चिनिकाजि
सानुकाजि ५) दर्व्यरत्न तुलाधर ५) देवहर्ष
तुलाधर ५) साहु गणेश बहादुर दुवाल श्रेष्ठ १)
साहु मोतिलाल कायस १) हरि कृष्ण श्रेष्ठ ॥)
साहु कुलधर शाक्यभिक्षु ७) रामेज्यरलाल जीवन
राम ५४) लालसिंह लामा १०) स्वर्गीय ज्ञान
लक्ष्मी बेनिलक्ष्मी १०) सानुमाया उपासिका २)
बाबुरत्न नियमरत्न तुलाधर १०) संघरत्न
शाक्योपासक ५) कुलरत्न शाक्योपासक ५)
भगवान् दाम २) मणिरत्न तुलाधर ५) मान
त्रिसिं तुलाधर ५) साहु रत्न बोसिं उपासक ३०)
अष्ट कुमारी उपासिका ४) शीलप्रभा उपासिका ३॥)
स्वर्गीय मेजु लक्ष्मी ३) सानुमाया तुलाधरनी ५॥)
—भिक्षु अमृतानन्द, मन्त्री, धर्मोदय सभा,

[हाल-साले हे धर्मोदय सभायात किं खुदो (१६०००)
करू प्रदान याना दीम्ह श्री साहु भाजुरत्न कंसाकार]

दातापिनि नामावली—१६७४

जुलाईनिसें नवेम्बरतक धर्मोदय सभायाता चन्दा
व्युपि भोजु मयजुपित हार्दिक धन्यवाद यासे
निम्न नामावली च्वयागु जुल ।

विशाखा उपासिका १०॥) हेरामाया उपा-
सिका ॥) हिगामाया उपासिका ॥) ज्ञानदेवी
उपासिका १०) भक्तलक्ष्मी उपासिका ३७) रत्न
माया १) पद्म कुमारी उपासिका ॥) लक्ष्मी देवो
उपासिका ॥) लछिमी नानी उपासिका १) शेख-
नारां साहु २) बेखामाया उपासिका १) प्राण-
माया नैनीय २) दानवर शाक्यवंश १) लटंमाया
उपासिका १) आशामाया १) कुलरत्न ५॥) ख०
रामलाल मानंधर ५॥) पूर्णानन्द बन्नाचार्य ५॥)
मुदिता उपासिका ३=) बुद्धिलाल उपासक २)
देव बहादुर मानंधर २५) रामलाल प्रेमलाल
मानंधर १०) कांछि अजि ॥) लछिमि हेरा ॥)
अष्टमाया १) बालकुमारी १) द्यो मेजु २) हष-
वीर शाक्य उपासक १) सम्यक् रत्न

नेपालभाषाय साहित्य

“धर्मोदय”या नियम

१—“धर्मोदय” धर्मोदय-सभाया संविधान्ते प्रकाशित जुई । थुकिया उद्देश्य नं धर्मोदय सभाया थें हे खः । तथापि थुकिया कर्मक्षेत्र उलि हे सोमित जुइ मखु । श्व पत्रिका प्रत्येक शुक्रपक्षया प्रथम सप्ताह तकं प्याहाँ वई ।

२— थुकिया दच्छिया चन्दा ३) खुलाया २) छगू प्रतिया १) । न्हागु महिनातिसें प्राहक जुयफु । फवना हइगु घरी नमूनाया लागी छगूप्रति अर्थे छवया हई ।

३— राजनैतिक खँ बाहिक मेगु धर्म-शास्त्र, कला, सभ्यता, पुरातत्त्व, साहित्य, इतिहास थिति-रीति व भ्रमणात्मक खँ आदि विविध विषय सम्बन्धी लेखत थुकी छापे जुई ।

४— लेख कविता, समालोचनार्थ सफू (निगू प्रति) तथा थुगु सम्बन्धी पत्रव्यवहार सम्पादकया सामं याये ।

५— लेखक द्वारा प्रकट जूगु मतया उत्तरदायी सम्पादक मण्डल जुइ मखु ।

जिमि पाठकपित सूचना

बछला व तछलाया अंक निगूलि छगू जुया प्याहाँ वःगुलि आगामी तछलाया अंक प्रतिक्षा मयासे दिहा (आषाढ)या अंकनिसें प्रतिक्षा याये ।—प्रबन्ध सम्पादक “धर्मोदय”

अनुत्तर विजय गुरुमण्ड	III)
बुद्धगुण	१)
प्रज्ञा दर्शन (भाग १) १)	(भाग २) (=)
परित्त सुत्त (सानुवाद)	1)
महासनिपट्टान	=)II
धातु भेदानुपस्सना	1-)
बुद्धोपदेश	≡)
विशुद्धि ज्ञान दर्शन	II=)
महा जयमंगल पाठ	१II)
पूजा विधि	=)
शील व मैत्रीभावन	=II)
धम्मपद (सानुवाद)	II)
कर्म-विभाग	≡)
आर्यसत्य	1)
ज्ञान माला (भाग १,२)	III)
धम्मपदट्टकथा ३II)	(सजिल्द) ४II)
झीमचा	1२५
खुपु बाखंचा	1२०
हृदयकथा	1२५
शुद्धाशुद्धया ताचा	1८
गौतमबुद्ध (पद्य)	1२
नारद मोह (,,)	1२०
दिवस चित्र (,,)	1६०
खुर्वि प्यागुम्ये (,,)	1४०

“धर्मोदय”या ठिकाना—

धर्मोदय कार्यालय, कालिम्पोंग ।

If not delivered please return to—

KALIMPONG.